

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ
KOHARIK GAZAROSSIAN

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

WORKS FOR PIANO

KOHARIK GAZAROSSIAN

WORKS FOR PIANO

Edited by
HAIG AVAKIAN

Cairo 2005

ԳՈՂԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

Խմբագրություն՝
ՀԱՅԿ ԱԻԱԳԵԱՆ

Գաղիքի 2005

Այս հատորը լոյս կը տեսնէ
Գահիրէի Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան
«Սաքենիկ Ճ. Չազըր հիմնադրամ»-ին մեկենասութեամբ

Տպագրութիւն՝ Նուպար Տպագրատուն

Բաւերու եւ ձայնանիշերու շարուածք եւ էջադրում՝
Հայկ Աւագեան

دار نوبار للطباعة

رقم الإيداع: ٢٠٠٥/٤٠٢٥

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կու գամ խորին շնորհակալություններս յայտնելու Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի վարչութեան՝ որ ընդունեց հոգալ այս հատորի տպագրութեան ծախսերը:

Շնորհակալութիւն տիկ. Սօնա Պետրոսեանին (Փարիզ)՝ որ տրամադրեց Գ. Ղազարոսեանի ձեռագիրները եւ թոյլատրեց անոնց տպագրութիւնը:

Շնորհակալութիւն Երեւանի Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանի տնօրէն՝ տոքթ. Հենրիկ Բախչինեանին, երաժշտական բաժնի աւագ ֆոնտապահ՝ Մարինէ Մուշեղեանին, երաժշտական բաժնի վարիչ՝ Յօղիկ Բեքարեանին եւ միւս աշխատակիցներուն՝ որոնք բոլոր դիւրութիւնները ընծայեցին ինծի ուսումնասիրելու Թանգարանի Ղազարոսեանի դիւանին նիւթերը:

Հ. Ա.

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

Ըլլալով բարձրահմուտ դաշնակահարուհի՝ Գոհարիկ Ղազարոսեանի (Կ. Պոլիս, 21 Դեկտեմբեր 1907 – Փարիզ, 29 Հոկտեմբեր 1967) ստեղծագործական ժառանգութեան գլխաւոր մասը, բնականաբար, պիտի կազմէին դաշնակի գործերը, որոնք կը բովանդակեն բազմաթիւ նուագաչարներ, մանրանուագներ, սոնաթ մը եւ երկու քոնչերթօ: Սակայն ոչ նուագ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն նաեւ իր միւս գործերը՝ ջութակի եւ դաշնակի, թաւջութակի եւ դաշնակի, սրինգի եւ դաշնակի, եռանուագի (դաշնակ, ջութակ եւ թաւջութակ, եւ դաշնակ, սրինգ եւ ջութ), լարային քառանուագի, հնգանուագի (օպուս եւ լարային քառանուագ, եւ սրինգ եւ լարային քառանուագ) եւ երգեհոնի համար, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ մենբերգներ եւ խմբերգներ՝ տարբեր նուագարաններու նուագակցութեամբ, եւ միակ թատերապարը (ballet)՝ *Մօր մը պատմութիւնը*:

Իբրեւ Ղազարոսեանի ստեղծագործութիւններու հրատարակութեան առաջին փուլ՝ կը ձեռնարկեմ գործիքային երաժշտութեան փոքր կտաւի լիակատար գործերուն քննական խմբագրութեան (critical edition), յոյս ունենալով այնտեղ բացայայտել խորիմաց, նրբագագաց, վսեմ իմացականութեամբ օժտուած երաժշտահանի մը ցարդ անյայտ մնացած յատկանիշները:

Ղազարոսեանի գործերը կարելի է բաժնել երկու մասի՝ հայկական աւանդական մեղեդիներու հենքով գործեր եւ ինքնուրոյն հենքով գործեր: Առաջինները եւս կը բաժնուին երկու ենթամասի՝ հոգեւոր երաժշտութեան հենքով եւ գեղջկական: Բայց երկու գլխաւոր բաժանումներն ալ յստակ գիծով մը չեն սահմանազատուած իրարմէ: Միեւնոյն նուագաչարի տարբեր շարժումներուն մէջ, այլեւ միեւնոյն ստեղծագործութեան զանազան մասերուն մէջ կարելի է համատեղուած գտնել թէ՛ աւանդական եղանակներու վերծանումներ եւ թէ՛ ինքնուրոյն հիմնանիւթեր, այլեւ աւանդականներու նմանողութեամբ յօրինուածներ:

Աւանդական մեղեդիներու գործիքային վերծանութեան պարագային՝ Ղազարոսեան հանդէս կը բերէ անկաշկանդ մօտեցում: Ան ամբողջական մեղեդիներ կամ անոնցմէ քաղուածքներ օգտագործելով իբրեւ հիմնանիւթեր (themes)՝ իր ստեղծագործութիւնները

դուրս կը հանէ դաշնակումի կամ դաշնաւորումի (harmonization) շրջածիրէն, զանոնք դարձնելով ազատ յօրինումներ:

Ուրիշ պատկեր կը ներկայացնեն աւանդական մեղեդիներու երգչային (ոչ-գործիքային) վերծանումները: Այստեղ արդէն Ղազարոսեան կը հետեւի «դաշնակում-դաշնաւորում» մտատիպարին՝ գրեթէ անխաթար պահելով բուն մեղեդին: Օրինակ՝ 1948-ին, *Հասկ* տարեգիրքին մէջ կը հրատարակէ ութ չարական՝ դաշնակի նուագակցութեամբ հանդերձ, ուր իր աշխատանքը իրաւամբ կը բնութագրէ իբրեւ դաշնաւորում¹, քանի որ երգամասերը թողած է անփոփոխ: Նոյնպէս, դաշնաւորում բնութագրութիւնը կու տայ 1950-ին հրատարակած Կոմիտաս Վարդապետի քսան գեղջկական երգերուն²:

Ընդհանրապէս, Ղազարոսեանի համար՝ իր ստեղծագործութիւններուն գործիքային կազմն ունի վերացական նշանակութիւն: Միեւնոյն ստեղծագործութիւնը դիւրութեամբ կը փոխադրէ այլ նուագարաններու, յաճախ անփոփոխ պահելով երաժշտութիւնը կամ կատարելով ընդամէնը նուագարանի նուագելիութիւնը ապահովող ութեակային փոխադրութիւններ: Ղազարոսեանի համար կարեւոր է հնչիւնային անկախութիւնը՝ առանց անպայմանօրէն զայն կապելու ձգգրիտ հնչականութեան (timbre) հետ, որով ան կը ձգտի հնչիւնը դիտել ու ըմբոշխնել իր տիեզերական եւ համա-գործիքային ընդհանրականութեան մէջ:

Այս առումով, ան կը հետեւի գաղափարապաշտներու (idealist) դրութեան, որոնք երաժշտութիւնն ու նուագարանները կը դիտեն նիւթականէն դուրս՝ անկախ ժամանակատարածային նիւթապաշտական (materialistic) յատկանիշներէն, իբրեւ համա-ժամանակային եւ համա-տարածական արտադրութիւններ³:

Թէ՛ երգերու դաշնակում-դաշնաւորումներուն եւ թէ՛ անոնց գործիքային ազատ կիրառումներուն մէջ Ղազարոսեան դիմած է բաւական անկախ, տարածուն ու բազմաբնոյթ դաշնակի նուագակցութեան, օգտագործելով բազմաձայնական (polyphonic) հնարքներ եւ դիմելով ոչ-դասական (non functional) դաշնակումներու (harmonies), որոնց ընդմէջէն յաջողած է առաջ բերել ինքնուրոյն երանգներ ու այլազան շերտաւորումներ: Ղազարոսեան

նպատակ չէ դրած արտացոլել խօսքերուն իմաստային բովանդակությունը, այլ ցանկացած է միաձայն երգն ամբողջությունեմբ ընդունիլ իբրեւ ներչնչանքի աղբիւր՝ իրականացնելու իր գեղարուեստական մտորությունները, երեւան հանելու անկաշկանդ ստեղծագործականություն եւ ներուժականություն:

Այս առումով, հեղինակին համար կարելոր չէ դաշնակումներու կամ մշակումներու միջոցով վեր հանել մեղեդիին առանձնայատկությունները, այլ մեղեդի-նուագակցություն ընդունիլ իբրեւ անքակտելի, փոխազդեցիկ ամբողջականություն մը, առանց երբեք ստեղծագործական առումով նուագակցությունը երկրորդելով մեղեդիին: Կարելոր չէ՝ թէ բուն մեղեդին ինչ «անցեալ» ունեցած է, այլ կարելոր է՝ որ տուեալ երաժշտությունն ունենայ ինքնուրոյն գեղարուեստականություն: Միեւնոյնն է, աւանդական մեղեդին արդէն անջատուած է իր բնաբանէն (context), այսինքն՝ ան չի կատարուիր եկեղեցիին մէջ կամ գեղջկական գործողութեան մը ընթացքին, այլ կը հնչէ համերգասրահին մէջ: Հետեւաբար, վերացած են մեղեդիին նախնածին դրդապատճառները, փոխուած է կատարողը եւ ընկալողը: Եւ այս նախնածին տարրերուն բացակայութեան պատճառով՝ աւանդական մեղեդին մտած է ուրիշ բնաբանի մէջ: Բնական է՝ «ուրիշ բնաբան» ըսելով չի նշանակեր աւանդական մեղեդիին վերացում կամ հերքում, այլ պարզապէս անոր վերաիմաստաւորում ու վերաշերտաւորում: Եւ քանի որ այդ մեղեդին արդէն չունի իր նախնական կիրառական նշանակությունը, զայն կարելի է նաեւ վերծանել՝ նախնածինին համեմատութեամբ ցոյց տալով բնագրային եւ բովանդակային ազատություններ: Արդ, այս մօտեցումը եւս որոշ կողմերով Ղազարոսեանին կը տանի դէպի գաղափարապաշտությունը, քանի որ վերջինս չի հետեւիր մեղեդիին անցեալի կիրառականութեան, ուրեմն՝ չէ կապուած մեղեդիի ժամանակա-տարածային յատկանիշներուն հետ:

Ղազարոսեանի ստեղծագործական ուրիշ յատկանիշ մըն ալ նուագաշարի, սոնաթի կամ բազմաշարժում (multi-movement) գործերու առանձին շարժումներուն ազատ համադրումն է՝ առանց ձգտելու տարբեր շարժումներուն միջեւ գոյացնելու կանխամտածուած, խստապահանջ արհեստավարժական (technical) կապ-կամրջակներ, գիտականօրէն նպատա-

կադրուած բախում-համադրումներ, զորս տեսաբանները հաճոյքով պիտի փութային վերլուծել: Օրինակ, դաշնակի միակ Սոնաթին չորս շարժումները նախապէս գոյություն ունեցած են (եւ յետագային ալ շարունակած են գոյություն ունենալ) իբրեւ բոլորովին այլ յղացումով նուագաշարերու բաղկացուցիչ շարժումներ կամ առանձին յօրինումներ (*տե՛ս* ստորեւ՝ Սոնաթին բացատրությունները), կամ Լարային Քառանուագին չորս շարժումները՝ որոնք կը միաւորեն դաշնակի տարբեր ժողովածուներու մէջ տեղ գտած գործեր⁴: Բայց ասիկա չի նշանակեր ներդաշնակութեան ու ընդհանրական զգացողութեան բացակայություն: Ղազարոսեան համադրությունները կատարած է նկատի առնելով շարժումներուն ներքին յուզական կապը, ամբողջականությունն ընդունելով իբրեւ անընդհատ թաւալուող, իրարայաջորդ դէպքերու հերթափոխություն՝ միշտ առաջատար ու սլացիկ: Վերջապէս, երբեմն ստեղծագործութեան կենդանի հնչողությունը աւելի ուժեղ ու համոզիչ կը հնչէ քան գիտական պատճառաբանությունները:

Ի վերջոյ, անհրաժեշտ է նշել Ղազարոսեանին ներքին կապը բանաստեղծական աշխարհին հետ: Դաշնակի գործերէն ոմանք՝ երաժշտահանին իսկ նշումներով, ներչնչուած են զանազան բանաստեղծություններէ: Բայց բանաստեղծությունը եղած է լոկ ներչնչումի ընդհանուր աղբիւր եւ երբեք հիմք չէ ծառայած ծրագրային վերարտադրութեան: Բանաստեղծությունը մէկ կողմէն խթան հանդիսացած է երաժշտահանի երեւակայութեան թաւալքին, միւս կողմէն՝ արտացոլած անոր մտաւոր խոհականությունը:

Ղազարոսեանի մենանուագ դաշնակի գործերը գլխաւոր բանալին են զգալու եւ ըմբռնելու միւս գործերուն յատկանիշները, քանի որ անոնք արգասիքն են դաշնակահար-երաժշտահանի կատարողական-յօրինողական համատեղ, միաձոյլ ու անքակտելի մտածողութեան, կը կազմեն իր յօրինողական արտադրութեան կեդրոնական մասը եւ հիմք հանդիսացած են այլ նուագարաններու ոչ ստուար ժառանգութեան: Նոյնիսկ դաշնակի երկու Քոնչերթոններուն մէջ դժուար չէ նկատել մանրանուագային հակումները՝ հիմնանիւթերու (themes) արծարծումի եւ զարգացումի առումներով:

Հատորիս մէջ լոյս տեսած գործերուն ձեռա-

գիրները կը գտնուին երկու տեղ.

1.-Տիկ. Սօնա Պետրոսեանի մօտ, Փարիզ, որ զանոնք ժառանգած է իր հօրաքոյրէն՝ Գոհա-րիկ Ղազարոսեանէն:

2.-Երեւանի Չարենց Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանի Գ. Ղազարոսեանի դիւանին մէջ:

ՆՈՒԱԳԱՇԱՐԵՐ ԹԻւ 1, 2 SUITES Nos. 1, 2

1930-ականներէն սկսեալ, Ղազարոսեան իր մենանուագներու յայտագիրներուն մէջ կ'ընդ-գրկէ հայկական գործեր՝ ներառեալ իր յօրի-նումները: 1934 Դեկտեմբեր 1-ին, Փարիզի Maison Pleyel-ի մէջ տուած անդրանիկ նուա-գահանդէսին կը նուագէ դաշնակի իր առաջին կարեւոր գործը՝ տակաւին նոր յօրինած Suite-ը (Նուագաչար), կազմուած չորս շարժումէ. “Prélude”, “L'Oiseau à ma fenêtre”, “Paresse” (sur un poème de Mme. H. Mark), “Dansons!” (Նախաբան. Թռչունը պատուհանիս առջեւ. Ծուլութիւն (տիկ. Հ. Մառքի բանաստեղծու-թեան վրայ). Պարենք)⁵: Ժօրժ Սինանեան կը գրէ՝ թէ այս գործերը «դաշնակի համար շատ լաւ նօթագրուած են: Օր. Ղազարոսեանի ոճը աւելի orientalisme եւ dynamisme կը պարունա-կէ. երրորդ կտորը “L'Oiseau à ma fenêtre” կրկնուեցաւ»⁶:

Այս նուագահանդէսին շնորհիւ, Ղազարոս-եան կ'արժանանայ նաեւ Արչակ Չօպանեանի հիացմունքին. «ունեցանք, նոյնպէս Փարիզի մէջ, դաշնակի գեղեցիկ նուագահանդէսը Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեանի, որ ի յայտ բերաւ՝ թէ՛ իբր հօր ու զգայուն նուագածու եւ թէ՛ իբր նուրբ ու ինքնատիպ երգահան՝ չքեղ ապագայի մը սահմանուած արուեստագիտուհիի մը ճոխ խառնուածքն ու ամուր հմտութիւնը» (ընդ-գծումը իմս է, Հ. Ա.)⁷:

1936 Նոյեմբեր 26-ին, Իսթանպուլի Սինէ Սարային մէջ կու տայ մենանուագ: Կը նուագէ Փարիզի մենանուագին մէջ կատարած Suite-ը՝ գոր վերախորագրած է *Six pièces* (Վեց ստեղ-ծագործութիւն) եւ որուն չորս շարժումներուն աւելցուցած երկու հատ եւս՝ դարձնելով վեց շարժում: Յայտագիրին մէջ Ղազարոսեան թուրքերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով գրած է հակիրճ բացատրութիւններ մենանուագի իւրաքանչիւր գործին մասին: Հետաքրքրական են իր ստեղծագործութեան մասին արտայայ-տած գաղափարները՝ զորս կը թարգմանեմ ըստ ֆրանսերէն բնագիրին.

«Վեց ստեղծագործութիւն, յօրինուած 1934-ին:

«ա.-«Նախաբան». երկու տարր՝ մէկը փա-փուկ, միւսը բուռն, կը միախառնուին՝ առաջ բերելով կենսունակ հատուած մը: Կրկնութեան ժամանակ մինչեւ վերջ կ'իշխէ փափուկ տարրը:

«բ.-«Թռչունը պատուհանիս առջեւ». պատ-կերն է փախստական թռչունի մը՝ որ իր կտու-ցը կը զարնէ ապակիին եւ ի վերջոյ ուժասպառ կ'իյնայ:

«գ.-«Ծուլութիւն» (տիկ. Հայկանոյշ Մառքի բանաստեղծութեան վրայ). «Ձխլրտի ոչինչ սրահին մէջ: Եւ ծաղկամանները նիրհ են յոգնած վարդերով: Դաշնամուրին լարերը չտան ո'չ մէկ երազ. ու չօրօրուի ոչ մէկ իր: Հովը կենայ, եւ, հովբեկները իյնան ուղիղ ծալքերով: Ժամացոյ-ցին թիք թաքն ալ սառի:

«Ձխլրտի ոչինչ սրահին մէջ: Մեղմ բոյրերը մահանան: Ժամանակը չսահի, եւ աչքերը չնա-յին:...

«Ձխլրտի ոչ մէկ իր: Եւ մրափը ծածանի, դանդաղ, սրտի մը վրայ:...

«դ.-«Պարենք». երկու հիմնանիւթ՝ մէկը կենդանի եւ խիստ, միւսը քաղցր եւ նուաղուն, կը յաջորդեն իրարու, որոնցմէ կը յաղթանակէ առաջինը:

«ե.-«Լերան վրայ». ոգեկոչութիւն մը... լերան գագաթը ծառ մը, անդադար բարձրա-ցում անոր հասնելու համար, ակունքի ձայնե-րուն ուժեղացում եւ ի վերջոյ ժամանում:

«զ.-«Դաւուլի հնչիւնին տակ». ոգեկոչու-թիւն մը եւս... Պարզամիտ դաւուլահարը եւ իր կշռոյթին հետ պարող երեխաները»:

Տեղական *Sorbonne* լրագիրը կը գրէ՝ թէ «Իր յօրինած երաժշտական վեց կտորները, վառ-վրձուն, զուարթ, նուագկոտ ու աշխուժ, վայե-լուչ արդիականութիւն մը ունին, ինքնուրոյն բանաստեղծութեան մը փափուկ բոյրովը հա-մակուած, նուրբ յուզումի մը բուրբումնաւէտու-մով, որ ի յայտ կը բերէ արեւելքի բովանդակ հմայքը»⁸:

Մ. Հաճեան կը շեշտէ գոյութիւնը «ինքնատիպ ռիթմի ըմբռնումի մը, հարազատ գոյներու նոյնքան ինքնատիպ ոգեկոչումի մը, եւ կազմուած ճաշակի մը, որ տրամաբանական առողջ խորք մը կու տայ գործին», եզրակացնելով՝ որ «Օր. Ղազարոսեան պիտի կարենայ շուտով տեղ մը ունենալ մեր երաժշտական հեղինակներու շարքին մէջ»⁹:

Սակայն այս գործերուն նկատմամբ որոշ վերապահութիւն մը կը ցուցաբերէ Էտկառ Մանաս գրելով. «Գալով Օր. Ղազարոսեանի յօրինած կտորներուն, պիտի բաւականանանք մատնանշելով թէ անոնք յաջողութիւն ձեռք բերած են: Բաւական չահեկան են այդ սիրուն պատառիկները, որոնք արդիական ձգտումներ ունին, առանց ցոյց տալու ընդարձակութիւն մը եւ ձիւքերու զօրութիւն մը, զոր իրաւունք ունինք սպասելու անոնց երաժշտագիտուհիէն: Մասնաւորաբար գնահատեցինք «Նախերգանքը» եւ «Պարենք»ը: Մեծ վարպետներու վերլուծական էթիկոն շնորհիւ մեր երաժշտագիտուհին մօտաւոր ապագայի մը մէջ անտարակոյս պիտի յաջողի ի յայտ բերել լաւ հաւասարակշռուած գործեր, այնպիսի հմայքով մը օժտուած, որ պիտի յանկուցանէ մեր սիրտը ու պիտի թրթռացնէ զայն»¹⁰:

Միացեալ Նահանգներու երկրորդ մենանուագին՝ Նիւ Եորքի Քարնէկի Հոլին մէջ, 1948 Յունուար 29-ին, կը նուագէ քառաշարժում Suite-ը¹¹, այսինքն՝ զանց կ'առնէ Իսթանպուլի 1936-ի մենանուագին համար աւելցուցած վերջին երկու մասերը:

1949 Մարտ 13-ին, Ուաշինկթընի Chevy Chase Woman's Club-ին մէջ կը ներկայացնէ մենանուագ՝ “Third “Well Tempered” Program in C sharp major or D flat major” («Բարեփոխեալ» երրորդ յայտագիր սո կիսվեր մեծալարի կամ ուէ կիսվար մեծալարի մէջ) վերտառութեամբ (այս խորագիրով մենանուագներուն մասին տե՛ս ստորեւ՝ *Album bien tempéré*-ի (Բարեփոխեալ ալպոմ) բացատրութիւնները), ուր կը նուագէ քառաշարժում Suite-ը՝ “Prélude”, “L’oiseau à ma fenêtre”, “Paresse”, “Dansons!”¹²: Նուագահանդէսին բոլոր գործերը պէտք է ըլլային *սո կիսվեր մեծալար* (C sharp major) կամ *ուէ կիսվար մեծալար* (D flat major) ձայնակայքին (tonality) մէջ: Suite-ը ունի քանի մը ձեռագիր, որոնց բովանդակութիւնները երբեմն տարբեր են իրարմէ: Բայց նախատեսուած ձայնակայքին մէջ գրուած բնագիր չկայ: Հաւա-

նաբար, ձեռագիրը կորսուած է:

1951-ին, “Paresse”-ը մաս կը կազմէ *Album bien tempéré*-ի թիւ 2-ին, իսկ 1959-ին “Dansons!”-ը կը դառնայ նոյն ժողովածուին թիւ 6-ը (աւելի մանրամասն տե՛ս *Album bien tempéré*-ի բացատրութիւնները): Ղազարոսեան “L’oiseau à ma fenêtre”-ը իբրեւ անկախ գործ կը կատարէ 1959 Յունիս 18-ին, Փարիզի Institut Hongrois-ի հեղինակային մենանուագին¹³ (յայտագիրին մէջ յօրինումին թուականը կը յիշատակուի 1929), ինչպէս նաեւ Յունուար 1960-ին, Իսթանպուլի Ֆիլհարմոնիք Միութեան սրահին մէջ կազմակերպուած հանդիսութեան¹⁴:

Ձեռագիրները ոչ անպայմանօրէն կ'արտացոլեն վերոյիշեալ պատմական ընթացքը: Կը գտնուի Suite pour piano (Նուագաչար դաշնակի համար) խորագիրով երկու տարբերակ:

Տարբերակներէն մէկը խմորատիպ բազմացուած է եւ ունի հետեւեալ բովանդակութիւնը. 1.-“Prélude”, 2.-“L’oiseau à ma fenêtre”, 3.-“Paresse” (sur un poème de Mme H. Mark), 4.-“Dansons”:

Երեւանի Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանի Գ. Ղազարոսեանի դիւանին մէջ կը գտնուի նոյն տարբերակը ներկայացնող հետեւեալ ձեռագիրը.

Նորագիր՝ Suite pour piano [Նուագաչար դաշնակի համար]: Հեղինակ՝ Coharik Gazarosian: Երաժշտական կազմ՝ մենանուագ դաշնակ: Թուական՝ անթուակիր: Թերթ՝ 4: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ տուչագիր, բազմաթիւ սրբագրութիւններ մատիտով, կանաչ մատիտով եւ կապոյտ մելանով: Մեծութիւն՝ 27x34.9 սմ.:

Ձեռագրի տիտղոսաթերթին վրայ նշուած են չորս շարժումներուն խորագիրները, բայց ձեռագիրին մէջ կը բացակայի թիւ 4-ը՝ “Dansons”:

Միւս տարբերակին ձեռագիրը կը պահուի Սօնա Պետրոսեանի մօտ.

Նորագիր՝ Suite pour piano: Հեղինակ՝ Alice-Coharik Gazarosian: Երաժշտական կազմ՝ մենանուագ դաշնակ: Թուական՝ անթուակիր: Թերթ՝ 5: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ տուչագիր եւ մատիտագիր, մատիտագիր սրբագրութիւններով: Մեծութիւն՝ 27x34.8 սմ.:

Տիտղոսաթերթին վրայ նշուած է չորս շարժումի առկայութիւնը՝ 1.-“Prélude”, 2.-“Au son du Davoul (tambour d’orient)”, 3.-“Noc-

turne”, 4.-“Dansons!” [1.-Նախաբան, 2.-Դաու-
լի հնչյունին տակ (արեւելեան թմբուկ), 3.-Գի-
շերերգ, 4.-Պարենք]: Ինչպէս միւս տարբերա-
կին երեւանի ձեռագիրը՝ այստեղ եւս կը
բացակայի թիւ 4-ը: Իսկ միւս երեք շարժումնե-
րը (ներառեալ “Prélude”-ը) բոլորովին տարբեր
են նախորդ տարբերակէն:

Ս. Պետրոսեանի մօտ կը գտնուի նաեւ ուրիշ
ձեռագիր մը՝ որ կը բովանդակէ երկրորդ տար-
բերակի յաջորդաբար “Au son du Davoul”-ը եւ
“Prélude”-ը իբրեւ անկախ ստեղծագործու-
թիւններ:

Դժուար է սահմանել երկու տարբերակնե-
րուն ժամանակագրական յարաբերութիւնը:

Հրատարակութեանս համար առաջինը ներ-
կայացուցի իբրեւ թիւ 1 եւ երկրորդը՝ թիւ 2:

Թիւ 1-ին համար հիմնուեցայ խմորատիպ օրի-
նակին վրայ: Թիւ 2-ին համար հիմք ընդունեցի
Suite խորագիրով ձեռագիրը, վերջին՝ չորրորդ
պակսող մասը նոյնութեամբ ընդունելով թիւ 1
տարբերակէն: Թիւ 2-ի ձեռագիրը ունի բազմա-
թիւ մատիտագիր սրբագրութիւններ՝ զորս
դժուար է ամփոփել ու ամբողջականացնել: Այս
պատճառով, հետեւեցայ սկզբնական, յստակ
ձեռագիրով շարադրուած նոթագրութեան:

Հայերէն Նուագաչար վերտառութիւնը եւ
իւրաքանչիւր մասի հայերէն խորագիրները
աւելցուած են իմ կողմէս:

Suite No. 2-ի (Նուագաչար թիւ 2) առաջին
երկու շարժումները՝ “Prélude” եւ “Au son de
Davoul” յետագային պիտի կազմէին Լարային
Քառանուագի առաջին երկու շարժումները¹⁵:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ «Նորհուրդ խորին» MESSE ARMÉNIENNE “O mystère profond”

«Նորհուրդ խորին» Prélude et Fugue-ը
(Նախաբան եւ Ֆիւկ) Ղազարոսեան Նուագած
է Միացեալ Նահանգներու Times Hall-ի մենա-
նուագին, 1948 Նոյեմբեր 18-ին¹⁶: Հայաստանի
կոչնակի թղթակից՝ Գ. Ոսնամիրեան չի
կարողանար զգալ գործին ստեղծագործական
իմաստը. «Դաշնակահարին յօրինածը, սկիզբ-
ները, որքան ատեն որ ուղղակի եկեղեցական
եղանակէն կը ներչնչուէր խիստ չահեկան էր ու
նուրբ սակայն զարդարանքներու կամ ընդլայ-
նումի անգունութեան մէջ ցնդեցաւ ան ի վեր-
ջոյ, ի մեծ ցաւ ունկնդիրներու»¹⁷: Ոսնամիր-
եան այն պահպանողական ունկնդիրներէն է՝
որոնք կաղապարեալ մօտեցում ունին աւան-
դական եղանակներու վերծանումներուն հան-
դէպ:

1951-ին, Prélude et Fugue-ը մաս կը կազմէ
Ղազարոսեանի *Album bien tempéré* (Բարե-
փոխեալ ալպոմ) Նուագաչարին, իբրեւ թիւ 6
(տե՛ս ստորեւ՝ *Album bien tempéré*-ի բացա-
տրութիւնները), եւ այս հանգամանքով հեղի-
նակը զայն կը կատարէ 1951 Մարտ 20-ին՝
Փարիզի École Normale de Musique-ին մէջ¹⁸,
1953 Մարտ 13-ին՝ Նիսի Artistique սրահին
մէջ¹⁹ եւ Մարտ 19-ին՝ Փարիզի Salle Chopin-
Pleyel-ին մէջ²⁰:

1954-ին երաժշտահանը զայն արդէն անջա-
տած է *Album bien tempéré*-էն եւ փոխարինած
ուրիշ գործով մը: «Նորհուրդ խորին»-ը իր

ուղին կը շարունակէ իբրեւ ինքնուրոյն գործ:
Հեղինակը զայն կը կատարէ 1954 Նոյեմբեր 30-
ին, Տիւբինգենի Die Brücke կեդրոնին մէջ
տուած արեւելեան երաժշտութեան նուիրուած
մենանուագին²¹: Կը նուագէ նաեւ 1959 Յունիս
18-ին, Փարիզի Institut Hongrois-ին մէջ²², որուն
յայտագիրին մէջ անոր յօրինումին թուականը
կը նշէ 1941:

Բացի դաշնակի տարբերակէն, կը գտնուին
Prélude et Fugue-ի բազմաթիւ տարբերակներ:
Ան մաս կը կազմէ ջութակի եւ դաշնակի, թաւ-
ջութակի եւ դաշնակի եօթ շարժումով *Album
bien tempéré*-ի թիւ 6 եւ 7-ին²³: Կը գտնուին
նաեւ երգեհոնի²⁴, Prélude-ի օպուայի եւ
լարային քառանուագի²⁵ տարբերակները: Առ-
կայ են նաեւ «Նորհուրդ խորին»-ի հանդիսա-
ւոր եւ հասարակ օրերու ձեռագիր մշակումներ՝
թենորի, քառաձայն երգչախումբի եւ երգեհոնի,
թենորի, քառաձայն երգչախումբի եւ լարային
նուագախումբի, քառաձայն երգչախումբի եւ
նուագախումբի, քառաձայն երգչախումբի եւ
լարային քառանուագի, մեներգի եւ լարային
քառանուագի համար²⁶:

Կը գտնուի դաշնակի տարբերակին երկու
բնագիր: Անոնցմէ մէկը խմորատիպ բազ-
մացուած է, անթուակիր, տպագրութեան վայ-
րը անյայտ եւ ունի երեքլեզուանի հետեւեալ
ընդհանուր խորագիրը. *Armenian Mass; Messe
arménienne (O mystère profond)*; Հայկական

պատարագ (Նորհուրդ խորին):

Երկրորդ բնագիրը հետեւեալ ձեռագիրն է՝ որ կը պահուի Երեւանի Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանի Ղազարոսեանի դիւանին մէջ:

Նորագիր՝ Prélude et Fugue (thème liturgique O mystère profond); Cantique de Noël 1.-Du monde céleste les voix arrivent 2.-Réjouissons-nous de ta naissance [Նախաբան եւ Ֆիւկ (եկեղեցական եղանակ՝ Նորհուրդ խորին)]. Ծննդեան երգ 1.-Որ դասուց երկնաւորաց 2.-Ցնծութեամբ տօնեցուք]: Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Երաժշտական կազմ՝ մենանուագ դաշնակ: Թուական՝ Իսթանպուլ, 30 Մայիս 1957: Թերթ՝ 6: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոս-

եան: Գրչատեսակ՝ տուչագիր: Մեծութիւն՝ 27x35 սմ.:

Ուրեմն, ձեռագիրը կը բովանդակէ երկու ստեղծագործութիւն՝ Prélude et Fugue եւ *Cantiques de Noël*: Վերջինին մասին տե՛ս ստորեւ՝ նոյն խորագիրը կրող ստեղծագործութեան բացատրութիւնը:

Նմորատիպն ու ձեռագիրը կը ներկայացնեն միեւնոյն ստեղծագործութիւնը: Բայց անոնք իրարու կը լրացնեն տպագրական-ձեռագրական վրիպակներու սրբագրութեան առումով, որով հրատարակութեանս համար օգտուեցայ երկու բնագիրներէն: Յատկապէս խմորատիպի ձայնակապերուն (legatos) պակասը լրացուցի ձեռագիրէն:

ԵՐԵՔ ՇԱՐԱԿԱՆ

ձախ ձեռքի դաշնակի համար
TROIS CANTIQUES
pour la main gauche

Անոնք են՝ *Կանոն Աստուածայայտնութեան ճրագալուցի*՝ Հարց «Որ դասուց երկնաւորաց», Ողորմեա «Անկանիմք առաջի քո» եւ *Կանոն Աստուածայայտնութեան Ա. աւուրն*՝ «Անըսկիզբն էակից»-ի («Ցնծութեամբ տօնեցուք») Գործքը: Տպագրուած են 1946-ին, *Հասկ* ամսաթերթին մէջ եւ նախատեսուած են նուագուելու դաշնակի կամ երգեհոնի համար²⁷:

1959 Յունիս 8-ին, Փարիզի Institut Hongrois-ին մէջ Ղազարոսեան կու տայ դաշնակի մենանուագ մը՝ ամբողջութեամբ կազմուած իր գործերէն: Յայտագիրը կը սկսի *Deux cantiques pour la main gauche*: a) “Du monde céleste”, b) “Agenouillons-nous devant-toi” [*Երկու շարական ձախ ձեռքի համար*, ա.-«Որ դասուց երկնաւորաց», բ.-«Անկանիմք առաջի քո»]²⁸: Յայտագիրին մէջ յօրինումին թուականը կը նշէ 1940: Ձախ ձեռքի հանգամանքը կը ստիպէ վերանայիլ *Հասկի* մէջ տպագրուածները, ուր ձախ ձեռքի մասին ակնարկում չկայ: Իրօք, անոնք երեքն ալ ձախ ձեռքի յստակ միտում ունին: Ի տարբերութիւն Ղազարոսեանի սովորական հիւսուածքներէն, այստեղ ձայնամասերը մօտ են իրարու: Բամբի (bass) դաշնեակները (chord) յաճախ անցանիչեր (syncopé) են եւ հանդէս կու գան գլխաւոր բախումներէն ետք՝ մեղեդիի պահուած հնչիւններուն զուգահեռ, որպէսզի ժամանակ ըլլայ ձեռքը փոխադրել դէպի բամբ ձայնամասը եւ հակառակը: Երկձեռն դաշնակի

համար Ղազարոսեան պարզապէս հիւսուածքային շատ աւելի կարելիութիւններ պիտի օգտագործէր: Դժուար է որոշել՝ թէ ինչու ձախ ձեռքի հանգամանքը չէ յիշատակուած *Հասկին* մէջ:

Մեղեդիները քաղուած են Եղիա Տնտեսեանի *Շարական ձայնագրեալէն*²⁹:

Ստեղծագործութիւնները սերտօրէն կապուած են աւանդական մեղեդիներուն հետ: 1957-ին, կը վերախմբագրէ «Որ դասուց երկնաւորաց»-ը եւ «Անսկիզբն էակից» Գործքը երկձեռն դաշնակի համար՝ մեղեդիական ազատ վերաբերումով եւ գեղարուեստական շատ աւելի լայն ընդգրկումներով (*տե՛ս* յաջորդ ստեղծագործութիւնը՝ *Ծննդեան շարականներ-Cantiques de Noël*):

Յիշեմ նաեւ՝ որ վերոյիշեալ երեքին աւելցնելով հինգ շարական եւս, իբրեւ ութ շարժումով երգաշար՝ դաշնակի նուագակցութեամբ, լոյս կ'ընծայէ *Հասկին* մէջ, 1948-ին³⁰: Արչակ Ալպօյաճեան իր գոհունակութիւնը կը յայտնէ այս վերջին հրատարակութեան նկատմամբ, գրելով՝ որ «ասիկա մեծ ծառայութիւն մըն է վասն զի միջազգայնացնելու կը ծառայէ շարականները, որոնք հայկական ձայնանիչերով դատապարտուած են անմատչելի մնալու նոյնիսկ երաժշտութեան գիտակ հայերու»³¹:

Ձեռագիրներուն մէջ կը գտնուին նաեւ 1948-ի տպագրութեան մէջ տեղ գտած շարականներ-

րուն անտիպ այլ տարբերակներ՝ մեներգի, սրինգի եւ դաշնակի, եւ մեներգի, ջութակի եւ դաշնակի համար³²: «Ուրախացիր սրբուհի»-ն եւ «Անսկիզբն էակից»-ը մշակուած են եռանուագի համար՝ դաշնակ, ջութակ եւ թաւջութակ³³:

Շարականներու հանդէպ ունեցած իր վերաբերմունքին մասին Ղազարոսեան կը գրէ հետեւեալը. «Պատերազմի ամբողջ տեւողութեան մնացի Պոլիս, ուր ուսումնասիրեցի արեւելեան երաժշտութիւնը: 1934-ին՝ Պոլիս տպագրուած է. Տնտեսեանի շարականները եւրոպական ձայնագրութեան վերածել սկսայ: Աշխատանքս կը կայանայ կրօնական անմահ դրոշմը կրող մեր երգերը, ջութակի, երգի եւ լարաւոր գործիքներու համար պատրաստել: Ներսէս Ծնորհալիի՝ «Սիրոյ քո զհուր արկեալ յերկիր», Մովսէս Խորենացիի՝ «Ուրախացիր սրբուհի», «Որ դասուց», «Անսկիզբն էակից» շարականները հիանալի ներշնչարան մը դարձան եւ երբ ձեռքը, Վեհանոյշ Հովիւեանի, տաղանդաւոր ջութակահարուհիին ընկերակցութեամբ (նուագահանդէս մը տուի) եւ

հայ ժողովուրդը առաջին անգամ զանոնք ունկնդրեց, զգացի թէ անոր սրտին ճամբէն չեմ չեղած եւ մնացեր եմ տոհմիկ»³⁴: Հովիւեանի հետ նուագահանդէսը տեղի ունեցած է 1945 Մարտին, Իսթանպուլի Իւնիոն Ֆրանսէզ սրահին մէջ³⁵:

Ծնորհալիի «Սիրոյ քո հուր»-ի մասին *տե՛ս* ստորեւ՝ *Cantique* ստեղծագործութեան բացատրութիւնները:

Հասկին մէջ տպագրուած երեք շարականներուն ձեռագիրները չեն յայտնաբերուած, որով հրատարակութեանս հիմքը յիշեալ տպագրութիւնն է:

Ընդհանուր խորագիրը՝ *երեք շարական-Trois cantiques* աւելցուած է իմ կողմէս: Ենթախորագիրները ընդունած եմ Հասկի տպագրութենէն, որոնք, բնականաբար, գրուած են միայն հայերէն: Հատորիս ամբողջականութիւնը պահպանելու համար՝ Փրանսերէն համարժէքները աւելցուցի իմ կողմէս, նոյնութեամբ հետեւելով ուրիշ տարբերակներու մէջ Ղազարոսեանի նշած Փրանսերէն խորագիրներուն:

ԾՆՆԴԵԱՆ ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐ CANTIQUES DE NOËL

Տե՛ս նախորդ ստեղծագործութեան՝ *երեք շարականի* բացատրութիւնները:

Ինչպէս նշեցի *Հայկական պատարագ* «Խորհուրդ խորին» ստեղծագործութեան բացատրութեան մէջ, ձեռագիրը կը բովանդակէ երկու ստեղծագործութիւն: Ահաւասիկ ձեռագիրը.

Խորագիր՝ *Prélude et Fugue (thème liturgique O mystère profond)*; *Cantique de Noël 1.-Du*

monde céleste les voix arrivent 2.-Réjouissons-nous de ta naissance [նախաբան եւ Ֆիւկ (եկեղեցական եղանակ՝ Խորհուրդ խորին)]. Ծննդեան երգ 1.-Որ դասուց երկնաւորաց 2.-Յընծութեամբ տօնեսցուք]: Հեղինակ՝ Koharik Garossian: Երաժշտական կազմ՝ մենանուագ դաշնակ: Թուական՝ Իսթանպուլ, 30 Մայիս 1957: Թերթ՝ 6: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ տուչագիր: Մեծութիւն՝ 27x35 սմ.:

ՆԱՅԵԱՑ ՍԻՐՈՎ CANTIQUE

Ղազարոսեան հիմնանիւթը (theme) ընդունած է *Ժամագիրքի* աղաղականի Երեկոյեան Ժամու «Նայեաց սիրով»-էն («Սիրոյ քո հուր»), որուն կցած է ժողովրդական պարեղանակ մը:

Ս. Պետրոսեանի մօտ պահուող դաշնակի անթուակիր ինքնագիրը կը գտնուի 19 թերթէ

բաղկացած թղթածրարի մը մէջ, որ կը բովանդակէ նաեւ ստեղծագործութեան վեց այլ տարբերակներ զանազան նուագարանային եւ երգչային կազմերու համար՝ մեներգ եւ դաշնակ (Պոլիս, 1955), մեներգ, սրինգ եւ լարայիններ (անթուակիր), սրինգ եւ դաշնակ (Պոլիս, 1953)³⁶, մեներգ, սրինգ եւ դաշնակ (անթուա-

կիր), երգեհոն (անթուակիր)³⁷ եւ թալիսթալ եւ դաշնակ (անթուակիր)³⁸: Այս թղթածրարի մեներգ-դաշնակի տարբերակին տիտղոսաթերթն ունի հետեւեալ գրութիւնը՝ «*Նայեաց սիրով, Շարական՝ Ներսէս Շնորհալիի* (կոմիտասեան եղանակի)»:

Գոյութիւն ունի նաեւ առանձին ձեռագիր մը՝ որ կը բովանդակէ ստեղծագործութեան զուգերգի (սոփրանո-թենոր) եւ դաշնակի

տարբերակ մը (Դեկտեմբեր 1955, Պոլիս):

Դաշնակի տարբերակը խորագրուած է *Cantique*: Հայերէն խորագիրը աւելցուած է իմ կողմէս, հետեւելով այլ ձեռագիրներու վրայ դրոշմուած հայկական խորագիրին: Դաշնակի ձեռագիրը ունի բազմաթիւ սրբագրութիւններ, երբեմն դժուար ընթեռնելի: Փորձած եմ հրատարակութեանս մէջ որքան կարելի է հարազատութեամբ արտացոլել բնագիրը:

ՆԱԽԱԲԱՆՆԵՐ PRÉLUDES

Պոլսոյ մէջ, Թորոս Ազատեան Ղազարոսեանին կը տրամադրէ Կոմիտաս Վարդապետի գրառած եօթանասուն ժողովրդական անտիպ երգեր: Երաժշտահանը 1942-ին կը ձեռնարկէ անոնցմէ քսան հատի դաշնակումի աշխատանքին՝ մեներգի համար դաշնակի նուագակցութեամբ, զոր կը լրացնէ 1947-ին եւ կը յաջողի տպագրել 1950-ին³⁹:

Նախ քան տպագրութիւնը՝ 1946-ին, Ղազարոսեանի այս դաշնակումները՝ չարականներու դաշնակումներուն հետ միասին, կ'արժանանան Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Տ. Տ. Գարեգին Ա.ի օրհնութեան գիրին⁴⁰:

Անոնցմէ չորսը՝ *Աղջի, մէրդ մեռել ա, Գիշերուան լուսնեակը, Աղջի անունդ Շուշան* եւ *Կալերի ճամբէն դուզ ա*, կը վերածէ ջութակի եւ դաշնակի՝ *Préludes* (Նախաբաններ) ընդհանուր խորագիրով⁴¹: Այս չորսը, 1947-ին Իսթանպուլի մէջ խմորատիպ կը բազմացնէ իբրեւ մենանուագ դաշնակի նուագաչար՝ նոյնպէս *Préludes* ընդհանուր խորագիրին տակ, փոխելով չարժումներուն հերթականութիւնը: Այս խմորատիպ հրատարակութիւնն է՝ զոր կը ներկայացնեմ հրատարակութեանս մէջ:

Կը գտնուի նաեւ *Աղջի, մէրդ մեռել ա*ի ձեռագիր երկու տարբերակ եւս՝ արական քառաձայն ա քափեյլա երգչախումբի համար (1945, Պոլիս)⁴², եւ լարային քառանուագի համար (1961, Փարիզ)⁴³:

Թ. Ազատեանի ձեռագիրը չուտով կ'առաքուի Երեւան եւ գրառումները մաս կը կազմեն Կոմիտաս Վարդապետի *Ազգագրական ժողովածուի* Բ. հատորին⁴⁴:

Ուրեմն, Ղազարոսեան եղած է առաջիններէն մէկը՝ որ ձգտած է գործնականօրէն բացայայտել Կոմիտաս Վարդապետի գրա-

ռումներուն արժէքն ու ներունակութիւնը:

Միւս կողմէն՝ անոնց յայտնաբերումը բարերար ազդեցութիւն ունեցած է Ղազարոսեանի յօրինողական լեզուամտածողութեան վրայ, ինչպէս կը բացայայտէ հեղինակը հետեւեալ գրութեան մէջ.

«Հրաշքով մը 1943-ին ձեռս ինկան Վարդապետին երկու տետրակները, որոնք կը պարունակէին եօթանասուն անտիպ ժողովրդային երգեր, գրի առնուած 1913-ին արեւելեան ձայնագրութեամբ:

«Այդ երգերը ընել տուին ինձ աշխատանք մը, զոր Փարիզի Երաժշտանոցի ուսուցիչներս, իրենց բոլոր հմտութեամբ, անկարող պիտի ըլլային ընել տալու: Ստիպեցին, որ սովորեմ արեւելեան ձայնանիչներն ու եղանակները իրենց դարձուածքներով, ուսումնասիրեմ կերպը դաշնակորումին, որ Վարդապետինն է, ու ի վերջոյ թափ տամ այն կեանքին, որ կ'եռայ ներսս, երբ կը լսեմ երգը ցեղիս:

«1942-էն ի վեր թափած աշխատութիւնս ցոյց տուաւ ինծի ուղին, որուն ամէն հայ երգահան պարտաւոր է հետեւիլ, եթէ կ'ուզէ, որ իր կտորները կրեն տոհմային դրոշմ, գոյն եւ ոճ, որոնք միմիայն մերն են:

«Եօթանասուն երգերը մէկ ամսուան ընթացքին վերածուած էին եւրոպական երաժշտութեան ու արդէն հարուստ ներշնչարան մը կը պարզէին ինծի:

«Յուզում, հիացում, խանդավառութիւն իրար կը յաջորդէին մէջս, ու կը դաշնակորէի առաջին երգը [«Աղջի, մէրդ մեռել ա»], որ ողբ մըն է 5/4 չափով, ԲՋ եղանակ, «Երեւանի նահանգի Սուրմալու գաւառի էվջիլար գիւղում» երգուած: Երաժշտագէտ ու անմոռանալի մեր Վարդապետը այնպիսի կանոնաւորութիւ-

նով մը նոթ առած էր, – արեւելեան ձայնանիշերը, ժողովրդական երգը իր զանազան տուններով, երգող գիւղացիին ո՛ր գաւառէն, ո՛ր գիւղէն ըլլալը, – որ բնականօրէն պարտք կը դնէի վրաս այդ երգով ամիսներ տարուելու, արտաքին անցուդարձերուն խորը փնտռելու, ներշնչուելու:

«Ողբը դաշնաւորուած է, կը խորհիմ, այնպէս, ինչպէս Վարդապետը պիտի ուզէր որ ըլլար, պարզ մտացիօրէն զգայուն ու գիւղը վերջիչ տուող բնոյթով: Ինձ այսպէս կը թուէր, թէ վերջապէս երաժշտական աշխարհի մէջ *Հայերէն սկսեր եմ խօսիլ*. արդեօ՞ք Հայերէնն ալ զգալ գիտէի, թէ ի՞նչ էր: Ասոր գիտակցելու համար պէտք էր պահ մը հեռու նետել եւրոպական երաժշտութեան պաշարս, զոր 13 տարուան միջոցին հաւաքեր էի ու դառնալ գիտունօրէն տգէտ ու իմաստունօրէն պարզ...:

«Երկրորդ աշխատանքն կը շինէր մահերգ մը այդ ողբի վրայ. հոս եւրոպական մշակոյթի շարահամարհեցի, ալ վտանգէ գերծ էի, չէ որ Հայրենի հողս առած էի իբր մեկնակէտ ու շունչըս կը մնար հարազատօրէն հայ, ընդլայնելով առանց վրդովումի երգը Վարդապետին, զոր ունկնդիրը իբր կ'ընէ այնքան դիւրութեամբ»⁴⁵:

Յատակ է՝ որ Կոմիտաս Վարդապետի գրառումներուն ուսումնասիրութիւնը Ղազարոսեան չըջադարձ մը կը սեպէ իր ստեղծագործական կեանքին մէջ: Միւս կողմէն, հեղինակը յատկօրէն ցոյց կու տայ այդ գրառումներուն նկատմամբ ցուցաբերած երկու մօտեցումները: Առաջինը դաշնակում հասկացութիւնն է՝ այսինքն անխաթար պահելով մեղեդիները անոնց միացնել նուագակցութիւն, իսկ երկրորդը՝ նոյն մեղեդիներուն վրայ ազատ ստեղծա-

գործութիւններու յօրինումն է: Ինչպէս վերը նշեցի՝ ասիկա կը վերաբերի աւանդական եղանակներու վրայ յօրինուած Ղազարոսեանի բոլոր գործերուն:

Կարելոր է նաեւ նշել՝ թէ ժողովրդական երգերուն հետ ծանօթութիւնը տեղի ունեցաւ միաժամանակ հոգեւոր երաժշտութեան ծանօթութեան հետ (*տե՛ս Երեք շարական-Trois catiques*-ի վերոյիշեալ բացատրութիւնները): Ղազարոսեան իր գործերուն մէջ հաւասար կարեւորութիւն տուած է ժողովրդական եւ հոգեւոր երաժշտութիւններուն:

1948 Յունուար 29-ին, Միացեալ Նահանգներու երկրորդ մենանուագին՝ որ տեղի կ'ունենայ Նիւ Եորքի Քարնէկի Հոլին մէջ, կը նուագէ *Popular airs* (Ժողովրդական եղանակներ) (1946) խորագիրով երկու գործ՝ “Marche funèbre” (Սգոյ քայլերգ) եւ “Danse” (Պար): Անոնք հաստատապէս *Préludes*-ի առաջին երկու մասերն են՝ «Աղջի, մէրդ մեռել ա» եւ «Աղջի անունդ Շուշան»: Այս երկու մասերը՝ արդէն մեզի յայտնի ներկայ խորագիրներով, կը կատարէ 1959 Յունիս 8-ին, Փարիզի Institut Hongrois-ի հեղինակային մենանուագին (յայտագիրին մէջ անոնց յօրինումի թուականը նշուած է 1942)⁴⁶, 1959 Դեկտեմբեր 14-ին՝ Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի West Hall-ին մէջ⁴⁷, 1962 Ապրիլ 6-ին՝ Իսթանպուլի Սինեմա Սարային մէջ, բարեսիրական նուագահանդէսի մը ընթացքին⁴⁸:

Այս ստեղծագործութեան ձեռագիրը չէ յայտնաբերուած: Միակ աղբիւրը խմորատիպ տպագրութիւնն է, Իսթանպուլ, 1947:

Ստեղծագործութիւնը ծանօթ է նաեւ *Les arméniennes* (Հայուհիները) ենթախորագիրով:

ՈՒԹ ՓՈՓՈԽԱԿ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿԻ ՎՐԱՅ HUIT VARIATIONS SUR UN THÈME POPULAIRE DE PÈRE KOMITAS

Փոփոխականները (variations) հիմնուած են Կոմիտաս Վարդապետի դաշնակի «Շուշիկի» պարին վրայ: Ղազարոսեան յատուկ սէր ցուցաբերած է Կոմիտաս Վարդապետի դաշնակի պարերէն յատկապէս «Շուշիկի»-ին հանդէպ: 1934 Դեկտեմբեր 1-ին, Փարիզի Maison Pleyel-ի մէջ տուած իր անդրանիկ նուագահանդէսին կը նուագէ այդ ժամանակ

մատչելի վեց պարերէն երկուքը՝ «Երանգի» եւ «Շուշիկի»⁴⁹:

1936 Նոյեմբեր 26-ին, Իսթանպուլի Սինե Սարայի մենանուագին նոյնպէս կ'ընտրէ Կոմիտաս Վարդապետի միւսնոյն պարերը՝ «Երանգի» եւ «Շուշիկի»⁵⁰:

1939 Մայիսին, Փարիզի Salle Gaveau-ին մէջ, Արմենակ Շահ-Մուրատեանի յիշատակին

նուիրուած Հանդիսութեան, Ղազարոսեան կը նուագէ երկու գործ: Առաջինը «Շուշիկի»-ն էր՝ առանց «Երանգի»-ի, որ քայլ մը եւս էր դէպի այս գործին իւրացումը: Երկրորդ գործն էր ««Տէր ողորմեա»ին մէկ փոփոխակը, զոր ինքն իսկ դաշնաւորած էր այնքան ճարտարօրէն»⁵¹: Փոփոխակներուն եօթներորդ «Տէր ողորմեա» մըն է, եւ հաւանական է՝ որ այս նուագահան-դէսին կատարածը եօթներորդ փոփոխակն ըլլայ:

Ութ փոփոխակը կ'ընդգրկէ Միացեալ Նահանգներու իր առաջին մենանուագին մէջ, որ տեղի կ'ունենայ 1947 Նոյեմբեր 27-ին, Նիւ Եորքի Times Hall-ին մէջ⁵²:

Զայն կը նուագէ 1950 Փետրուար 4-ին, Փարիզի Salle Gaveau-ի մենանուագին⁵³: Ստեղծագործութիւնը «կը բացայայտէ զգայուն յատկութիւն մը» կը գրէ *Հերալտ Թրիպլին*ի քննադատ էտմունտ Փենտլըթոն⁵⁴: Մարգարիտ Բաբայեան ղիտել կու տայ՝ որ «նշանաւոր գործերէ ետք, Գոհարիկ Ղազարոսեան կը յայտնուի իբրեւ արժէքաւոր երաժշտահան՝ նուագելով *Ութ փոփոխակներ Հ. Կոմիտաս Վ.ի հայկական ժողովրդական հիմնանիւթի վրայ*: Գործը՝ ուր փոփոխակները արդի նկարագիր ունին, խիստ բազմազան են, առանց կորսնցընելու հայրենի հողը եւ ունկնդիրը տանելով դէպի սկզբնական հիմնանիւթը»⁵⁵:

Կը նուագէ 1954 Նոյեմբեր 30-ին, Տիւսել-տորֆի Die Brücke կեդրոնին մէջ տուած արեւելեան երաժշտութեան մենանուագին⁵⁶:

Կը կատարէ 1954 Գեկտեմբեր 7-ի մենանուագին, Փարիզի Salle Pleyel-ին մէջ⁵⁷: Փոփոխակներուն «իւրաքանչիւրը «Փօէմ» մը կարելի է նկատել», ղիտել կու տայ Մ. Բաբայեան⁵⁸:

Կը նուագէ նաեւ 1955 Ապրիլ 2-ին, Իսթանպուլի Կալաթասարայ Լիսէսի Քոնֆերանս Սալոնունտային մէջ տուած մենանուագին⁵⁹, ինչպէս նաեւ 1959 Յունիս 18-ին, Փարիզի Institut Hongrois-ի Հեղինակային մենանուագին⁶⁰, յայտագիրին մէջ յօրինումին թուականը նշելով 1938:

Զայն նուագած են նաեւ այլ դաշնակահարներ: Օրինակ, 1954 Մարտ 12-ին, École Normale de Musique-ին մէջ, Տիրուհի Զարափեան իր մենանուագին ընթացքին կը նուագէ զայն: Այս առիթով՝ ստեղծագործութիւնը «մեզի փոխադրեց մեր Հեռաւոր երկիրը» կը գրէ Մ. Բաբայեան⁶¹:

Ս. Պետրոսեանի ձեռագիրներուն մէջ կը գտնուին ստեղծագործութեան երկու այլ տարբերակներ եւս՝ թաւջութակի եւ դաշնակի⁶², եւ սրինգի եւ լարային քառանուագի համար (1938)⁶³: Եօթներորդ փոփոխակը հանդիսացող «Տէր ողորմեա»-ն՝ իբրեւ ինքնուրոյն գործ, դաշնակած է մեներգի եւ դաշնակի համար, անթուակիր ձեռագիրին վրայ նշելով՝ «Կոմիտասեան եղանակ»:

Դաշնակի տարբերակէն կը գտնուի երեք ձեռագիր, որոնք կը պահուին Սօնա Պետրոսեանի մօտ:

Ա.-Նորագիր՝ Huit variations sur un thème populaire [Ութ փոփոխակ ժողովրդական եղանակի վրայ]: Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Երաժշտական կազմ՝ մենանուագ դաշնակ: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 4: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ տուչագիր, սրբագրութիւններ կարմիր մատիտով: Մեծութիւն՝ 26.8x35 սմ.:

Բ.-Նորագիր՝ Huit variations sur un thème populaire de père Komitas [Ութ փոփոխակ Կոմիտաս Վարդապետի ժողովրդական եղանակի վրայ]: Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Երաժշտական կազմ՝ մենանուագ դաշնակ: Վայր՝ Իսթանպուլ: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 5: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ կապոյտ չոր մելան, սեւ մելանով յաւելագրութիւններով: Մեծութիւն՝ 25x35 սմ.:

Գ.-Նորագիր՝ Huit variations sur un thème du Révérend père Komitas [Ութ փոփոխակ Վերապատուելի Կոմիտաս Վարդապետի եղանակի վրայ]: Հեղինակ՝ Alice Koharik Gazarossian: Երաժշտական կազմ՝ մենանուագ դաշնակ: Վայր՝ Իսթանպուլ: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 4: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ տուչագիր, մատիտագիր սրբագրութիւններով: Մեծութիւն՝ 27.1x35 սմ.:

Գ.-ի նոթագրութիւնը նուագ յստակ է՝ բազմաթիւ սրբագրութիւններով, որոնք կը յանգին Ա.-ին եւ Բ.-ին: Ա.-ը եւ Բ.-ը մեծ մասամբ նոյնն են, բացի ութերորդ փոփոխակի վերջաւորութենէն եւ քանի մը երանգանիշերէ ու ձայնակապումներէ: Հրատարակութեանս համար հիմնուեցայ Ա.-ին վրայ, որուն որոշ վրիպակները եւ ոչ-յստակ կէտերը ամբողջացուցի Բ.-էն:

ՌԱՍՏ ՓԵՇՐԵՒ. ՆԱԽԱԲԱՆ ԵՒ ՖԻԻԿ RASD PECHREV: PRÉLUDE ET FUGUE

Պատմական տեղեկություններ այս գործին մասին չկրցայ յայտնաբերել:

Ձեռագիրը կը պահուի Սոնա Պետրոսեանի մօտ.

Խորագիր՝ Rasd Pechrev [Ռաստ Փեչրեւ]: Հեղինակ՝ K. Gazarossian: Երաժշտական կազմ՝

մենանուագ դաշնակ: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ Յ: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ սեւ մելան: Մեծութիւն՝ 20.9x29.6 սմ.:

Ֆիւլը օգտագործած է նաեւ իբրեւ Լարային Քառանուագի չորրորդ (վերջին) շարժում⁶⁴:

ՍՈՆԱԹ SONATE

Սոնաթը առաջին անգամ կատարուած է Հեղինակին կողմէ, 1956 Հոկտեմբեր 25-ին, Փարիզի École Normale de Musique-ի սրահին մէջ՝ Ժամանակակից երաժշտահաններու նոր գործերու նուիրուած նուագահանդէսին, որ մաս կը կազմէր Le triptyque երաժշտական ընկերութեան կազմակերպած նուագահանդէսներու շարքին⁶⁵:

Մարգարիտ Բաբայեան կու տայ առաջին ունկնդրութեան տպաւորութիւնները.

«Հետաքրքրական եմ համարում իր [իմա՝ Ղազարոսեանի, Հ. Ա.] ներշնչումները յայտնել: Առաջին մասը բանաստեղծ Արման Նարպուլթեանի գործը կարդալէ ետք:

«Երկրորդը պատկերն է զուարթ ու կենդանի մէկի:

«Երրորդը.-Ներսէս Շնորհալիի շարականէն ներշնչուած «Սիրոյ քո հուր անկեալ», որ հիանալի է իր պարզ, անկեղծ արտայայտութեամբ:

«Չորրորդը երիտասարդ գրագիտուհի Հուրի Պուտաքեանի Կոյա քերթուածքի նկարչական տպաւորութեան արտայայտութիւնն է:

«Ջերմ ծափերը ստիպեցին մի կտոր եւս աւելացնել իր յայտագրին, «Տանսոն» - պարենք, որ մի տեսակ հրաման է պարելու եւ կու գայ երգահանէն:

«Ներկաներէն շատ երաժշտագէտներ եւ երգահաններ նոյն տպաւորութիւնը ունեցան, ինչ որ վաղուց իմ համոզմունքն է: Օրիորդը շատ մեծ պատրաստութիւն ունենալով եւրոպական երաժշտութեանը եւ աշխատած լինելով նշանաւոր երգահանների հետ, խորապէս պահպանած է իր արեւելեան, հայկական երաժշտական անհատականութիւնը եւ մեծ հմտութեամբ եւ նրբութեամբ իրար հետ բերած, ձուլած է այդ զանազան տարրերը եւ միութիւն ստեղծած»⁶⁶:

1958 Մայիս 27-ին, Հեղինակին կատարումով Սոնաթը կը սփռուի Վիեննայի ձայնասփիւռէն⁶⁷:

Կը կատարէ նաեւ 1959 Յունիս 18-ին, Փարիզի Institut Hongrois-ի մենանուագին⁶⁸:

Սոնաթին չորս շարժումները համադրուած են նախապէս յօրինուած գործերէ:

Առաջին շարժումը *Album bien tempéré* (Բարեփոխեալ ալպոմ) ստեղծագործութեան (տե՛ս ստորեւ՝ *Բարեփոխեալ ալպոմ-Album bien tempéré*-ի բացատրութիւնները) թիւ 24-ն է՝ *սի փոքրալար* “Poème varié” (Տարբերակուած բանաստեղծութիւն), ներշնչուած Արման Նարբուլթեանի բանաստեղծութիւններէն: Զայն նախապէս նուագած է *Bien tempéré* (Բարեփոխեալ) մենանուագներուն (այս մենանուագներուն մասին տե՛ս *Բարեփոխեալ ալպոմ-Album bien tempéré*-ի բացատրութիւնները)՝ 1954 Դեկտեմբեր 7-ին, Փարիզի Salle Chopin-Pleyel-ին մէջ⁶⁹:

Երկրորդ շարժումը *Album bien tempéré*-ի թիւ 7-ն է՝ *մի կիսվար մեծալար* “Portrait de famille (Angèle)” (Ընտանիքի մը պատկերը (Անժէլ)), զոր նախապէս նուագած է *Bien tempéré* մենանուագներուն՝ 1954 Մարտ 9-ին, Փարիզի Salle Chopin-Pleyel-ին մէջ⁷⁰ եւ 1954 Մարտ 29-ին, Յիւրիխի Kongresshaus Kammermusiksaal-ին մէջ⁷¹:

Երրորդ շարժումը «Նայեաց սիրով» շարականի ընդլայնուած վերծանումն է: Այս եղանակին երաժշտահանը բազմիցս դիմած է՝ ստեղծելով տարբեր նուագարաններու համար գործեր (տե՛ս վերը՝ *Նայեաց սիրով-Cantique* ստեղծագործութեան բացատրութիւնները):

Չորրորդ շարժումը *Album bien tempéré*-ի թիւ 17-ն է՝ *լա կիսվար մեծալար* “Moto perpetuo” (Յաւերժ շարժում): Վերջինին *Album*

bien tempéré-ի մէջ դասաւորուած ձեռագիրը կը կրէ Թուական՝ Իսթանպուլ, 27 Մայիս 1955, որ կը փաստէ՝ թէ նոյնպէս գոյութիւն ունեցած է Սոնաթէն առաջ:

Սոնաթին ձեռագիրը կը գտնուի Երեւանի Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանին մէջ:

Նորագիր՝ Sonate: Հեղինակ՝ Koharik Gazarovian: Երաժշտական կազմ՝ մենանուագ դաշնակ: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 12: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ սեւ մելան, սրբագրութիւններ մատիտով, կարմիր մատիտով եւ կապոյտ չոր մելանով: Մեծութիւն՝ 25x35.1 սմ.:

ԲԱՐԵՓՈՆԵԱԼ ԱԼԳՈՄ ALBUM BIEN TEMPÉRÉ

Երաժշտահանը երկար տարիներ աշխատած է ամբողջացնելու 24 չարժումէ բաղկացած դաշնակի չար մը՝ *Album bien tempéré* (Բարեփոխեալ ալպոմ), որմէ քանի մը չարժում չէ հասած աւարտել:

Bien tempéré (Բարեփոխեալ) խորագիրով հասկացութիւն մը շատոնց գրաւած էր Ղազարոսեան դաշնակահարին: 1940-ականներու վերջաւորութեան, ան կը ձեռնարկէ Bien tempéré խորագիրով մենանուագներու շարքին, ուր իւրաքանչիւր մենանուագին պիտի կատարէր մէկ ձայնակայքի (tonality) մէջ գրուած յօրնումներ:

Իր աշակերտուհիներէն Շաքէ Ներսիսեան յետագային պիտի յիշէր Bien tempéré-ի գաղափարի հաստատագրումին առաջին պահերը:

«1945-ի վերջերը թէ 1946-ի սկիզբը, լաւ չեմ յիշեր, Ջորեքչաբէթի օր մը երբ դասի գացի, տեսայ զինք սենեակին մէջտեղ մատիտ ի ձեռին, դաշնակի վրայ, թիկնաթոռներու վրայ, սեղանի վրայ ցրուած նօթատետրերու միջեւ: Կարծէք բաներ մը կը փնտռէր. «Խոնջ կը փնտռէք» օրիորդ, հարցուցի: Մեծ խանդավառութեամբ ցոյց տուաւ թուղթ մը որուն վրայ գրուած էին իր «24 բրօկրամները»:

«Ուրախ էր: «24 յայտագիր կազմեցի, ըսաւ, իւրաքանչիւրը մէկ թօնալիթէի վրայ, սկսելով սօ մաժէօրէն մինչեւ սի մինէօր: Բրօկրամ Պիէն Թանբէրէ պիտի անուանեմ զանոնք: Ամէն մէկը պիտի սկսի Պախէն Բրէլիտ եւ Ֆիւկէն ու պիտի շարունակէ մինչեւ Ժամանակակից Հեղինակներ Ժամադրական կարգով»⁷²:

1950-ին տպագրուած ֆրանսերէն հարցազրոյցի մը ընթացքին՝ պատասխանելով Փօլ Վիանիսի հարցումներուն, Ղազարոսեան կը փորձէ բացատրել այս մենանուագներու շարքին գեղագիտական իմաստը:

«Եթէ ճիշդ հասկցայ՝ կ'ըսեմ օր. Ղազարոս-

եանին, ձայնակայքը յենարանն է, հենքը՝ որ յայտագիրի մը բոլոր գործերը կը միացնէ իրարու:

«Այո: Ինչպէս գիտէք՝ իւրաքանչիւր ձայնակայք ունի յատուկ նկարագիր մը, մասնաւոր «գոյն» մը, եւ հետաքրքրական է այս առումով մերձեցնել, համեմատել երաժշտահաններու կատարած զանազան գործածութիւնները:

«Եւ ասիկա արդեօք առաջ չի՞ բերեր որոշ միօրինակութիւն մը:

«Ամենեւին: Երաժշտահաններու խառնուածքներուն այլազանութիւնն անսահման է: Այս երեւոյթը խմբաւորելով եւ ժամանակագրականօրէն կարգաւորելով, թոյլ կու տայ հասնելու երաժշտական աւելի վսեմ հաճոյքի մը՝ որ զուգահեռ կ'ընթանայ, այլապէս, ուսուցողական կենդանի հետաքրքրութեան հետ: Երաժշտական ձեւերու ուսումը, օրինակ, այսպիսով կը դառնայ աւելի գրաւիչ, աւելի կենդանի:

«Նման յայտագիրներու կազմութիւնը անկասկած կը պահանջէ դժուարին նախապատրաստական աշխատանք:

«Յաճախ պէտք է դիմել, արդարեւ, քիչ ծանօթ, մոռցուած, նոյնիսկ լքուած գործերու, բայց որոնք կը կազմեն իսկական, հարուստ գանձ մը:

«Եւ բաց աստի, ունիք նաեւ ժամանակակից գործեր:

«Անտարակոյս: Սկզբունքօրէն, իւրաքանչիւր յայտագիր կ'աւարտեմ իմ յօրնումներէս մէկ հատով: Սակայն եւ այնպէս, որոշ գործեր չեն կրնար կերպարանալ իմ յայտագիրներուս մէջ...

«-.....արտաձայնակայքի [atonality] կողմնակիցները, անշուշտ»⁷³:

Bien tempéré անուանումը ընդունած է Պախի 24 Փրեյլիտ եւ Ֆիւկերէն, բնականաբար,

զայն գործածելով այլ հարթութեան վրայ: Մէկ կողմէն Ղազարոսեանի անսահման սէրն էր Պախի այս ժողովածուին նկատմամբ, միւս կողմէն ձայնակայքային կազմակերպութեան մը գտնելու իղձը իր մենանուագներուն մէջ, որ սկսելով *սո մեծալարէն*, Պախի ժողովածուի նմանողութեամբ՝ 24 մենանուագի ընթացքին պիտի ամբողջացնէր բոլոր մեծալար-փոքրալար ձայնակայքերը:

Պախի 24 Փրեիւտ եւ Ֆիւկերուն հանդէպ տաժած սէրը եւ ձայնակայքային յարաբերակցութեան եւ միասնութեան գաղափարը ի յայտ եկած են տակաւին 1942-ին՝ Իսթանպուլի Ամերիկեան Քոլէժի մենանուագին, երբ իւրաքանչիւր ստեղծագործութենէ առաջ կը նուագէ տուեալ ստեղծագործութեան ձայնակայքին համապատասխանող Պախի Փրեիւտ եւ Ֆիւկ մը, օրինակ՝ Շումանի *սո մեծալար* Թըքաթային կը նախորդէ Պախի *սո մեծալար* Փրեիւտ եւ Ֆիւկը, Շոփէնի *սոլ փոքրալար* Պալատին՝ Պախի *սոլ փոքրալարը*, Լիսթի *Ֆա փոքրալար* էթիւտին՝ Պախի *Ֆա փոքրալարը*⁷⁴: «Տեսակ մը ազգականական կապ ուզեր էի ստեղծել Պախի եւ միւս երգահաններու միջեւ «թօնալիթ»ն ընտրելով իբր կամուրջ, բայց վերջնական ձեւ մը չէր այս», կ'ըսէ երաժշտահանը այս մենանուագին մասին⁷⁵:

1945-ին թուղթի վրայ կը դասաւորէ առաջին յայտագիրը՝ *սո մեծալար*, որ հիմք պիտի հանդիսանար միւս 23-ին: Կ'որոշէ իւրաքանչիւր յայտագիր սկսիլ Պախի Փրեիւտ եւ Ֆիւկով եւ շարունակել ժամանակագրական յաջորդականութեամբ⁷⁶:

Այս յղացումը հասունանալով առաջին անգամ կը յաջողի կիրարկել Միացեալ Նահանգներուն մէջ: Calvary Baptist Church-ին մէջ, 1948 Յունիս 6-ի մենանուագը կը կոչուէր *Well Tempered Program* (Բարեփոխեալ յայտագիր), եւ կը բովանդակէր *սո մեծալարով* գործեր: Իր գործերէն տակաւին չկային այստեղ⁷⁷: Այս առաջին իրականացումին մասին երկու ու կէս տարի ետք այսպէս պիտի գրէր հեղինակը. «Փափաքս կ'իրագործուէր եւ իտէալ սրահի մը կրօնական հաստատութեան մէջ կը նուագէի, փափաքած էի որ ծափահարութիւնը չգար ընդմիջելու կտորներու շղթայաւորումը. եկեղեցւոյ մթնոլորտը օգնեց բնականօրէն փափաքիս եւ օրուայ վերացումիս»⁷⁸:

Մղուելով յաջող ընդունելութենէն, Յուլիս 27-ին, նոյն եկեղեցիին մէջ կու տայ *Well*

Tempered երկրորդ յայտագիրը՝ *սո փոքրալարի* մէջ⁷⁹, ուր նոյնպէս իր յօրինումները կը բացակայէին⁸⁰:

Նոյեմբեր 18-ին, Նիւ Եորքի Times Hall-ին կու տայ խառն յայտագիրով մենանուագ մը⁸¹, «բայց ներքին գոհացումս բացակայ էր», յետագային դիտել կու տայ դաշնակահարը⁸²:

1949 Յունուար 12-ին, Բիվերսայտ Տրայվ Չըրչին մէջ կը նուագէ *Well Tempered* երրորդ յայտագիրը՝ *սո կիսվեր մեծալար* կամ *ռէ կիսվար մեծալար*⁸³:

Յունուար 30-ին, Calvary Baptist Church-ը կը հրաւիրէ Ղազարոսեանին նուագելու *Well Tempered* չորրորդ յայտագիրը՝ *ռէ կիսվար փոքրալար*⁸⁴:

Ուաշինկթընի Հայ Ուսանողական Միութեան կազմակերպութեամբ՝ Chevy Chase Woman's Club-ի 1949 Մարտ 13-ի մենանուագը ունէր հետեւեալ վերտառութիւնը. *Third "Well Tempered" Program in C sharp major or D flat major* (Երրորդ «Բարեփոխեալ» յայտագիր *սո կիսվեր մեծալարի* կամ *ռէ կիսվար մեծալարի* մէջ): Յայտագիրը կ'աւարտէր չորս մասէ բաղկացած իր Suite-ով՝ “Prélude”, “L’oiseau à ma fenêtre”, “Paresse”, “Dansons!”⁸⁵: Ինծի մատչելի ձեռագիրներուն մէջ *սո կիսվեր մեծալար* կամ *ռէ կիսվար մեծալար* Suite չի գտնուիր: Հաւանաբար, յատուկ փոխադրութիւն մը կատարած է, որ տակաւին չէ յայտնաբերուած:

1949 Նոյեմբեր 30-ին, The American Students' and Artists' Center-ին մէջ տեղի կ'ունենայ *Well Tempered Program in C Major* (Բարեփոխեալ յայտագիր *սո մեծալարի* մէջ), որ կ'աւարտէր իր յօրինած “Choral”-ով (Հայր մեր)⁸⁶:

1949 Յունիս 6-ին, Ժընեւի ձայնասփիւռէն կը նուագէ Bien tempéré-էն կտորներ, իսկ աշնան՝ Փարիզի երկու ամերիկեան ակումբներուն համար կը կատարէ *սո մեծալար* յայտագիրը⁸⁷:

1950 Փետրուար 4-ին, Salle Gaveau-ի մենանուագը կազմուած էր խառն յայտագիրով⁸⁸:

1950 Մարտ 23-ին, Լոնտոնի Wigmore Hall-ին մէջ՝ *Well-Tempered Programme in C major* (Բարեփոխեալ յայտագիր *սո մեծալարի* մէջ), որ կ'աւարտի Ղազարոսեանի “Choral”-ով (Հայր մեր)⁸⁹:

Մինչեւ այստեղ, տակաւին չէր հասունցած Bien tempéré-ի յօրինողական կողմը, այսինքն՝

չկար այս խորագիրը կրող նուագաչարի ստեղծագործումի մը յստակ գաղափարը: Այս նուագաչարին մաս կազմելիք շարժումները նախապէս կը բանէին իբրեւ ինքնուրոյն յօրինումներ: Օրինակ, “Choral”-ը (Հայր մեր)՝ իբրեւ անկախ ստեղծագործութիւն, նուագած է 1949 Նոյեմբեր 30-ի Ամերիկայի եւ 1950 Մարտ 23-ի Լոնտոնի Well Tempered մենանուագներուն վերջաւորութեան, առանց նշելու՝ որ ան կը հանդիսանայ *Album bien tempéré*-ի (Բարեփոխեալ ալպոմ) թիւ 1-ը:

1951-ին մեծ թափ եւ հետեւողականութիւն կը ստանայ Bien tempéré մենանուագներուն շարքը եւ կը գոյանայ ու կը կայունանայ նոյն խորագիրով նուագաչարին առաջին վեց կտորները: 1951 Մարտ 3, 6, 10, 13, 17 եւ 20-ին վեց յաջորդական մենանուագներ տեղի կ’ունենան Փարիզի École Normale de Musique-ին մէջ, ունենալով հետեւեալ ընդհանուր խորագիրը. *Première série (Six séances) des 24 Programmes Bien Tempérés par Koharik Gazarossian* (Առաջին շարք (վեց նուագահանդէս)՝ Գոհարիկ Ղազարոսեանի 24 Բարեփոխեալ Ցայտագիրներուն): Վեց մենանուագներուն ձայնակայքերն էին՝ *սո մեծալար* (Մարտ 3), *սո փոքրալար* (Մարտ 6), *սո կիսվեր մեծալար* կամ *ոէ կիսվար մեծալար* (Մարտ 10), *սո կիսվեր փոքրալար* (Մարտ 13), *ոէ մեծալար* (Մարտ 17) եւ *ոէ փոքրալար* (Մարտ 20): Ընտրուած էին բաւական բարդ ու բազմազան յայտագիրներ: Իւրաքանչիւրը կը բովանդակէր Ղազարոսեանի մէկ գործ մը, որոնք առաջին անգամ ըլլալով անուանուած էին *Album bien tempéré* (Բարեփոխեալ ալպոմ) եւ յաջորդաբար թուագրուած թիւ 1-6⁹⁰: Անոնք են՝ թիւ 1, “Choral” (Հայր մեր) *սո մեծալար*, թիւ 2, “Paresse (Poème de H. Mark)” (Մուլուծիւն (բանաստեղծութիւն Հ. Մարքի)) *սո փոքրալար*, թիւ 3, “Pièce” (Ստեղծագործութիւն) *սո կիսվեր մեծալար*, թիւ 4, “Prélude” (Նախաբան) *սո կիսվեր փոքրալար*, թիւ 5, “Nocturne” (Գիշերերգ) *ոէ մեծալար* եւ թիւ 6, “Prélude et Fugue” (Նախաբան եւ Ֆիւկ) *ոէ փոքրալար* [«Սորհուրդ խորին»]:

Մենանուագներու այս շարքով Ղազարոսեան դաշնակահարի եւ յօրինողի մտայղացումները կը միանան իրարու: Այս նուագահանդէսները մղիչ ուժ կը հանդիսանան յօրինելու իր շարքը, ինչպէս կը վկայէ նոյն ինքը հեղինակը ըսելով. «Այս ծրագիրս ինձ առիթ ստեղծեց

նաեւ ձեռնարկելու 24 կտորներու հեղինակութեան, զորս կ’անուանեմ լ’Ալպոմ պիէն թամփէրէ»⁹¹:

Ուրիշ հարց՝ թէ ընդհանուր գործադրւին պատճառով, վերջին երկու նուագահանդէսները տեղի չեն ունենար⁹²: Բայց չորրորդ եւ հինգերորդ յայտագիրները առիթ կ’ունենայ յետագային քանիցս կատարելու:

Bien tempéré-ն կը փոխադրէ նաեւ Իսթանպուլ: 1952 Փետրուար 6 եւ 12-ին, Քիւչիւք Սահնէին մէջ կը կազմակերպէ երկու մենանուագ՝ յաջորդաբար առաջին (*սո մեծալար*) եւ երկրորդ (*սո փոքրալար*) յայտագիրներով, ուր արդէն մնայուն մաս կազմած են այս նպատակով յօրինած ժողովածուի համապատասխան կտորները⁹³:

Լայն թափով կը շարունակուին Bien tempéré-ի մենանուագները՝ Փարիզ (22 Մարտ 1952, École Normale de Musique, *ոէ մեծալար* յայտագիր), Ժընեւ (12 Յունիս 1952, Athénée սրահ, *սո մեծալար* յայտագիր), Նիս (13 Մարտ 1953, L’Artistique սրահ, *ոէ փոքրալար* յայտագիր), Փարիզ (19 Մարտ 1953, Salle Chopin-Pleyel, *ոէ փոքրալար* յայտագիր. 9 Մարտ 1954, Salle Chopin-Pleyel, *մի կիսվար մեծալար* յայտագիր), Յիւրիս (29 Մարտ 1954, Kongresshaus Kammersmusiksaal սրահ, *մի կիսվար մեծալար* յայտագիր), Ֆրանքֆորթ (25 Նոյեմբեր 1954, Ärztehaus սրահ, *սի փոքրալար* յայտագիր), Փարիզ (7 Դեկտեմբեր 1954, Salle Chopin-Pleyel, *սի փոքրալար* յայտագիր), Իսթանպուլ (2 Ապրիլ 1955, Կալաթասարա Լիսէսի Քոնֆերանս սրահ, *սի փոքրալար* յայտագիր), Պէյրութ (14 Դեկտեմբեր 1959, Ամերիկեան Համալսարանի West Hall սրահ, *սո մեծալար* յայտագիր), Փարիզ (2 Յունիս 1959, Institut Hongrois, *սո մեծալար* յայտագիր) եւ Գահիրէ (4 Յունիս 1967, Nile Hall, *սո մեծալար* յայտագիր)՝ ուր միշտ ընդգրկած է իր յօրինած *Album bien tempéré*-ի համապատասխան ձայնակայքով գործերը⁹⁴: Գահիրէի նուագահանդէսին մէջ, ինչպէս պիտի բացատրեմ ստորեւ, *Album bien tempéré*-ին կու գար փոխարինել նորաստեղծ *Études*-ին թիւ 1-ը՝ *սո մեծալար*:

Bien tempéré-էն կը չեղուէր միայն յատուկ նպատակներով: Օրինակ, 1954 Նոյեմբեր 30-ին, Տիւսելտորֆի մենանուագը անուանած էր Արեւելեան Դաշնակի Երաժշտութիւն, զոր բնականաբար պիտի կազմէր խառն յայտագիրով⁹⁵: Կամ՝ ամբողջութեամբ իր հեղինակու-

Թիւններէ կազմուած մենանուագը՝ 1959 Յունիս 18-ին, Փարիզի Institut Hongrois-ին մէջ⁹⁶:

Հարցադրումի դուռ կը բանայ Պէյրուի Ամերիկեան Համալսարանի 1959 Դեկտեմբեր 14-ի մենանուագը՝ *սո մեծալար* յայտագիրով: Նախ, այստեղ ամբողջութեամբ կը նուագէ *Album bien tempéré*-ի առաջին վեց կտորները: Ընդունելի է՝ քանի որ անոր առաջինը *սո մեծալարի* մէջ է: Սակայն կ'ընդգրկէ նաեւ երկու Փրելիւս՝ «Աղջի, մէրդ մեռել ա» եւ «Աղջի անունդ Շուշան», որոնք երկուքն ալ լա փոքրալարի մէջ են⁹⁷: Նոր գունաւորում մըն է արդեօք *Bien tempéré*-ի յղացումին մէջ՝ օգտագործելով գուգահեռ փոքրալարը:

Ընդհանուր առմամբ, Ղազարոսեան կը յաջողի ներկայացնել 1-7-րդ (*սո մեծալար - մի կիսվար մեծալար*) եւ 24-րդ (*սի փոքրալար*) յայտագիրները, քանզի կեանքի վերջին տարիներուն կը նուագի իր հետաքրքրութիւնը ամբողջական մենանուագներու նկատմամբ, աւելի շատ ժամանակ յատկացնելով յօրինողութեան, նուագակցութեան եւ տարբեր նուագահանդէսներու մէջ իր գործերը ներկայացնելու: Մենանուագներու նուագեցումով կը նուագի նաեւ հետաքրքրութիւնը ամողջացնելու *Album bien tempéré*-ին մնացած քանի մը կտորները: Իր ձեռագիրները ցոյց կու տան, որ նուագաչարէն երեք կտոր՝ Թիւ 18 (*սոլ կիսվար փոքրալար*), Թիւ 21 (*սի կիսվար մեծալար*) եւ Թիւ 22 (*սի կիսվար փոքրալար*), չեն յօրինուած: Բայց երբեք չի նուագիր իր բուն ձգտումն ու ներքին համոզումը ձայնակայքերու կիսաձայնային մեծալար-փոքրալար յաջորդականութեան նկատմամբ: Ղազարոսեանի վերջին մենանուագը տեղի կ'ունենայ Գահիրէի մէջ՝ 1967 Յունիս 4-ին: Յայտագիրը *սո մեծալար*ն էր, բայց փոխանակ *Album bien tempéré*-ի “Choral”-ին ան կը բովանդակէր նորաստեղծ *Études*-ին (Վարժութիւն) Թիւ 1-ը՝ *սո մեծալար*: Կարծէք 1966-ին աւարտած 24 *Études*-ը՝ որ *Album bien tempéré*-ի նոյն ձայնակայքային յաջորդականութիւնն ունի, կու գար փոխարինել երաժշտահանի կեանքի երբեմնի նպատակը հանդիսացող *Album bien tempéré*-ին (տե՛ս ստորեւ՝ 24 *Études*-ին բացատրութիւնները): *Études*-ը կը պարփակէ այն բոլորը՝ ինչ կարող էր ընդգրկել *Album bien tempéré*-ն: Կը փոխուի լոկ ձեւը, իսկ խորքը, նպատակը կը մնայ նոյնը: Այսինքն՝ Ղազարոսեանի համար ձայնակայքային այս յարաբերակցութիւնն էր էականն ու

խորքայինը՝ ինչ փոյթ Թէ ան կեանք կը ստանայ *Album bien tempéré* Թէ *Études* խորագիրին տակ:

Բացի իր կեանքի վերջաւորութեան կատարած այս ընդհանուր փոփոխութենէն՝ բուն *Album bien tempéré*-ի կազմին մէջ տեղի ունեցած է մէկ գլխաւոր փոփոխութիւն, կապուած Թիւ 6, *Prélude et Fugue* *ռէ փոքրալարին* («Նորհուրդ խորին») հետ: Փարիզի 1951 Մարտ 20-ի, Նիսի 1953 Մարտ 13-ի եւ Փարիզի 1953 Մարտ 19-ի *ռէ փոքրալար* յայտագիրները կը բովանդակեն *Prélude et Fugue*-ը: 1954 Նոյեմբեր 30-ին, Տիւսելտորֆի *Die Brücke* կեդրոնին մէջ Ղազարոսեան կու տայ մենանուագ մը խառն յայտագիրով՝ նուիրուած արեւելեան երաժշտութեան, ուր այս գործը կը ներկայացնէ իբրեւ ինքնուրոյն ստեղծագործութիւն⁹⁸: 1959 Յունիս 18-ին, Փարիզի Institut Hongrois-ին մէջ կու տայ ամբողջութեամբ իր գործերէն բաղկացած մենանուագ մը՝ ուր իբրեւ նուագաչար կ'ընտրէ *Album bien tempéré*-ի առաջին վեց Թիւերը՝ “Choral” (Հայր մեր), “Paresse” (Ծուլութիւն), “Pièce populaire” (Ժողովրդական ստեղծագործութիւն), “Souvenir” (Յիշատակ), “Midi-soleil” (Կէսօրուան արեւ) եւ “Dansons!” (Պարենք)⁹⁹: Ինչպէս կ'երեւի՝ Թիւ 6-ը փոխարինած է ուրիշ գործով մը: Նոյնպէս, 1959 Դեկտեմբեր 14-ին, Պէյրուի Ամերիկեան Համալսարանի West Hall-ին մէջ տուած *սո մեծալար* մենանուագին կ'ընտրէ միեւնոյն նուագաչարը: Institut Hongrois-ի մենանուագին մէջ կ'ընդգրկէ նաեւ *O mystère profond* *Prélude et Fugue*-ը (Նորհուրդ խորին Նախաբան եւ Ֆիւկ)՝ իբրեւ անկախ ստեղծագործութիւն¹⁰⁰: Այս բոլորը կասկած չեն թողուր՝ Թէ Ղազարոսեան 1954-ին զայն անջատած է *Album bien tempéré*-էն: Զեռագիրները եւս կու գան հաստատել այս երեւոյթը: Կը գտնուի *Album bien tempéré*-ի Թիւ 6-ի երկու ձեռագիր, որոնցմէ մէկը կը կրէ 1951 թուական եւ կը բովանդակէ *Prélude et Fugue*-ը, միւսը՝ աւելի ուշ գրուած անթուակիր ձեռագիր մը, կը պարփակէ “Dansons!”-ը (աւելի մանրամասն տե՛ս ստորեւ՝ ձեռագիրներուն բացատրութիւնները):

Թիւ 24՝ *սի փոքրալար* յայտագիրին մէջ համատեղաբար գոյութիւն ունեցած են “Poème varié” (Տարբերակեալ բանաստեղծութիւն) եւ *Huit variations sur un thème de Père Komitas* (Ութ փոփոխակ Կոմիտաս Վարդապետի

եղանակի վրայ): 1954 Նոյեմբեր 24 նուազահանդեսին կատարած է առաջինը, Դեկտեմբեր 7-ին՝ երկուքը միասին, իսկ 1955 Ապրիլ 2-ին՝ միայն երկրորդը¹⁰¹: Թուականներու մօտիկութեան պատճառով դժուար է եզրակացութիւններ կատարել, իսկ ձեռագիրները որոշակի օգնութիւն չեն ցուցաբերեր:

Նոյնիսկ *Album bien tempéré*-ի գաղափարի բերեղացումէն ու գործադրութենէն ետք, “Choral”-ը (Հայր մեր) շարունակած է իր ինքնուրոյն ուղին: Օրինակ, երբ 1967-ին Ղազարոսեան կ’այցելէ Գահիրէ, իր հետ ունէր “Choral”-ի ընդօրինակութիւններ՝ իբրեւ ինքնուրոյն գործ: Այս ընդօրինակութիւններէն մէկը ձօնած է եգիպտահայ անուանի դաշնակահար-մանկավարժ Նուարդ Տամատեանին¹⁰²: Նոյնպէս, 1955 Մայիս 7-ին, Պոլսոյ Փարք Օթէլի սրահին մէջ, Հայկանոյշ Մառքի յոբելիական հանդէսին Ղազարոսեան կը նուագէ *Album bien tempéré*-ի թիւ 2-ը՝ *սօ փոքրալար* “Paresse” (Ծուլութիւն) եւ թիւ 10-ը՝ *մի փոքրալար* “Mon rêve” (Երազս), երկուքն ալ ներչնչուած Հ. Մառքի բանաստեղծութիւններէն¹⁰³, զորս կը կրկնէ նոյն նպատակով կազմակերպուած հանդէսին՝ Փարիզի Salle Gaveau-Chopin-ին մէջ, 1956 Դեկտեմբեր 1-ին¹⁰⁴:

Բացի դաշնակի հիմնական տարբերակէն, Ղազարոսեան յօրինած է նաեւ այլ գործիքային տարբերակներ: Առաջին վեց կտորները յօրինած է ջութակի եւ դաշնակի¹⁰⁵ ու թաւջութակի եւ դաշնակի¹⁰⁶ համար, պահպանելով նոյն *Album bien tempéré* խորագիրը: Երկուքն ալ իրականացուած են ըստ դաշնակի *Album bien tempéré*-ի հին տարբերակին, այսինքն՝ թիւ 6-ը «Սորհուրդ խորին» Prélude et Fugue-ն է եւ ոչ թէ “Dansons!”-ը: Թիւ 17-ը՝ *լա կիսվար մեծալար* “Moto perpetuo” (Յաւերժ շարժում), յօրինած է նաեւ իբրեւ ջութակ-դաշնակի ինքնուրոյն գործ՝ *Moto capriccioso* (Քմայոտ շարժում) խորագիրով (1962)¹⁰⁷:

“Choral”-ի բնատիպ մեղեդին կը ներկայացնէ «Հայր մեր»-ը: Զայն՝ *Տէրունական աղօթք* խորագիրով, դաշնակած է մեներգի համար դաշնակի նուագակցութեամբ, չմոնալով նչել՝ «Եղանակ՝ Կոմիտաս Վարդապետ»¹⁰⁸: “Choral”-ը օգտագործած է 24 *Études*-ին մէջ, իբրեւ եռմասանի թիւ 12-ի (*Փա փոքրալար*) միջին մաս¹⁰⁹:

Նոյնիսկ դաշնակի տարբերակէն մասեր գործածած է դաշնակի այլ գործերու մէջ:

Այսպէս, թիւ 24՝ *սի փոքրալար* “Poème varié” (Տարբերակեալ բանաստեղծութիւն), թիւ 7՝ *մի կիսվար մեծալար* “Portrait de famille (Angèle)” (Ընտանիքի պատկեր (Անժէլ)) եւ թիւ 17՝ *լա կիսվար մեծալար* “Moto perpetuo” (Յաւերժ շարժում) 1956-ին օգտագործած է իբրեւ դաշնակի Սոնաթին յաջորդաբար առաջին, երկրորդ եւ չորրորդ շարժումները (*տե՛ս* վերը՝ Սոնաթին բացատրութիւնները):

Իսկ բանաստեղծական ներչնչում ունեցող շարժումներէն ոմանք կերտած է նաեւ իբրեւ մեներգներ դաշնակի նուագակցութեամբ:

Album bien tempéré-ն բարձր գնահատած է խորիմաց երգչուհի, երաժշտագէտ Մարգարիտ Բաբայեան, որուն կարծիքները հիմնուած են Ղազարոսեանի նուագահանդէսներու ընթացքին կատարուած գործերուն կենդանի ունկընդրութեան վրայ: Ըստ Բաբայեանին՝ *ռէ մեծալար* “Nocturne”-ը (Գիշերերգ) «ցոյց կու տայ հեղինակին բանաստեղծական հակումները, նրբութիւնը եւ հայրենաբաղձութիւնը»¹¹⁰: *Ռէ փոքրալար* Prélude et Fugue-ին (Նախաբան եւ Ֆիւկ) մէջ Ղազարոսեան «երեւան կը հանէր իր արտակարգ երաժշտական պատրաստութեան ու զարգացման, նորագոյն թեքնիքին հետ, իր խոր հայկական հոգին եւ կը ստեղծէր մի ինքնուրոյն իրեն յատուկ գործ»¹¹¹: *Մի կիսվար մեծալար* “Portrait de famille (Angèle)” (Ընտանիքի պատկեր (Անժէլ)) «ընտիր, գուարթ գործ մը [ն է]՝ որ կ’ունենայ մեծ յաջողութիւն»¹¹² եւ ուր «երեւան եկաւ [Ղազարոսեան] երգահանի մեծ տաղանդը»¹¹³: «Իսկ ինչ ըսել այն գողտրիկ, ինքնաբոլի իր անձնական երաժշտական քերթուածներու մասին, այն բանաստեղծօրէն հիւսուած «Փօէմ վարիէ»ին, ներչնչուած Սարբութեանի բանաստեղծութենէն»¹¹⁴:

Նշեցի՝ որ Ղազարոսեան չէ աւարտած ժողովածուն:

Ձեռագիրները կը պահուին Սօնա Պետրոսեանի մօտ: Քանի մը գործեր հասած են երկուական ձեռագիրներով:

Ընդհանուր առմամբ, ձեռագիրները կը բաժնուին երկու մասի:

Առաջինը կը համախմբէ փոքր չափի միանման թերթեր: Իւրաքանչիւր գործ գրուած է առանձին թերթի վրայ: Անոնց մեծամասնութիւնը կը կրէ 1951 թուականը, ուրիշներ՝ 1941, եւ քանի մը հատ ալ անթուակիր են: Բայց նկատի ունենալով՝ որ բոլորն ալ գրուած են միա-

նման ձայնաթերթերու վրայ, զանոնք պէտք է դիտել ժամանակագրական մէկ ամբողջականութեան մէջ: Բաց աստի, անոնց թիւ 6-ը տակաւին կը բովանդակէ «Նորհուրդ խորին» “Prélude et Fugue”-ը, որ, ինչպէս տեսանք, ամենաուշը 1954-էն սկսեալ դուրս մնացած էր *Album bien tempéré*-էն:

Ձեռագիրներու երկրորդ խումբը կը պարփակէ մեծ չափի թերթեր: Ի տարբերութիւն փոքր չափի ձեռագիրներէն, մեծ չափի թերթերը միանման չեն, չեն կրնար միասին ամբողջականութիւն մը կազմել: Բայց անոնք վստահաբար գրուած են փոքրերէն ետք: Առաջին վեց թիւերը համախմբող անթուակիր ձեռագրախումբին թիւ 6-ը արդէն “Dansons!”-ն է: Ուրիշ երեք առանձին ձեռագիրներ կը կրեն 1951, 1953, 1954 թուականները, իսկ միւսները անթուակիր են:

Ահաւասիկ ձեռագիրներուն մանրամասնութիւնները: Նշեմ՝ որ բոլորն ալ ինքնագիր են:

Փոքր չափի (19.7x27.6 սմ.) ձեռագիրներ.

Ա.-Նորագիր՝ 3.-Pièce en Do # majeur [3.-Ստեղծագործութիւն սո կիսվեր մեծալարի մէջ]: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 2: Գրչատեսակ՝ սեւ մեկան, յաւելագրութիւններ մատիտով եւ կարմիր մեկանով:

Բ.-Նորագիր՝ 4.-Prélude en do # mineur [4.-Նախաբան սո կիսվեր փոքրալարի մէջ]: Թուական՝ Մարտ 1951: Թերթ՝ 2: Գրչատեսակ՝ սեւ մեկան:

Գ.-Նորագիր՝ 5.-Nocturne [5.-Գիշերերգ]: Թուական՝ Մարտ 1951: Թերթ՝ 2: Գրչատեսակ՝ սեւ մեկան:

Դ.-Նորագիր՝ 6.-Prélude et Fugue [6.-Նախաբան եւ Ֆիւկ]: Թուական՝ Մարտ 1951: Թերթ՝ 4: Գրչատեսակ՝ սեւ մեկան:

Ե.-Նորագիր՝ 7.-Portrait de famille (Angèle) [7.-Ընտանիքի պատկեր (Անժէլ)]: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 2: Գրչատեսակ՝ կապոյտ մեկան, յաւելագրութիւններ մատիտով:

Ձ.-Նորագիր՝ 10.-Mon rêve (Poème de Mme Mark) [10.-Երազս (Բանաստեղծութիւն տիկ. Մարքի)]: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 2: Գրչատեսակ՝ կապոյտ չոր մեկան: Ձայնանիշերուն տակ գրուած են Մարքի հայերէն բանաստեղծութեան բառերը:

Է.-Նորագիր՝ 11.-Portrait de famille (Chaké) [11.-Ընտանիքի պատկեր (Շաքէ)]: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 2: Գրչատեսակ՝ սեւ մեկան:

Ը.-Նորագիր՝ 12.-Belle nuit [12.-Աղուր

գիշեր]: Թուական՝ Իսթանպուլ, 13 Յուլիս 1951: Թերթ՝ 2: Գրչատեսակ՝ կապոյտ չոր մեկան, սրբագրութիւններ կարմիր մեկանով:

Թ.-Նորագիր՝ 15.-Gemma dodo! [15.-Ճեմմա կը քնանայ]: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 1: Գրչատեսակ՝ սեւ մեկան, սրբագրութիւններ մատիտով եւ կարմիր մեկանով:

Ժ.-Նորագիր՝ 16.-Prélude [16.-Նախաբան]: Թուական՝ Իսթանպուլ, 26 Մարտ 1941: Թերթ՝ 2: Գրչատեսակ՝ կարմիր մեկան: Առաջին էջին վերի կողմը (խորագիրին վրայ) Ղազարոսեան թրքերէն լեզուով գրած է՝ թէ երաժշտութիւնը վերցուցած է Ռիզա էֆէնտիի Փեշրեւի «Ժողովածու»-էն, եւ թէ զայն նախատեսած է նաեւ լարային քառանուագի կազմի համար: Աւելցնեմ՝ որ ան օգտագործուած է իբրեւ իր Լարային Քառանուագի երրորդ շարժումը¹¹⁵:

ԺԱ.-Նորագիր՝ 16.-Pechrev [16.-Փեշրեւ]: Թուական՝ Իսթանպուլ, 26 Մարտ 1941: Թերթ՝ 2: Գրչատեսակ՝ կարմիր մեկան: Ժ.-ն՝ ԺԱ.-ին համեմատութեամբ աւելի մանրամասնուած է երանգանիշերու կապակցութեամբ, թէեւ երաժշտականապէս երկուքն ալ միանման են:

Ա.-Դ. ձեռագիրներուն իւրաքանչիւրը կը կրէ կնիք՝ հետեւեալ գրութեամբ. “SOCIÉTÉ DES AUTEURS, COMPOSITEURS & ÉDITEURS DE MUSIQUE, 23 AVR 1951 - 658,337, 10, Rue Chaptal, PARIS”: Այսինքն՝ հեղինակի իրաւունքը արձանագրուած է Փարիզի երաժշտութեան Գրողներու, Երաժշտահաններու եւ Հրատարակիչներու Ընկերութեան քով, 23 Ապրիլ 1951-ին:

Մեծ չափի ձեռագիրներն են.

ԺԲ.-Նորագիր՝ Album bien tempéré: Première série [Բարեփոխեալ ալպոմ. առաջին շարք]: Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 7: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ սեւ մեկան, նշումներ կարմիր մեկանով: Մեծութիւն՝ 27x34.8 սմ.:

Բովանդակութիւն.

I. Choral [Շարական]

II. Paresse [Ծուլութիւն]

III. Pièce populaire [Ժողովրդական ստեղծագործութիւն]

IV. Prélude (Souvenirs) [Նախաբան (Յիշատակներ)]

V. Nocturne (Midi-Nocturne) [Գիշերերգ (Կէսօրուայ Գիշերերգ)]

VI. Dansons! [Պարենք]

ԺԳ.-Նորագիր՝ Portrait de famille (Angèle): Album bien tempéré [Ընտանիքի պատկեր

(Անժէլ). Բարեփոխեալ ալպոմ]: Հեղինակ՝ K. Gazarossian: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 2: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ կապոյտ մելան, յաւելագրութիւններ մատիտով եւ կարմիր մատիտով: Մեծութիւն՝ 27.3x35.5 սմ.:

Հատածներ 48-60-ը գոյութիւն չեն ունեցած ԺԳ.-ի նախնական շարադրութեան մէջ: Անոնք աւելցուած են ստեղծագործութեան աւարտէն ետք, վերջին էջին վարը մնացած հնգագիծերուն վրայ եւ նշուած անոնց տեղը բուն գործին մէջ: Հատածներ 53-60-ը կը կրեն մեծ քանակութեամբ վերադիր սրբագրութիւններ, գրեթէ անկարելի ըլլալով վերծանել ամբողջական շարադրութիւնը: Հետեւաբար, խուսափելու համար անձնական միջամտութիւններէ, հատածներ 53-59-ը յարմար դատեցի նոյնութեամբ ընդօրինակել Սոնաթի երկրորդ շարժումի համապատասխան հատածներէն, քանի որ՝ ինչպէս վերը նշեցի, այս շարժումը հիմնուած է “Portrait de famille”-ին (Ընտանիքի պատկեր) վրայ:

ԺԳ.-Նորագիր՝ 10.-Mon rêve: Poème de Mme Mark [10.-Երազս. Բանաստեղծութիւն տիկ. Մարքի]: Հեղինակ՝ նշուած չէ: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 2: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ կապոյտ չոր մելան, սրբագրութիւններ մատիտով: Մեծութիւն՝ 23.5x31.5 սմ.:

ԺԵ.-Նորագիր՝ Album bien tempéré: 12.-Belle nuit (poème de Mme Anaïs) [Բարեփոխեալ ալպոմ. 12.-Աղուոր գիշեր (բանաստեղծութիւն տիկ. Անայիսի)]: Հեղինակ՝ նշուած չէ: Թուական՝ Իսթանպուլ, 13 Յուլիս 1951: Թերթ՝ 2: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ Ա. Թերթ՝ սեւ մելան, սրբագրութիւններ մատիտով, Բ. Թերթ՝ մատիտ: Մեծութիւն՝ 23.9x31.5 սմ.:

ԺԶ.-Նորագիր՝ 13.-Mensuration (poème de Armand Harpoutian): Album bien tempéré [13.-Չափագրութիւն (բանաստեղծութիւն Արման Նարբութեանի). Բարեփոխեալ ալպոմ]: Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Թուական՝ Փրինքիփօ, 15 Յունիս 1953: Թերթ՝ 2: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ սեւ մելան, սրբագրութիւններ կարմիր մելանով: Մեծութիւն՝ 27.5x35.5 սմ.:

ԺԷ.-Նորագիր՝ 14.-Solitude [14.-Առանձնութիւն]: Հեղինակ՝ K. Gazarossian: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 2: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ սեւ մելան: Մեծութիւն՝ 27x34.7 սմ.: Տիտղոսաթերթին վրայ գրուած է Թէօ Մարթէնի *Solitude* (Առանձնութիւն) ֆրանսե-

րէն բանաստեղծութիւնն ամբողջութեամբ: Զայնանիչերուն տակ եւս դրուած են բանաստեղծութեան բառերը:

ԺԸ.-Նորագիր՝ 14.-Album bien tempéré: Solitude, inspiré du poème, dédié au Théo-Martin [14.-Բարեփոխեալ ալպոմ. Առանձնութիւն, ներշնչուած բանաստեղծութենէն, նուիրուած Թէօ Մարթէնին]: Հեղինակ՝ K. Gazarossian: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 2: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ տիտղոսաթերթ՝ սեւ մելան, ձայնանիչեր՝ կապոյտ մելան: Մեծութիւն՝ 26.4x34 սմ.: Տիտղոսաթերթին վրայ գրուած է Թէօ Մարթէնի *Solitude* (Առանձնութիւն) ֆրանսերէն բանաստեղծութիւնն ամբողջութեամբ: Ի տարբերութիւն ԺԷ.-էն՝ ձայնանիչերուն տակ բառեր չկան: ԺԷ.-ին եւ ԺԸ.-ին միջեւ կան փոքր տարբերութիւններ: Հրատարակութեանս համար հիմնուեցայ ԺԸ.-ին վրայ՝ որուն գրութիւնը աւելի մաքուր է եւ երանգանիչերու առումով աւելի մանրամասնալ:

ԺԹ.-Նորագիր՝ 17.-Moto perpetuo [17.-Յաւերժ շարժում]: Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Թուական՝ Իսթանպուլ, 27 Մայիս 1955: Թերթ՝ 5: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ կապոյտ չոր մելան, սրբագրութիւններ մատիտով: Մեծութիւն՝ 23.4x31.5 սմ.: Հատածներ 34-35, 39-40, 43-44, 56-58, 84, 159-161 խճողուած են սրբագրութիւններով, որով անկարելի է վերծանել զանոնք: Նկատի առնելով՝ որ նոյն ստեղծագործութիւնը հիմք ծառայած է դաշնակի Սոնաթին (*տե՛ս* վերը՝ Սոնաթին բացատրութիւնները), յիշեալ հատածները ընդօրինակեցի Սոնաթի ձեռագիրէն: Ընդհանուր հետքերէն դժուար չէ նկատել՝ թէ ԺԹ.-ի բոլոր սրբագրութիւնները ուղղուած են դէպի Սոնաթի ձեռագիրը, այսինքն՝ վերջինին մէջ նկատի առնուած են ԺԹ.-ին սրբագրութիւնները:

Ի.-Նորագիր՝ 23.-4ème série: (Album bien tempéré): Courant d'air (poème d'Armand Harpoutian) [23.-4-րդ շարք. (Բարեփոխեալ ալպոմ). Օդի հոսանք (բանաստեղծութիւն Արման Նարբութեանի)]: Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 2: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ կապոյտ մելան: Մեծութիւն՝ 26.4x33.9 սմ.: Տիտղոսաթերթին վրայ գրուած է ֆրանսերէն ամբողջական բանաստեղծութիւնը: Երկրորդ Թերթին վարի կողմը անյայտ պատճառներով մկրատուած է, որ պէտք է պարունակէր ստեղծագոր-

ծութեան հատածներ 20-27-ը եւ վերջաւորութիւնը: Բայց այս գործը կը հանդիսանայ թիւ 24-ին՝ “Poème varié”-ին կամ դաշնակի Սոնաթի առաջին շարժումին միջին մասը: Հետեւաբար, պակսող հատածները կարելի եղաւ վերականգնել ըստ յիշեալ գործերու ձեռագիրներուն: Վերջնաւարտը (հատած 54) թողեցի ինչպէս որ գրուած է միւս ձեռագիրներուն մէջ, թէեւ կրնայ ըլլալ Ղազարոսեան յօրինած ըլլայ աւելի ցայտուն վերջնաւարտ մը:

ԻԱ.-Նորագիր՝ 24.- Album bien tempéré: Poème varié (Armand Harpoutian) [24.-Բարեփոխեալ ալպոմ. Տարբերակուած բանաստեղծութիւն (Արման Նարբուլթեան)]: Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 2: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ սեւ մելան: Մեծութիւն՝ 27,4x35,5 սմ.: Առաջին երկու էջերուն մէջ, ձայնանիշերուն վրայ մատիտով աւելցուած են Նարբուլթեանի հայերէն բանաստեղծութեան բառերը: Կը կրէ կնիք՝ հետեւեալ գրութեամբ. “SOCIÉTÉ DES AUTEURS, COMPOSITEURS & ÉDITEURS DE MUSIQUE, 30 NOV 1954 - 692,991, 10, Rue Chaptal, PARIS”: Այսինքն՝ հեղինակի իրաւունքը արձանագրուած է Փարիզի Երաժշտութեան Գրողներու, Երաժշտահաններու եւ Հրատարակիչներու Ընկերութեան քով, 30 Նոյեմբեր 1954-ին:

ԻԲ.-Նորագիր՝ 24.- Album bien tempéré: Poème varié (d'Armand Harpoutian) [24.-Բարեփոխեալ ալպոմ. Տարբերակուած բանաստեղծութիւն (Արման Նարբուլթեան)]: Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 2: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ սեւ մելան, յաւելագրութիւններ մատիտով, կարմիր մատիտով եւ կապոյտ չոր մելանով: Մեծութիւն՝ 27,5x35,5 սմ.: Ի տարբերութիւն ԻԱ.-էն, այստեղ բանաստեղծութեան բառերը չկան: ԻԱ. եւ ԻԲ. ձեռագիրները նման են իրարու: Սակայն ԻԲ.-ին մէջ՝ հիմնական նոթագրութենէն ետք, աւելցուած են մեծ քանակութեամբ կատարողական նշումներ (*cresc., expressif, en dehors*, եւլն.) եւ մատնաշարեր (*fingering*)՝ որոնք չկան ԻԱ.-ին մէջ եւ որոնք խիստ հետաքրքրական են: Կատարողական նշումներուն այս առատութիւնը՝ յաւելագրուած հիմնական նոթագրութենէն տարբեր գրչատեսակով, կը յուշէ՝ թէ ձեռագիրը Ղազարոսեան գործածած է իր կատարումներուն համար: Հրատարակութեանս հիմքը ԻԲ.-ն է: Ձեռագրական անհրաժեշտ լրացումներ կատար-

եցի հիմնուելով ԻԱ.-ին վրայ:

Երկու ձեռագրախումբերուն (Ա.-ԺԱ. եւ ԺԲ.-ԻԲ.) միջեւ կան մեծ ու փոքր տարբերութիւններ: Հրատարակութեանս համար հիմնը-ւեցայ մեծ չափի (ԺԲ.-ԻԲ.), այսինքն՝ համեմատաբար ուշ գրուած ձեռագիրներուն վրայ:

Երկու խումբերուն միջեւ թուականի միակ նմանութիւնը թիւ 12 Belle nuit-ի (Աղուոր գիշեր) երկու ձեռագիրներն են՝ Ը. եւ ԺԵ., որոնք բաւական նման են իրարու, թէեւ ԺԵ.-ը շատ աւելի մաքրագիր է ու յղուած ձայնակապերու տեսանկիւնէն: Աւելին. Ը.-ին վրայ կատարուած վերագիր սրբագրութիւնները իրականացուած են ԺԵ.-ին մէջ: Ուրեմն, հակառակ թուականներու նմանութեան, ԺԵ.-ը նոյնպէս աւելի ուշ գրուած է քան Ը.-ը:

Իսկ թիւ 11՝ Portrait de famille “Chaké”, թիւ 15՝ “Gemma dodo!” եւ թիւ 16՝ “Prélude” մեզի հասած են միայն հին տարբերակով (փոքր չափի ձեռագիր):

Փոքր չափի իւրաքանչիւր ձեռագրի տիտղոսաթերթին վրայ աւելի կամ նուազ ամբողջականութեամբ դրուած են *Album bien tempéré*-ի մնացած շարժումներուն խորագիրները: Այս խորագիրներէն կարելի է ամբողջացնել քանի մը շաժրում՝ որոնք նախապէս մաս կազմած են ուրիշ նուագաշարի կամ ժողովածուի մը եւ Ղազարոսեան պարզապէս դանոնք կրկին չէ ընդօրինակած *Album bien tempéré*-ին համար: Այսպէս, Զ. ձեռագրի տիտղոսաթերթին ցուցակը յստակօրէն կը նշէ՝ որ թիւ 8-ը (*մի կիսվար փոքրալար*) դաշնակի Suite-ի (Նուագաշար) “Prélude”-ն (Նախաբան) է, թիւ 9-ը (*մի մեծալար*)՝ 4 *Préludes*-ի (4 Նախանւազ) «Կալերի ճամբէն» է, թիւ 19-ը (*լա մեծալար*)՝ *Album bien tempéré*-ի առաջին գործն է, այսինքն՝ թիւ 1-ը՝ փոխադրուած *լա մեծալար*, թիւ 20-ը (*լա փոքրալար*)՝ “Marche funèbre” (Սգոյ Քայլերգ) է, որմէ դժուար չէ եզրակացնել՝ թէ ան 4 *Préludes*-ի «Աղջի, մէրդ մեռել ա»-ն է՝ զոր կարգ մը տարբերակներու մէջ ֆրանսերէն անուանած է Սգոյ Քայլերգ:

Զ. ձեռագրի տիտղոսաթերթը կը վկայէ՝ թէ թիւ 21-ը պէտք է եղած ըլլայ “Prélude” (Նախաբան), որուն ձեռագիրը, սակայն գոյութիւն չունի: Մինչդեռ թիւ 18 եւ 22-ին համար նշուած են միայն ձայնակայքերը՝ *սոլ կիսվար փոքրալար* եւ *սի կիսվար փոքրալար*, առանց յիշատակուելու անոնց խորագիրները: Այս տեղեկութեան աւելցնելով՝ որ թիւ 18 եւ 22-ին

ձեռագիրները չկան, կարելի է եզրակացնել՝ թէ անոնք պարզապէս չեն յօրինուած: Կը թուի՝ թէ 21-ը եւս յօրինուած չէ:

Նոյն Զ. անթուակիր ձեռագիրի ցուցակէն կը տեղեկանանք՝ որ թիւ 24-ը եղած է Կոմիտաս Վարդապետի եղանակով յօրինած *Huit variations*-ը (Ութ փոփոխակ): Բայց ԻԱ. ձեռագիրը՝ կնքուած 1954, եւ ԻԲ. անթուակիր ձեռագիրը կը բովանդակեն “Poème varié”, իսկ 1954-1955-ի վերոյիշեալ նուագահանդէսները համատեղաբար կը բովանդակեն երկուքը: Նկատի ունենալով՝ որ *Huit variations*-ը գոյութիւն ունեցած է նաեւ իբրեւ անկախ ստեղծագործութիւն՝ եւ իբրեւ այդ տեղ գտած ներկայ հրատարակութեան մէջ, թիւ 24-ը ընդունեցի՝ “Poème varié”-ն:

Ը. ձեռագիրի տիտղոսաթերթին մէջ, թիւ 6 “Prélude et Fugue”-ին քով, ուրիշ գրիչով մը աւելցուած է՝ “Dansons!”, որ անգամ մը եւս կը փաստէ ժողովածուի կազմին մէջ տեղի ունեցած յետագայ փոփոխութիւնը:

Հրատարակութեանս այն գործերը որոնք չեն կրեր ընթացքի ցուցիչ (tempo)՝ կը նշանակէ, որ անոնց ձեռագիրները եւս այս առումով պակասաւոր եղած են:

Ուրեմն, *Album bien tempéré*-ի վերջնական կազմը կ’ըլլայ հետեւեալը.

1.-Տօ մեծալար. “Choral” [Շարական կամ Հայր մեր]: Ինչպէս նշեցի՝ «Հայր մեր»-ի եղանակն է, ըստ Կոմիտաս Վարդապետի ձայնագրութեան:

2.-Տօ փոքրալար. “Paresse” [Ծուլութիւն]: Ներչնչուած է Հայկանոյշ Մառքի *Ծուլութիւն* բանաստեղծութենէն: Թէեւ ձեռագիրներուն մէջ ասոր մասին յիշատակութիւն չկայ, բայց բոլոր տպագրուած յայտագիրներուն մէջ չեչտուած է այս հանգամանքը:

Ահաւասիկ բանաստեղծութիւնը՝ ըստ *Հայկանոյշ Մառք. կեանքն ու գործը* հատորին (Կ. Պոլիս, 1954): Բանաստեղծուհին զայն խորագրած է *Ստարացում*.

Չխլրտի ոչի՛նչ սրահին մէջ: Եւ ծաղկամանները միքին յոգնած վարդերով: Դաշնամուրին լարերը չտան ո՛չ մէկ երազ. ու չօրօրուի՛ ոչ մէկ իր: Հովը կենայ, եւ, հովքեկները իյնան ուղիղ ծալքերով: Ժամացոյցին թիք թաքն ալ սառի՛:

Չխլրտի ոչի՛նչ սրահին մէջ: Մեղմ բոյրերը մահանան: Ժամանակը չսահի՛, եւ աչքերը չնայի՛ն: Չխլրտի՛ ոչ մէկ իր: Եւ մրափը ծածա-

նի, դանդա՛ղ, սրտի մը վրայ:

3.-Տօ կիսվեր մեծալար. “Pièce populaire” [Ժողովրդական ստեղծագործութիւն]: Հիմնա-նիւթը Կոմիտաս Վարդապետի գրառած *Սարե-րը կրակ եմ արել* գեղջկական պարերգի տար-բերակներէն մէկն է՝ զոր Ղազարոսեան դաշ-նակած է մեներգի եւ դաշնակի համար¹¹⁶:

4.-Տօ կիսվեր փոքրալար. “Prélude (Souvenirs)” [Նախաբան (Յիշատակներ)]:

5.-Ուէ մեծալար. “Nocturne (Midi-Nocturne)” [Գիշերերգ (Կէսօրուայ Գիշերերգ)]:

6.-Ուէ փոքրալար. “Dansons!” [Պարենք]: Ան փոխարինած է նախապէս գոյութիւն ունեցող «Խորհուրդ խորին» Prélude et Fugue-ին:

7.-Մի կիսվար մեծալար. “Portrait de famille “Angèle”” [Ընտանիքի պատկեր «Անժէլ»]: Ան-ժէլը Ղազարոսեանի եղբօր՝ Սարգիսին կինն է:

8.-Մի կիսվար փոքրալար. “Prélude” [Նա-խաբան]:

9.-Մի մեծալար. “À travers les champs” [Կալերի ճամբէն], Կոմիտաս Վարդապետի գրառած սիրային-երգիծական գեղջկական եր-գին հիմնանիւթն է¹¹⁷:

10.-Մի փոքրալար. “Mon rêve” [Երազ]: Ներչնչուած է Հայկանոյշ Մառքի *Երազս* բա-նաստեղծութենէն:

Ահաւասիկ բանաստեղծութիւնը՝ ըստ *Հայկանոյշ Մառք. կեանքն ու գործը* հատորին (Կ. Պոլիս, 1954).

Երա՛զս, երբեմն կը տանին քեզ ինձմէ հեռու, տափաստանի մը մշուշին մէջ, սարաւանդի մը արեւին տակ, կամ այլուր:

Կը յածիս ջուրի եզերքներուն վրայ, հրուանդաններու ծայրը, շամբերու ստուերներով վերջացած:

Երա՛զս, ի՛նչքան աղուոր ես ջուրի եզերքնե-րուն վրայ, հրուանդաններու ծայրը, շամբերու ստուերներով վերջացած:

Բայց եւ, Երա՛զս, դուն այն ատեն ի՛նչ չես...

11.-Ֆա մեծալար. “Portrait de famille “Chaké”” [Ընտանիքի պատկեր «Շաքէ»]: Շա-քէն Ղազարոսեանի եղբօր՝ Նաչիկին կինն է:

12.-Ֆա փոքրալար. “Belle nuit” [Աղուոր գիշեր]: Ներչնչուած է Անայիսի բանաստեղծու-թենէն:

Ահաւասիկ բանաստեղծութիւնը (ընդօրինա-կած եմ մեներգ-դաշնակի ձեռագիր տարբերա-

կի ձայնանիշերուն տակ զրուած բռներէն, տո-
ղաբաժանումները կատարուած են իմ կողմէս)։

Աղուոր գիշեր
Լուսին գիշեր
Լէյլակներու բոյրը ծոցիդ
Հոգիս քեզ շատ է կարօտեր։

Այծտերեւները համբոյրիդ տակ
Լարերու կը դողային
Նուագ մըն էր կարկաչն յստակ
Մամռապատած աւազանին։
Առիծներու բերնէն բղխող
Արդեօք ան ալ ցամքեցուցին

Ըսէ գիշեր
Աղուոր գիշեր
Թէ կ'որոնես երբեմն հոգիս
Ծառերուդ մօտ տարութեր։

Բիւրեղ շիթեր կը ծորես հոն
Ծարած վարդին ծոցն հոլանի
Չոր խանձած է տաք երեկոն
Տար գիս պարտէզիս մէջ
Արցունքս ցողդ թող ըլլայ։

Աղուոր գիշեր
Անգութ գիշեր
Հոն կան դահիճներ պարաններ
Ախ կուրցուր աչերս։

13.-Սուլ կիսվար մեծալար. “Mensuration”
[Զափագրութիւն]։ Ներչնչուած է Արման Սար-
բուլթեանի բանաստեղծութենէն։ Բանաստեղ-
ծութիւնը չկրցայ գտնել Ղազարոսեանի ձեռ-
ագիրներուն մէջ։

14.-Ֆա կիսվար փոքրալար. “Solitude”
[Առանձնութիւն]։ Ներչնչուած է Թէօ Մարթինի
բանաստեղծութենէն։

Ահաւասիկ բանաստեղծութիւնը (ըստ Ժ. Է.
Է. ձեռագիրներուն)։

J'ai retrouvé des vers faits quand j'avais quinze ans,
De grands vers douloureux jaillis comme des plaintes,
Alors quand j'ignorais le mensonge et ses feintes,
Et que mon cœur à nu s'offrait comme un présent,
Je suis plus triste encore car, en les relisant,
D'un autrefois cruel j'ai subi les empreintes
J'ai ranimé l'émotion de ces heures éteintes,
Que je pouvais chanter en les éternisant.
Et j'ai compris combien d'amertume et d'outrage

Avait mis dans mon cœur le féroce courage
De conserver en lui ses râles, ses sanglots,
Car lorsqu'il défailloit sous des chagrins nouveaux,
Comme un moine cloîtré dans sa cellule austère
Il apprit la grandeur de souffrir... et se taire!

15.-Սուլ մեծալար. “Gemma dodo!” [Ճեմմա կը
քնանայ]։ Ճեմման՝ Ղազարոսեանի եղբոր Սա-
չիկին կրտսեր դուստրն է։

16.-Սուլ փոքրալար. “Prélude: Pechrev” [Նա-
խաբան. Փեչրեւ]։

17.-Լա կիսվար մեծալար. “Moto perpetuo”
[Յաւերժ շարժում]։

18.-Սուլ կիսվար փոքրալար. չէ յօրինուած։

19.-Լա մեծալար. Թիւ 1՝ “Choral”-ն է, փո-
խադրուած լա մեծալարի մէջ։

20.-Լա փոքրալար. “Marche funèbre” [Սգոյ
քայլերգ]։ Հիմնանիւթը Կոմիտաս Վարդապետի
գրառած Աղջիկ, մէրդ մեռել ա գեղջկական
երգն է՝ զոր Ղազարոսեան դաշնակած է
մեներգի եւ դաշնակի համար¹¹⁸։

21.-Սի կիսվար մեծալար. նախատեսուած է
իբրեւ “Prélude” (Նախաբան), բայց ձեռագիրը
չէ յայտնաբերուած կամ պարզապէս գործը չէ
յօրինուած։

22.-Սի կիսվար փոքրալար. չէ յօրինուած։

23.-Սի մեծալար. “Courant d'air” [Օդի հո-
սանք]։ Ներչնչուած է Արման Սարբուլթեանի բա-
նաստեղծութենէն։

Ահաւասիկ բանաստեղծութիւնը (ըստ Ի. ձե-
ռագիրին)։

J'ouvrais la fenêtre de mon cœur
J'ai des frissons à y penser
Car depuis je suis malade
Malade d'y penser
Il y a un courant d'air
Car la porte est ouverte,
Et l'air froid glace mon cœur
Mon cœur enrhumé
De toi!

24.-Սի փոքրալար. “Poème varié” [Տարբե-
րակուած բանաստեղծութիւն]։ Ներչնչուած է
Արման Սարբուլթեանի բանաստեղծութենէն։
Ան գոյութիւն ունեցած է համատեղաբար *Huit
variations sur un thème de Père Komitas* (Ութ
փոփոխակ Կոմիտաս Վարդապետի եղանակին
վրայ) գործին հետ։ “Poème varié”-ին բանաս-
տեղծութիւնը անկարելի է վերծանել խնդրուած
ձեռագիրներէն։

ՆԱԽԱԲԱՆՆԵՐ PRÉLUDES

Ոչ մեկ առնչություն ունին չորս հայկական գեղջկական եղանակներու վրայ յօրինած վերոբերեալ *Préludes*-ին հետ:

24 *Études*-ի յաջողութենէն ետք (տե՛ս ստորեւ՝ Այլ ստեղծագործութիւններ), 1966-ին մամուլը կը յայտարարէ՝ թէ Ղազարոսեան սկսած է աշխատիլ 24 *Préludes*-ի (24 Նախաբաններ) վրայ: *Կամար* ամսաթերթը նոյնիսկ կը հրատարակէ թիւ 1-ը¹¹⁹: Հրատարակուածը կը համապատասխանէ տրամադրութեանս տակ գտնուող ձեռագիրին: 1967 Յունիսին, ան Գահիրէի մէջ կը տեղեկացնէր՝ թէ յօրինած է Փրելիւտներէն 9 հատ¹²⁰:

Դժբախտաբար, երաժշտահանին վաղահաս մահը կ'ընդհատէ այս աշխատանքը: Մահուան առիթով *Քուլիս* կը տեղեկացնէ՝ թէ ան յաջողեցաւ գրել միայն 11 Փրելիւտ¹²¹: Տեղեկութիւնը կը համապատասխանէ *Préludes*-ի ձեռագիրներուն, որոնք 11 հատ են եւ որոնց վերջինին վրայ հեղինակը նշած է թուականն ու վայրը՝ 30 Սեպտեմբեր 1967, Իսթանպուլ:

Préludes-ին համար Ղազարոսեան ընդունած է ձայնակայքային տոմինանթի յաջորդականութեան սկզբունքը՝ *սո մեծալար-լա փոքրալար, սոլ մեծալար-մի փոքրալար, ոէ մեծալար-սի փոքրալար*, եւն.:

Ձեռագիրները կը պահուին Երեւանի Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանի Գ. Ղազարոսեանի դիւանին մէջ, թիւ 6.

Ա.-Նորագիր՝ ընդհանուր խորագիր չկայ, այլ իւրաքանչիւր գործ յաջորդաբար խորագրուած է *Prélude No. 1* – *Prélude No. 11* [Նախաբան թիւ 1 – Նախաբան թիւ 11]: Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Թուական՝ *Prélude No. 1*՝ 1966, *Prélude No. 2*՝ նշուած չէ, *Prélude No. 3*՝ 1967, *Prélude No. 4*՝ 1967, *Prélude No. 5*՝ 1967, *Prélude No. 6*՝ 1967, *Prélude No. 7*՝ 1967, *Prélude No. 8*՝ 1967, *Prélude No. 9*՝ նշուած չէ, *Prélude No. 10*՝ 13 Սեպտեմբեր 1967, *Prélude No. 11*՝ Իսթանպուլ, 30 Սեպտեմբեր 1967: Թերթ՝ 6: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ սեւ մեկան, քանի բառեր՝ մատիտով: Մեծութիւն՝ 24x31.8 սմ.:

Երեւանի Ղազարոսեանի դիւանի նոյն թղթածրարին մէջ (թիւ 6) կը պահուին նաեւ հետեւեալ երկու առանձին ձեռագիրները.

Բ.-Նորագիր՝ *Prélude No. 4: inspiré du poème*

de Zahrad “Woman picking over rice” [Նախաբան թիւ 4. ներչնչուած Ձահրատի բանաստեղծութենէն՝ *Ոսպ ստկող կինը*]: Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 1: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ սեւ մեկան, բանաստեղծութեան բառեր՝ կարմիր չոր մեկանով եւ մատիտով: Մեծութիւն՝ 24x41.6 սմ.: Ձայնանիչերուն տակ գրուած են Ձահրատի բանաստեղծութեան անգլերէն բառերը:

Գ.-Նորագիր՝ *Présence* (*Prélude No. 10*) [Ներկայութիւն (Նախաբան թիւ 10)]: Հեղինակ՝ նշուած չէ: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 1: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ սեւ չոր մեկան: Մեծութիւն՝ 21.1x27.2 սմ.: Ձայնանիչերուն տակ գրուած են բանաստեղծութեան ֆրանսերէն բառերը:

Սօնա Պետրոսեանին մօտ կը պահուին երկու այլ ձեռագիրներ.

Դ.-Նորագիր՝ *Prélude No. 5* [Նախաբան թիւ 5]. Ամէն նոր օր (Արմենուհի Թէրզեան): Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 1: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ սեւ մեկան: Մեծութիւն՝ 24.6x31.7 սմ.: Ձայնանիչերուն վրայ գրուած են բանաստեղծութեան հայերէն բառերը:

Ե.-Նորագիր՝ *Prélude No. 7* [Նախաբան թիւ 7]. Հանք (Ջարեհ Նրախունի): Հեղինակ՝ Koharik Gazarossian: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 1: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ սեւ մեկան: Մեծութիւն՝ 24.1x31.8 սմ.: Ձայնանիչերուն վրայ գրուած են բանաստեղծութեան հայերէն բառերը:

Բ.-Ե. ձեռագիրներուն երաժշտութիւնը նոյնն է ինչ Ա.-ը: Բ., Գ. եւ Ե. ձեռագիրներուն բանաստեղծական ներչնչումի աղբիւրը կամ բանաստեղծութիւնները չեն արտացոլուած Ա.-ին մէջ: Միայն Գ.-ին բանաստեղծութիւնը՝ *Présence* [Ներկայութիւն], կը գտնուի Ա.-ին մէջ, որուն բառերը երաժշտահանը աւելցուցած է բուն նոթագրութենէն ետք, տարբեր գրչատեսակով: Ա.-ին մէջ երկրորդ բանաստեղծական ներչնչունով յօրինուած թիւ 11-ն է՝ ըստ Միգուի *Nos mains* [Մեր ձեռքերը] բանաստեղծութեան, որուն ֆրանսերէն բառերը տեղադրած է ձայնանիչերուն տակ:

Հրատարակութեանս հիմքը Ա. ձեռագիրն է: Թիւ 1 եւ 3-ը գրած է 2/4 ամանակով, գրեթէ

բոլոր ձայնանիշերը դարձնելով թրիոլեններ եւ սեքսթոլեններ: Թիւ 3-ին մէջ, 2/4-ին քովը յետագային աւելցուցած է 6/8 ամանակի նշումը, որ ցոյց կու տայ երաժշտահանի ձգտումը դէպի 6/8-ին ընդունումը: Ամէն պարագայի, թիւ 1 եւ 3-ին առնչութեամբ՝ 6/8-ը շատ աւելի յարմար ու բնական ամանակ մըն է, որ հիւսուածքը կը թօթափէ ծանրաբեռնուած թրիոլեններէ: Հետեւելով թիւ 3-ի պարագային, պատշաճ դատեցի թիւ 1-ը եւս ներկայացնել 6/8 ամանակով:

Ստորեւ՝ կ'ընդօրինակեմ *Préludes*-ի ներշնչումի աղբիւր հանդիսացող բանաստեղծութիւնները: Զահրատի անգլերէն բանաստեղծութիւնը ընդօրինակած եմ ըստ Բ. ձեռագիրին, որմէ ետք աւելցուցած եմ անոր հայերէն բնագիրը՝ ըստ *Մեծ քաղաքը* հատորին (Կ. Պոլիս, 1960, էջ 112): Զեռագիր անգլերէն եւ տպագիր հայերէն բնագիրներուն միջեւ կան որոշ տարբերութիւններ: Խրախունիի բանաստեղծութիւնը ընդօրինակեցի ըստ *Քար կաթիլներ* հատորին (Կ. Պոլիս): Զեռքի տակ չունենալով Թէրզեանի եւ երկու Ֆրանսերէն բանաստեղծութիւններուն առանձին բնագիրները, զանոնք ընդօրինակեցի Ղազարոսեանի ձեռագիրէն, որուն հետեւանքով տողաբաժանումները, ստիպուած, կատարեցի իմ կողմէս:

ՆԱԽԱԲԱՆ ԹԻԻ 4 WOMAN PICKING OVER RICE Zahrad

A rice - a rice - rices - a stone - a rice - a rice - a stone
A white one - a black stone - a rice - a black stone - a white rice - a rice
Rice beside rice - stone beside rice - a sudden word - word beside rice
Then words - a rice - a word - a rice - word beside - word and then a phrase
And word by word a foolish talk - an ancient song - a by gone dream
Then just a life - another life - life beside life - a rice a a life
An easy life - a heavy life - easy but why - heavy but why
But side by side lives - and a life - and then a word - and then a rice
A black one - a white one - a black stone - a green - a white song

A rice - a white rice - a black stone - a rice - a stone - a stone - a rice.

ՈՍՊ ՍՏԿՈՂ ԿԻՆԸ Չահրատ

Ոսպ մը - ոսպ մը - ոսպեր - ոսպ մը - քար մը - ոսպ մը - ոսպ մը - քար մը
Կանաչ մը - սեւ մը - կանաչ մը - սեւ մը - քար մը - կանաչ ոսպ մը
Ոսպ ոսպի քով - քար ոսպի քով - յանկարծ բառ մը - բառ ոսպի քով
Յետոյ բառեր - ոսպ մը - բառ մը - բառ բառի քով - յետոյ խօսք մը
Ու բառ առ բառ խօլ բարբառ մը - հինցած երգ մը - հին երգ մը
Յետոյ կեանք մը - ուրիշ կեանք մը - կեանք կեանքի քով - ոսպ մը - կեանք մը
Դիւրին կեանք մը - դժուար կեանք մը - ինչու դիւրին - ինչու դժուար
Բայց քով քովի կեանքեր - կեանք մը - յետոյ բառ մը - յետոյ ոսպ մը
Կանաչ մը - սեւ մը - կանաչ մը - սեւ մը - ցաւ մը - կանաչ երգ մը
Կանաչ ոսպ մը - սեւ մը - քար մը - ոսպ մը - քար մը - քար մը - ոսպ մը

ՆԱԽԱԲԱՆ ԹԻԻ 5 ԱՍԷՆ ՆՈՐ ՕՐ Արմենուի Թէրզեան

Ամէն նոր օր որ կը սկսի
Դուռ մըն է անծանօթին դէմ բաց
Յոյսի ճամբորդը չէ յոգնած
Կը քալէ:

Ամէն նոր օր որ կը սկսի
Փոքրիկ վարդ մ'է նոր բացուած
Ուշադրութեամբ քաղէ զայն
Փուշեր ունի պահած:
Ամէն նոր օր որ կը սկսի
Երազ մըն է յոյսով վառած
Զգո՛յ՜ քայլերդ թեթեւ ըլլան
Չի՛ մարին:

ՆԱԽԱԲԱՆ ԹԻԻ 7 ՀԱՆՔ Չարեհ Խրախունի

Կը թողում

Կը թողում որ պեղէք զիս
Ամէնէն պարզ բրիչով կամ ինքնագործ գալիկո-
նով վիթխարի

Կը թողում որ ծակէք փորէք բանաք զիս
Ինչ որ գտնէք հանէք դուրս
Առնէք ծախէք - կորզէք խլէք ձեռքէ ձեռք
Պահէք դիզէք անհատնում
Ու միշտ շահիր - շահագործէք զիս անգութ:

Ես կը թողում
Կը թողում որ նեղէք զիս
Ծակ ծակ ընէք տեղ տեղ այրէք տաղէք զիս
Խոր խուզարկէք արլէք սրբէք մաղէք զիս
Փռչիս անգամ օգտագործէք - յետոյ իջնէք աւե-
լի վար աւելի՛
Ընդերքիս մէջ հրակէզ
Նոր երկունքիս երախայրիքն յափշտակէք -
փախչիք վեր:

Կը հանդուրժեմ անտրտուն
Վերքերուս դէմ ցաւերուս դէմ կը տոկամ
Ձեզի կու տամ ձրիօրէն ամէն ինչ որ ունիմ ես
Լոյսի նման եւ ջուրի - լման կեանքի մ'արժողու-
թեամբ սիրոյ պէս
Ես հանք ունիմ անյատակ - ես գանձ ունիմ
անսպառ
Ոչ կը ցամքիմ պարպելով - ոչ կը հատնիմ վատ-
նելով

Այնքան խոր եմ այնքան հարուստ որ երբեք
Ոչ սահմանիս ոչ հաշիւիս կը հասնիր:

Միայն չլլա՛յ որ անարգէք կամ անտեսէք կոտ-
րէք զիս
Բաղդատէք զիս ուրիշներու եւ բամբասէք ծաղ-
րէք զիս
Ես այն ատեն հարիւրներով ձեզ մը փակեմ
նկուղներուս մէջ անլուր
Կը խեղդեն ձեզ թունահեղձ - կամ ձեր գլխուն կը
փլչիմ
Ու ձեզ ողջ ողջ կը թաղեմ:

Եթէ այդ ալ չբաւէ
Կը գրկեմ ձեզ համաձոյեա - կը կարծրանամ կը
չորնամ -
Վնաս կ'ընէք - սնանկ կ'ըլլաք - կը քէք
Ես կը պահեմ կոյս խաւերն իմ գալիքներուն
ձեզմէ վերջ
Ու կը սպասեմ դարեր յետոյ զիս գտնողին
խանդավառ
Իմ խորքերուս իջնողներուն երկիւղած:

ՆԱԽԱԲԱՆ ԹԻԻ 10 PRÉSENCE

Mon cher amour vous êtes là
Sous mes yeux clos et ma main tremble
Bien malgré moi tant il me semble
Que du jour vous êtes l'éclat!

Vous êtes là mon cher Bonheur
A chaque seconde qui passe,
Comme un aveu qui nous enlace
Et nous grise de son ardeur!

Vous êtes là, ô Bien aimé
Et je ne perçois plus les choses,
Les hommes, les astres, les roses
Ni l'étrange soir embaumé.

Vous êtes là bel écran pur
Voilant un monde sans terreur
Sur cet appui je suis sans peur
Epanouie en beau fruit mur!

Et je suis ainsi tout le jour
Le soir cumulant nos prières...
Dis-moi, quelle ardente lumière
Peut confronter ce grand Amour?

ՆԱԽԱԲԱՆ ԹԻԻ 11 NOS MAINS

Mizou

Rien ne vaut une main tendue avec amour
Une main retenant des doigts faibles qui tremblent
Ces deux mains qui se cherchent se trouvent et
s'assemblent

Sous le plus beau bouquet expressif de l'Amour
J'ai blotti mes doigts tendres au creux de ta main
brune

Et ta main frémissante m'a dit une chanson
Une chanson lascive et muette, insistante...
Ma main était la coupe, la tienne l'échanson;
Le vin coulait entre nos phalanges enlacées
La lune paresseuse pointait sa corne d'or...

Autour de mon poignet de douces fleurs tressées
Donnaient à leur parfum le plus subtil essor
Et le tourment divin pressait nos doigts plus fort!

A chaque écho perçu de la nuit
Soupirant la [?] de nos doigts
À nos cœurs se transmettant en si souri
Et poignant bonheur que nos mains
N'étaient plus qu'une prière ardente car nos mains
Écouchaient autant que nos soupirs...

ԱՅԼ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սոյն հատորէն դուրս կը մնայ *Vingt quatre études* (Քսանչորս վարժութիւն) խորագիրով ժողովածուն, քանզի ան 1967-ին տպագրուած է Փրանսական հռչակաւոր հրատարակչատան՝ Édition Choudens-ի կողմէ, որուն չնորհիւ արժանացած լայն տարածումի:

Այս *Études*-ի մասին առաջին յիշատակութիւնները ի յայտ կու գան 1950-ականներու վերջաւորութեան: 1959 Յունիս 18-ին, Փարիզի Institut Hongrois-ին մէջ տուած հեղինակային մենանուագին կը նուագէ *Étude*-ի մը (Վարժութիւն) (1959), առաջին կատարումը (Պելա Պաոթրի յիշատակին)¹²²: Անկարելի է ըսել՝ թէ որ *Étude*-ն է ասիկա, բայց յստակ է՝ որ այստեղ կը սկսի կազմաւորուիլ *Étude*-ներ յօրինելու գաղափարը: 1964 Ապրիլ 14-ին, Իսթանպուլի Սարա Սինեմային մէջ Շահան Արծրունի կու տայ մենանուագ մը՝ ուր կը նուագէ *սոլ փոքրալար Étude*-ը՝ նուիրուած իրեն¹²³:

Étude թիւ 7-ը 1964-ին կը տպագրուի Յիցիլիա Բրուտեանի կազմած սփիւռքահայ երաժշտահաններու ժողովածուին մէջ¹²⁴: 1967-ի Choudens-ի հրատարակութեան համար Ղազարոսեան այս *Étude*-ին մէջ կատարած է կարգ մը սրբագրութիւններ:

Իսկ 1966 Փետրուար 5-ին, Փարիզի École Normale de Musique-ին մէջ, Club des Amis des Arts et des Lettres-ը կը կազմակերպէ նուագահանդէս մը, որուն առաջին մասին մէջ Ղազարոսեան կը նուագէ իր 24 *Études*-ը¹²⁵: Տպաւորութիւնը կ'ըլլայ ցնցող:

Մարմարային մէջ, Փարիզէն ստացուած թղթակցութիւն մը կը փորձէ բնութագրել գանձը.

«Գոհարիկ Ղազարոսեան գրաւեց յայտագիրին առաջին մասը, նուագելով իր հեղինակած քսան եւ չորս կտորները, թեքնիք բացատրութեամբ «էթիւտ» որոնք յօրինուած են ձայնաչարի քսան եւ չորս թօներու վրայ, հետեւողութեամբ Շոփէնի յղացած գործերուն:

«Այս վերջինը եթէ իւրաքանչիւր թօնի նուիրուած գործին ունկնդրութիւնը կը պարտադրէ ստեղծելով համապատասխան երաժշտական մթնոլորտ մը, Գոհարիկի գործերուն մէջ նուազ զգալի է այդ դրութիւնը. կտորներուն մեծամասնութիւնը հիմնուած ըլլալով արդիական դաշնաւորման սկզբունքներու վրայ, որոնց համաձայն *թօնալիթէի* մը

տեւական զգացողութիւնը անկայուն է:

«Արդի դպրոցի հիմնական սկզբունքներէն մէկն է ասիկա, որուն ջերմ երկրպագու մը ըլլալ կը թուի մեր երգահան դաշնակագրուհին:

«Ինքնատիպ եւ զանազան նկարագրով գործեր են, ուր դաշնամուրային թեքնիք մեքենականութիւնը տիրական բաժին մը ունի երբեմն ալ դանդաղ եւ մեղեդիական առինքնող գիծերով համեմուած:

«Գոհարիկ Ղազարոսեան կը սիրէ իր հեղինակութեանց մէջ իբր նախանիւթ գործածել հայ ժողովրդական եւ ծիսական երաժշտութենէն նմոյշներ, ձեւափոխելով անոնց կշռութային եւ նաեւ մեղեդիական գիծը, ազատ ըլլալու համար անոնց ընդլայնումի աշխատանքին մէջ:

«Այդ *թեմաները* աջ եւ ձախ ձեռքերու փոխն ի փոխ նուագածութեամբ հետաքրքրական երեւոյթներ կը ստեղծեն, երբեմն հիմնական նիւթ ունենալով երբեմն ալ խաբուսիկ արձագանգներով համեմուած...:

«Համեմատաբար աշխատանքի արդիւնք այս երեւոյթին առջեւ, հայ եւ օտար հասարակութիւնը երկարատեւ ծափահարութեամբ գնահատեց արուեստագիտուհին որ անխոնջ՝ գրեթէ մէկ ժամ տեւողութիւն ունեցող այս ամբողջական գործը նուագեց մէկ շունչով, ինքնավստահ եւ առանց ընկրկումի»¹²⁶:

Ա. Փափագեան եւս ունի իր կարծիքը.

«[էթիւտներէն] շատերը նուագածութեան մասնաւոր թեքնիքի մը պատկերը ըլլալէ աւելի՝ ընդհանուր դժուարութիւններու, արագութեան, ուրիշ կամ թուշէի հակադրութիւններ կը պահանջեն: Այսպէս, այլազանութիւնը աւելի շեշտուած է իւրաքանչիւր կտորի մէջ քան մէկ կտորէն միւսը:

«Կարելորը անշուշտ երաժշտական մտածումն է, որ իմաստ եւ արտայայտութիւն պիտի տայ ընտրուած ձեւին: Այս տեսակէտէն հեղինակը հաւատարիմ է *թօնալիթէին*: Հիմնական նոթը միշտ կը կազմէ ձգողութեան կեղերներ, առանց սակայն ըլլալու անգիշող բռնապետ մը: Մեկնակէտէն մինչեւ վերադարձը, *մոտիւլաս-իոնները* արագ եւ անսպասելի անցքերով կը յաջորդեն իրարու: Երբեմն *փոլիթոնալ* մասեր ալ կ'երեւան: Գրութիւնը փոխն ի փոխ հորիզոնական է կամ ուղղաձիգ: Այս վերջինին գեղեցիկ մէկ օրինակն է «Հայր մեր»ը, որուն դաշ-

նաւորումը կրկնապէս կը յուզէ իր նրբութեամբ:

«Ընդհանուր առմամբ երաժշտական մտածումը կը խորտչի հասարակէն, բայց նաեւ բռնազբօսիկ զարտուղութիւններէն: Անոր արդիականութիւնը բանաւոր սահմաններ ունի: Իսկ զգայական խորքը կ'ընդգրկէ լայն գետին մը՝ քնքոյշ, մեղմ նրբերանգներէն մինչեւ ուժեղ արտայայտութիւնները: Երբեմն Շոփէնի կամ Լիսթի յիշատակը կը գունաւորէ որոշ մաս մը: Երբեմն ալ մեր ժողովրդական երգերէն, պարերգներէն, եկեղեցական մեղեդիներէն բեկորներ կու գան խառնուիլ երաժշտական կտաւին՝ ենթարկուելով կարեւոր ընդլայնումներու:

«Այսպէս կը ծնի ձոխութեան, հարստութեան տպաւորութիւն մը, որ սակայն կը վնասէ ոճի կատարեալ միութեան: Այս պարագան նշմարելի է մանաւանդ այն կտորներուն մէջ, ուր կը գործածուին յայտնի հայ երգեր, հոն ուր ընդհակառակն մաս մը ունկնդիրներ թերեւս պիտի զգան սիրելի ծանօթի մը հանդիպելու հաճոյքը...:

«Իրապէս դժուար հարց է հայ շունչի մը արժանաւոր մոտքը արդի երաժշտութենէն ներս: *Էթյուտ*ներու հեղինակը իր պրպտումներով կը յառաջանայ արդէն այդ ուղղութեամբ: Ի՞նչպէս տարագել այս նպատակին իտէալ իրագործումը: Տարրալուծել մեր պարերուն եւ երգերուն ձայնաշարի, ութմի, մեղեդիական շարժման, յուզական խորքին էական յատկանիշերը, թափանցել անոնց ենթահողէն ներս, յետոյ զանոնք ստեղծող ոգին հետ բարձրանալ մինչեւ ձայներու արդի աշխարհը, կերտելու համար նոր իրականութիւններ՝ սերտորէն շաղախուած ինքնուրոյն թէքնիքի մը եւ ոճի մը հետ:

«Ամէն պարագայի մէջ Ղազարոսեանի այս մեծ աշխատութիւնը կարեւոր նպաստ մը կը բերէ հայ հեղինակներու դաշնակային երաժշտութեան»¹²⁷:

Ֆրանսական *էնֆորմասիոն* օրաթերթը իր հիացումը կը յայտնէ.

«Գոհարիկ Ղազարոսեան կ'իրականացնէ մեծ իտէալ մը Փարիզի «արուեստասէր»ներուն ներկայացնելով իր 24 *էթյուտ*ներուն զգայացունց հաւաքածոն որ մեր հիացումին արժանի է:

«Քիչ են այս տողերը այս ընդարձակ նիւթին շուրջ: Ընդհանուր կերպով՝ Շոփէնի հանճարեղ շուքը կ'երեւի հսկայական գործին մէջ, ի՞նչ որ

արդար գնահատանք մըն է բազմաթիւ տեսակէտով:

«Արդարեւ, այս «*էթյուտ*»ները ամէն բանէ առաջ բանաստեղծական շունչ ունին եւ «վիրթիւոգիթէ»ն կը ծառայէ միշտ՝ մտածումի մը, խոր ներշնչումի մը կամ ներքին պոռթկումի մը:

«Հերոսական եւ կրակոտ թեմաներու մօտ, կա՛ն ուրիշներ մելամաղձոտ եւ յուսահատ, որոնք կը յուզեն խորապէս»¹²⁸:

Յաջողութեան արձագանգները կը հասնին հայրենիք¹²⁹:

24 *Études*-ը դասաւորուած է ձայնակայքային յաջորդականութեամբ՝ ճիշդ Պախի 24 Նախաբան եւ Ֆիւկերուն նման: Ինչպէս տեսանք, Ղազարոսեան այս սկզբունքը սկսած էր կիրառել *Album bien tempéré* (Բարեփոխեալ ալպոմ) նուագաշարին համար: Բայց վերջինիս իրագործումը սերտորէն կապուած էր *Bien tempéré* (Բարեփոխեալ) մենանուագներու շարքին հետ, իսկ այս մենանուագներու նուագեցումին զուգահեռ կը տկարանայ նաեւ նուագաշարը աւարտելու ներքին մղումը: Բայց միեւնոյն սկզբունքները կը յաջողի կատարել ու աւարտել 24 *Études*-ին ընդմէջէն: Անոնք կարծէք թէ *Album bien tempéré*-ի չիրականացած երազին մարմնաւորումն ըլլան: Այս գաղափարը կը հաստատէ նաեւ Գահիրէի մէջ տուած մենանուագը՝ 1967 Յունիս 4-ին, ուր յայտագիրը՝ *Bien tempéré*-ի հետեւողութեամբ, ընտրուած էր *սո մեծալար*: Բայց փոխանակ բովանդակելու *Album bien tempéré*-ի ընդունուած “Choral”-ը (Հայր մեր), կը պարփակէր նորաստեղծ *Études*-ին թիւ 1 *սո մեծալար*¹³⁰: *Études*-ը եկած էր փոխարինելու *Album bien tempéré*-ին: Յաւօք, Ղազարոսեանի վաղահաս մահը 1967 Հոկտեմբեր 29-ին վերջակէտ կը դնէր նաեւ իր մշտանորոգ գաղափարներուն:

24 *Études*-ին ձեռագիրները չեն պահպանուած: Հաւանաբար, անոնց տպագրութենէն ետք երաժշտահանը աւելորդ նկատած է պահպանել զանոնք:

Սօնա Պետրոսեանի մօտ կը գտնուի հետեւեալ ձեռագիրը.

Որագիր՝ 17րդ *Étude*, Ի՞նչ կ'ոնիմ հէքիմըն: Հեղինակ՝ նշուած չէ: Երաժշտական կազմ՝ մենանուագ դաշնակ: Թուական՝ նշուած չէ: Թերթ՝ 1: Գրիչ՝ Գ. Ղազարոսեան: Գրչատեսակ՝ սեւ մելան: Մեծութիւն՝ 26.5x33.8 սմ.:

Տպագրուած թիւ 14-ին նման, այս ձեռագիրը

եւս հիմնուած է Սայեաթ Նովայի *Խնչ կ'ոնիմ հէքիմըն* երգի հիմնանիւթին վրայ, բայց ունե-

նալով բոլորովին այլ վերծանում:

Ընդհանուր առմամբ, Գ. Ղազարոսեանի մենանուագ դաշնակի գործերը կարելոր փուլ մը կը ներկայացնեն 1930-ականներէն մինչեւ 60-ականներուն վերջաւորութիւնը երկարող հայկական դաշնակի գրականութեան մէջ: Օգտագործումը եօթնադաշնեակներու (seventh-chords) ու անոր ընդլայնումները (extensions) եւ գունային շերտերու վերհանումները Ղազարոսեանին կը տանին դէպի ֆրանսական տպաւորապաշտութիւնը (impressionism), որուն, միաժամանակ, ազդեցելով ուրոյն ելեւէջներ ու կշռոյթներ՝ բխած ուղղակիօրէն կամ անուղղակիօրէն հայկական հոգեւոր թէ՛ գեղջկական երգ-երաժշտութեան բնայատկութիւններէն, եւ այս բոլորը միաւորուած երաժշտահանի իր

մանրապատումային կուռ ու մշտասահ նկարագիրին հետ, ստեղծագործութիւններուն կուտան խիստ ինքնատիպ, իւրայատուկ եւ դիւրահանաչ դրոշմ մը:

Արամ Նաչատրեան բարձր դրուատած է Ղազարոսեանի դաշնակի գործերը: Աղասի Դարբինեանին ուղղուած ուսմերէն նամակի մը մէջ ցաւ կը յայտնէ Ղազարոսեանի վաղաժամ մահուան համար եւ գրէ՝ թէ ան «չատ տաղանդաւոր էր եւ կը տիրապետէր բարձր վարպետութեան...: Իր դաշնակի Փրելիւտները կամ էթիւտները հոյակապ եւ առաջնակարգ ստեղծագործութիւններ են...»¹³¹:

ՀԱՅԿ ԱԽԱԳԵԱՆ

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, «Շարականք դաշնաւորեալք», *Հասկ*, հայագիտական տարեգիրք, 1948, Ա. տարի, Անթիլիաս, էջ 161:

2.-Տե՛ս *Կոմիտաս Վարդապետի նորագիտ եօթնասուն անտիպ երգերէն քսան ժողովրդական երգեր*, դաշնաւորեց Գոհարիկ Ղազարոսեան, Անթիլիաս, 1950:

3.-Այս ուղղութեան ներկայացուցիչներէն մէկն էր, օրինակ, դաշնակահար Կլէն Կուլտ, *տե՛ս* Քեւին Պաժժանա [Kevin Bazzana], “Glenn Gould: the performer in the work: a study in performance practice” [*անգլերէն*, Կլէն Կուլտ. կատարողը աշխատանքի մէջ. հետազոտութիւն կատարողական գործադրութեան մասին], Oxford University Press, Նիւ Եորք, 1997:

4.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ լարային քառանուագի համար*, Գահիրէ, 2005:

5.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

6.-Ժօրժ Սինանեան, «Օր. Գ. Ղազարոսեանի դաշնակահանդէսը», *Կաւոճ*, հանդէս, Փարիզ, 16 Գեկտեմբեր 1934:

7.-Ա. Զօպանեան, «Քրոնիկ», *Անահիտ*, հանդէս մտածման եւ արուեստի, Փարիզ, Յունուար-Փետրուար 1935, նոր չրջան, Զ. տարի, թիւ 1-2, էջ 102:

8.-Տե՛ս Լ. է., *Նոր լուր*, օրաթերթ, Իսթանպուլ, 25 Նոյեմբեր 1936, ԺԱ. տարի, թիւ 5685, էջ 3:

9.-Մ. Հաճեան, «Կեդրոնական նուագահանդէսը», *Նոր լուր*, 10 Մայիս 1940: Յօդուածը թէ՛ եւ գրուած է Սինէ Սարայի նուագահանդէսէն երեք ու կէս տարի ետք, բայց յետադարձ հայեացքով նուիրուած է այդ

նուագահանդէսին:

10.-Քրօֆ. է. Մանաս, «Օր. Գ. Ղազարոսեանի նուագահանդէսը», *Նոր լուր*, 1 Գեկտեմբեր 1936, ԺԱ. տարի, թիւ 5691, էջ 2:

11.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

12.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

13.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

14.-Տե՛ս Կ[արպիս] Ե. Մ[ուրատեան], «Յարգանքի երեկոյթ էրիքա Վոսքոյի երաժշտական գործունէութեան քառասնամեակին առթիւ», *Քուլիս*, կիսամսեայ հանդէս, Իսթանպուլ, 1 Փետրուար 1960, թիւ 315, էջ 15:

15.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ լարային քառանուագի համար*, Գահիրէ, 2005:

16.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

17.-Գեղամ Մ. Նանամիրեան, «Օր. Գ. Ղազարոսեանի նուագահանդէսին առթիւ», *Հայաստանի կոչնակ*, չաբաթաթերթ, Նիւ Եորք, 4 Գեկտեմբեր 1948, թիւ 49, էջ 1163:

18.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

19.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

20.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

21.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

22.-Տեղեկությունը ընդունած եմ նուազահանդեսի տպագիր յայտագիրէն:

23.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ ջութակի եւ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005. Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ թաջութակի եւ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005:

24.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ երգեհոնի համար*, Գահիրէ, 2005:

25.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Պատարագ օպուայի, 2 ջութակի, ջութի եւ թաջութակի համար*, Գահիրէ, 2005:

26.-Զեռագիրները կը պահուին Ս. Պետրոսեանի մօտ:

27.-Տե՛ս Հասկ, ամսաթերթ, Անթիլիաս, Սեպտեմբեր-Հոկտեմբեր 1946, ԺԵ. տարի, թիւ 9-10, էջ 287-289:

28.-Տեղեկությունը ընդունած եմ նուազահանդեսի տպագիր յայտագիրէն:

29.-Տե՛ս Եղիա Մ. Տնտեսեան, *Շարական ձայնագրեալ*, Ա. մաս, Իսթանպուլ, 1934:

30.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, «Շարականք դաշնաւորեալք», *Հասկ*, Հայագիտական տարեգիրք, Ա. տարի, 1948, Անթիլիաս, էջ 161-176:

31.-Արշակ Ալպոյաճեան, «Հասկ Հայագիտական տարեգիրք», *Հայաստանի կոչնակ*, 6 Նոյեմբեր 1948, թիւ 45, էջ 1066:

32.-Զեռագիրները կը պահուին Ս. Պետրոսեանի մօտ:

33.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Հայկական ծիսերգութիւն դաշնակի, ջութակի եւ թաջութակի համար*, Գահիրէ, 2005:

34.-«Կոմիտասեան 70 անտիպ երգեր եւ շարականներ», *Հասկ*, ամսաթերթ, Անթիլիաս, Սեպտեմբեր-Հոկտեմբեր 1946, ԺԵ. տարի, թիւ 9-10, էջ 286:

35.-Տե՛ս Թ[որոս] Ա[զատեան], «Օր. Հովիւեանի նուազահանդեսը», *Նոր լուր*, օրաթերթ, Իսթանպուլ, 31 Մարտ 1945:

36.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ սրինգի եւ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005:

37.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ երգեհոնի համար*, Գահիրէ, 2005:

38.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ թաջութակի եւ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005:

39.-Տե՛ս Կոմիտաս Վարդապետի նորագիտ եօթանասուն անտիպ երգերէն քսան ժողովրդական երգեր, դաշնաւորեց Գոհարիկ Ղազարոսեան, Անթիլիաս, 1950:

40.-Տե՛ս «Նորին Ս. Օծուիւն Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոսին օրհնութեան գիրը մեր տաղանդաւոր երգահան դաշնակահարուհի օր. Գոհարիկ Ղազարոսեանի», *Նոր լուր*, 24 Օգոստոս 1946, էջ 1:

41.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ ջութակի եւ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005:

42.-Զեռագիրը կը պահուի Ս. Պետրոսեանի մօտ:

43.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ լարային քառանուագի համար*, Գահիրէ, 2005:

44.-Տե՛ս Կոմիտաս, *Ազգագրական ժողովածու. Հայ ժողովրդական երգեր եւ պարերգեր*, Հատոր II, Երեւան, 1950:

45.-Գոհարիկ Ղազարոսեան, «Կոմիտասի անյայտ երգերը», *Էջմիածին*, ամսագիր, Էջմիածին, Ապրիլ-Մայիս 1946, Գ. տարի, էջ 42:

46.-Տեղեկությունը ընդունած եմ նուազահանդեսի տպագիր յայտագիրէն:

47.-Տեղեկությունը ընդունած եմ նուազահանդեսի տպագիր յայտագիրէն:

48.-Տեղեկությունը ընդունած եմ նուազահանդեսի տպագիր յայտագիրէն:

49.-Տեղեկությունը ընդունած եմ նուազահանդեսի տպագիր յայտագիրէն:

50.-Տեղեկությունը ընդունած եմ նուազահանդեսի տպագիր յայտագիրէն:

51.-Արամ Պետրոսեան, «Ի պատիւ Տարօնի սոխակին», *Արեւ*, օրաթերթ, Գահիրէ, 29 Մայիս 1939, ԻԳ. տարի, թիւ 6207, էջ 2:

52.-Տեղեկությունը ընդունած եմ նուազահանդեսի տպագիր յայտագիրէն:

53.-Տեղեկությունը ընդունած եմ նուազահանդեսի տպագիր յայտագիրէն:

54.-Էտմունտ Փենտլըթոն [Edmund J. Pendleton], “Music in Paris” [*անգլերէն*, Երաժշտութիւնը Փարիզի մէջ], *Herald Tribune*, օրաթերթ, Փետրուար 1950. ամսաթիւը չկրցայ ճշդել, աղբիւրը կը գտնուի Սօնա Պետրոսեանի Հաւաքածոյին մէջ:

55.-Մարգարիտ Բաբայեան, “Le concert de la pianiste Koharik Gazarossian” [*ֆրանսերէն*, Դաշնակահարուհի Գոհարիկ Ղազարոսեանի նուազահանդեսը], *Այսօր*, Փարիզ, Փետրուար 1950. ամսաթիւը չկրցայ ճշդել, աղբիւրը կը գտնուի Սօնա Պետրոսեանի Հաւաքածոյին մէջ:

56.-Տեղեկությունը ընդունած եմ նուազահանդեսի տպագիր յայտագիրէն:

57.-Տեղեկությունը ընդունած եմ նուազահանդեսի տպագիր յայտագիրէն:

58.-Մարգարիտ Բաբայեան, «Գոհարիկ Ղազարոսեանի նուազահանդեսը», *Հայաստանի կոչնակ*, 5 Փետրուար 1955, թիւ 6, էջ 135:

59.-Տեղեկությունը ընդունած եմ նուազահանդեսի տպագիր յայտագիրէն:

60.-Տեղեկությունը ընդունած եմ նուազահանդեսի տպագիր յայտագիրէն:

61.-Մարգարիտ Բաբայեան, “Deux pianistes arméniennes, un chanteur français” [*ֆրանսերէն*, Երկու Հայ դաշնակահարներ, Ֆրանսացի երգիչ մը], *Վերապրիլ*, պարբերաթերթ, Փարիզ, Յունուար 1954, Ա. տարի, թիւ 1, էջ 17:

62.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ թաջութակի եւ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005:

63.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ութ փոփոխակ Կոմիտաս Վարդապետի ժողովրդական եղանակի վրայ, սրինգի, 2 ջութակի, ջութի եւ թաջութակի համար*, Գահիրէ, 2005:

64.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործու-*

թիւներ լարային քառանուագի համար, Գահիրէ, 2005:

65.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

66.-Մարգարիտ Բաբայեան, «Գոհարիկ Ղազարոսեան», *Յառաջ*, օրաթերթ, Փարիզ, 3 Նոյեմբեր 1956:

67.-Ըստ Ս. Պետրոսեանի մօտ պահուող ձեռագիր նիւթերուն:

68.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

69.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

70.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

71.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

72.-Շաքէ Ներսէսեան, «Գոհարիկ Ղազարոսեանի յիշատակին», *Քուլիս*, ամսաթերթ, Իսթանպուլ, Յունուար 1988, 42-րդ տարի, թիւ 985-86, էջ 23:

73.-Փօլ Վիանիս [Paul Vianis], “Koharik Gazarosian” [*Քրանսերէն*, Գոհարիկ Ղազարոսեան], *Le guide du concert*, Փարիզ, 24 Փետրուար 1950, էջ 162-163:

74.-Տե՛ս «Օր. Գ. Ղազարոսեանի երժշ. բանախօսութիւնը Մխիթարեան Սանուց Միութեան մէջ. Ի՞նչ է Պիէն Թամփէրէն», *Մարմարա*, օրաթերթ, Իսթանպուլ, 31 Յունուար 1952, էջ 2:

75.-Անդ, էջ 2:

76.-Անդ, էջ 2:

77.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

78.-«Օր. Գ. Ղազարոսեանի երժշ. բանախօսութիւնը Մխիթարեան Սանուց Միութեան մէջ. Ի՞նչ է Պիէն Թամփէրէն»:

79.-Տե՛ս անդ:

80.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

81.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

82.-«Օր. Գ. Ղազարոսեանի երժշ. բանախօսութիւնը Մխիթարեան Սանուց Միութեան մէջ. Ի՞նչ է Պիէն Թամփէրէն»:

83.-Տե՛ս անդ:

84.-Տե՛ս անդ:

85.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

86.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

87.-Տե՛ս «Օր. Գ. Ղազարոսեանի երժշ. բանախօսութիւնը Մխիթարեան Սանուց Միութեան մէջ. Ի՞նչ է Պիէն Թամփէրէն»:

88.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

89.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

90.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

91.-«Օր. Գ. Ղազարոսեանի երժշ. բանախօսութիւնը Մխիթարեան Սանուց Միութեան մէջ. Ի՞նչ է

Պիէն Թամփէրէն»:

92.-Տե՛ս անդ:

93.-Տեղեկութիւնները ընդունած եմ նուագահանդէսներու տպագիր յայտագիրներէն:

94.-Տեղեկութիւնները ընդունած եմ նուագահանդէսներու տպագիր յայտագիրներէն:

95.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

96.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

97.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

98.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

99.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

100.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

101.-Տեղեկութիւնները ընդունած եմ նուագահանդէսներու տպագիր յայտագիրներէն:

102.-Այս ձեռագիրը յետագային կը տպագրուի եգիպտահայ մամուլին մէջ՝ «Գոհարիկ Ղազարոսեանի Choral «Հայր մեր»-ը», *Ծիծեռնակ*, եռամսեայ երաժշտական յաւելում *Ջահակիր* շաբաթաթերթի, Ա. տարի, թիւ 2, Ապրիլ 2001, էջ 32-33:

103.-Տե՛ս Սեզա, «Հայկանոյշ Մառքի յոբելինական հանդէսը», *Երիտասարդ Հայուհի*, ամսագիր, Թրիփոլի (Լիբանան), Մայիս 1955, Ը. տարի, թիւ 5, էջ 27: Յօդուածին մէջ ուղղակիօրէն չի նշուիր նուագուած գործերուն անունները, բայց կը յիշատակուի՝ որ Ղազարոսեան դաշնակով նուագած է Հ. Մառքի բանաստեղծութիւններէն ներչնչուած գործեր: Բացի “Paresse”-էն եւ “Mon rêve”-էն, Մառքի բանաստեղծութիւններէն ներչնչուած դաշնակի ուրիշ գործ չէ յօրինած:

104.-Տե՛ս «Արձագանգ. արտասահման», *Երիտասարդ Հայուհի*, Գեկտեմբեր 1956, Թ. տարի, թիւ 12, էջ 44: Նոնյակէս չի նշուիր նուագուած կտորներուն խորագիրները:

105.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ ջութակի եւ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005:

106.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ թաւջութակի եւ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005:

107.-Տե՛ս Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ ջութակի եւ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005:

108.-Անտիպ, ձեռագիրը կը պահուի Ս. Պետրոսեանի մօտ:

109.-Տե՛ս Koharik Gazarosian, *Vingt quatre études pour piano* [*Քրանսերէն*, Քսանչորս վարժութիւն դաշնակի համար], Éditions Choudens, Փարիզ, 1967, էջ 33-34:

110.-Մարգարիտ Բաբայեան, “Le concert de Koharik Gazarosian” [*Քրանսերէն*, Գոհարիկ Ղազարոսեանի նուագահանդէսը], *Այսօր*, Փարիզ, 26 Մարտ 1952:111.-Մարգարիտ Բաբայեան, «Գոհարիկ Ղազա-

րոսեան», *Այսօր*, 27 Մարտ 1953:

112.-Մարգարիտ Բաբայեան, “Deux pianistes arméniennes, un chanteur français” [*Ֆրանսերէն, Երկու հայ դաշնակահարներ, Ֆրանսացի երգիչ մը*], *Վերապրիլ*, պարբերաթերթ, Փարիզ, Յունուար 1954, Ա. տարի, թիւ 1, էջ 17:

113.-Մարգարիտ Բաբայեան, «Գոհարիկ Ղազարոսեանի եւ Տիրուհի Զարափեանի յաջող ելոյթները Բարիզի մէջ», *Քուլիս*, կիսամսեայ հանդէս, Իսթանպուլ, 15 Ապրիլ 1954, թիւ 176, էջ 6:

114.-Մարգարիտ Բաբայեան, «Գոհարիկ Ղազարոսեանի նուագահանդէսը», *Հայաստանի կոչնակ*, 5 Փետրուար 1955, թիւ 6, էջ 135:

115.-*Տե՛ս* Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ լարային քառանուագի համար*, Գահիրէ, 2005:

116.-*Տե՛ս* Կոմիտաս Վարդապետի նորագիտ եօթանասուն անտիպ երգերէն քսան ժողովրդական երգեր, դաշնաւորեց Գոհարիկ Ղազարոսեան, Անթիլիաս, 1950, էջ 20):

117.-*Տե՛ս* անդ, էջ 17:

118.-*Տե՛ս* անդ, էջ 5-6:

119.-*Տե՛ս* «Գոհարիկ Ղազարոսեան», *Կամար*, ամսաթերթ էսսեան Սանուց Միութեան, Իսթանպուլ, 16 Յուլիս 1966:

120.-*Տե՛ս* «Գոհարիկ Ղազարոսեան», *Խթան*, Փարիզ, 25 Յունուար 1968:

121.-*Տե՛ս* Շ. Ն., «Գոհարիկ Ղազարոսեան (իր

մահուան քառասունքին առթիւ)», *Քուլիս*, 15 Դեկտեմբեր 1967, թիւ 504, էջ 8:

122.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

123.-*Տե՛ս* Պ[երճ] Շ[իկահեր], «Երաժշտահանդէսներ», *Քուլիս*, կիսամսեայ, Իսթանպուլ, 1 Մայիս 1964, 18-րդ տարի, թիւ 9 (417), էջ 22:

124.-*Տե՛ս* Հայրենաբաղձ Հնչիւններ, արտասահմանի հայ երգահանների դաշնամուրային երկեր, կազմեց եւ տպագրութեան պատրաստեց Յիցիլիա Բրուտեանը, Երեւան, 1964, էջ 73-75:

125.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

126.-Ա. Պ., «Գոհարիկ Ղազարոսեանի նուագահանդէսը Փարիզի մէջ», *Մարմարա*, օրաթերթ, Իսթանպուլ, 16 Փետրուար 1966:

127.-Ա. Փափազեան, «Գոհարիկ Ղազարոսեան», *Յառաջ*, օրաթերթ, Փարիզ, Փետրուար 1966, թիւ 10534:

128.-*Տե՛ս* «Ֆրանս. մամուլը օր. Գոհարիկ Ղազարոսեանի մասին», *Մարմարա*, օրաթերթ, Իսթանպուլ, 4 Մարտ 1966:

129.-*Տե՛ս* «Տաղանդաւոր դաշնակահարուհին», *Հայրենիքի ձայն*, չաբաթաթերթ, Երեւան, 27 Մարտ 1966, թիւ 13 (35), Երեւան, էջ 8:

130.-Տեղեկութիւնը ընդունած եմ նուագահանդէսի տպագիր յայտագիրէն:

131.-Նամակը կը պահուի Ա. Պետրոսեանի մօտ:

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

WORKS FOR PIANO

ՆՈՒԱԳԱՇԱՐ

Թիւ 1

SUITE

No. 1

3

Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

1.-Նախաբան 1.-Prélude

[Andante con moto]

Piano

p

con Fed.

3

5

cresc.

7

cantabile e espressivo

9

11

marcato Ped.

13

8va-----

p *poco cresc.*

16

8va-----

più cresc.

18

Maestoso

ff *espressivo sempre*

21

21

24

24

ff *p* *dolce ma animato*

8va
leggiere

27

27

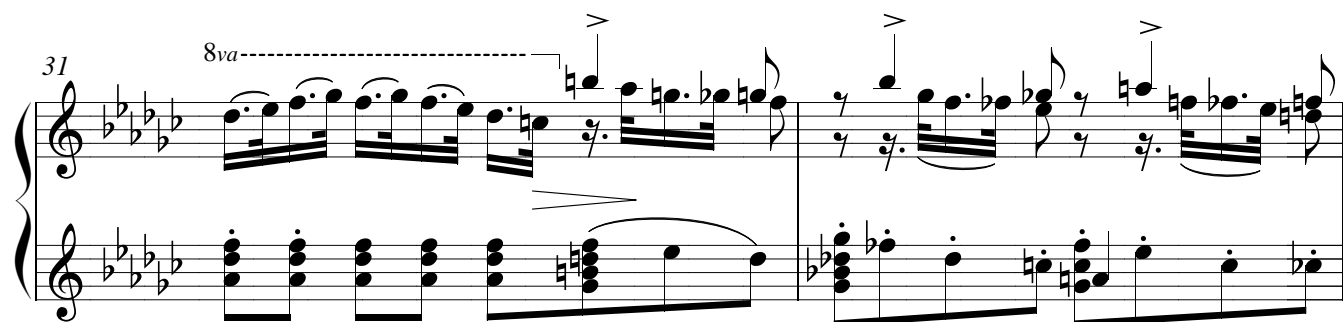
8va

29

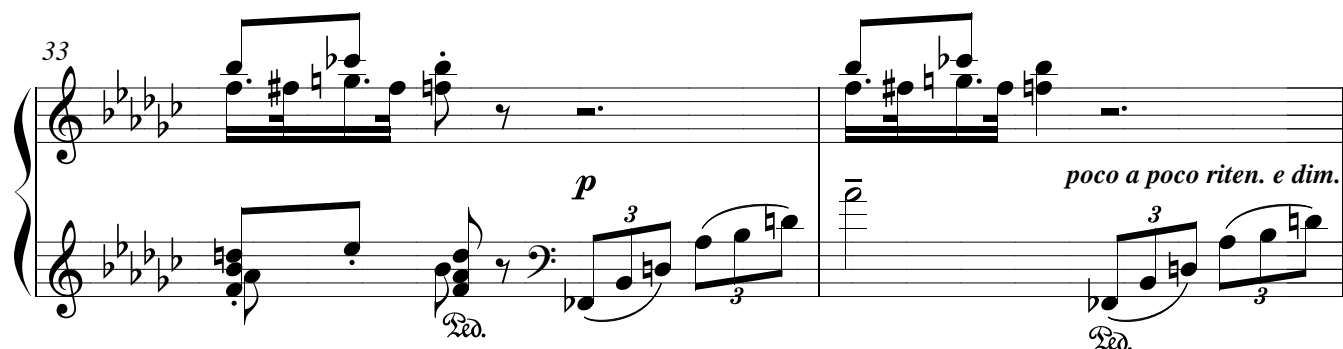
29

8va

31 *8va*

33 *p* *poco a poco riten. e dim.*

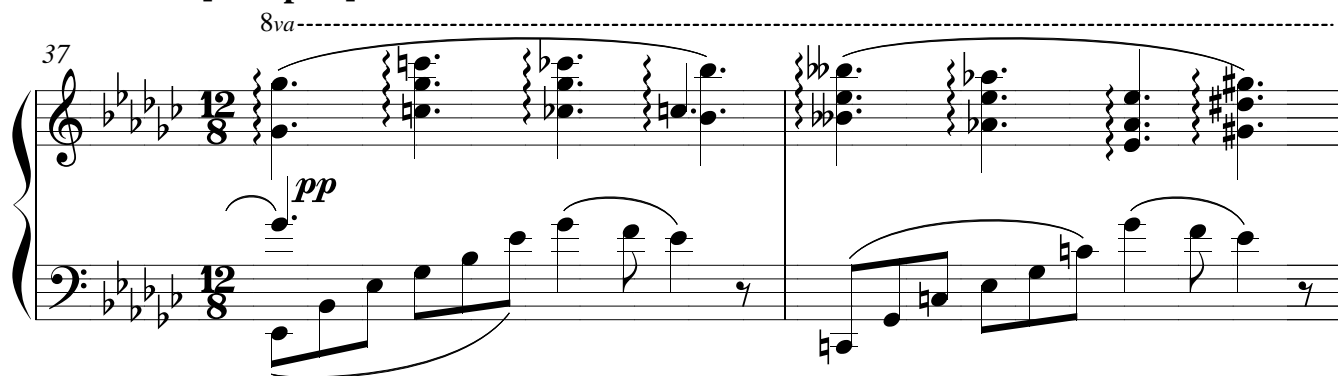

35

[Tempo I]

37 *pp* *8va*

39 *cresc.* *8va*

41

cantabile e espressivo

43

45

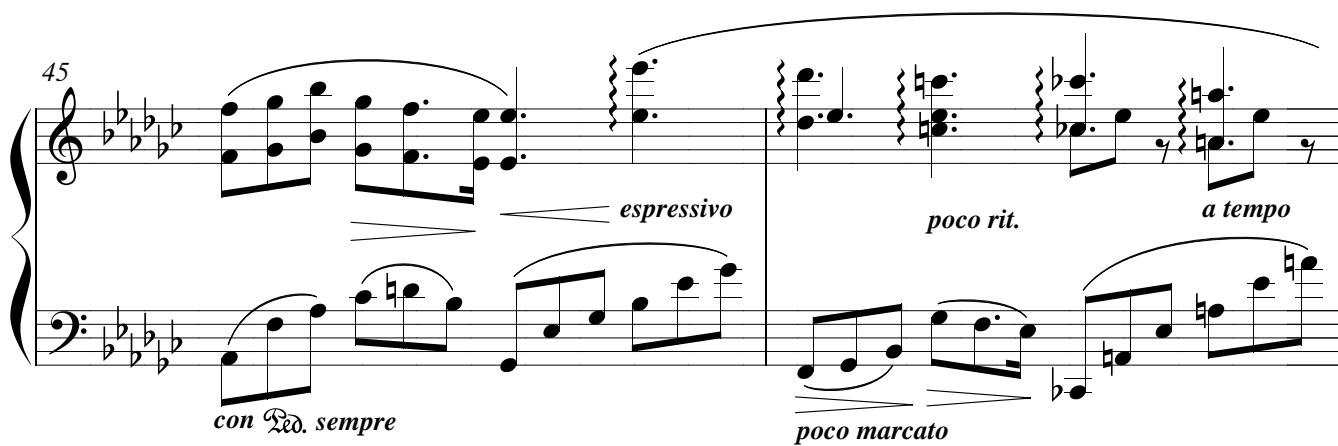
espressivo

poco rit.

a tempo

con And. sempre

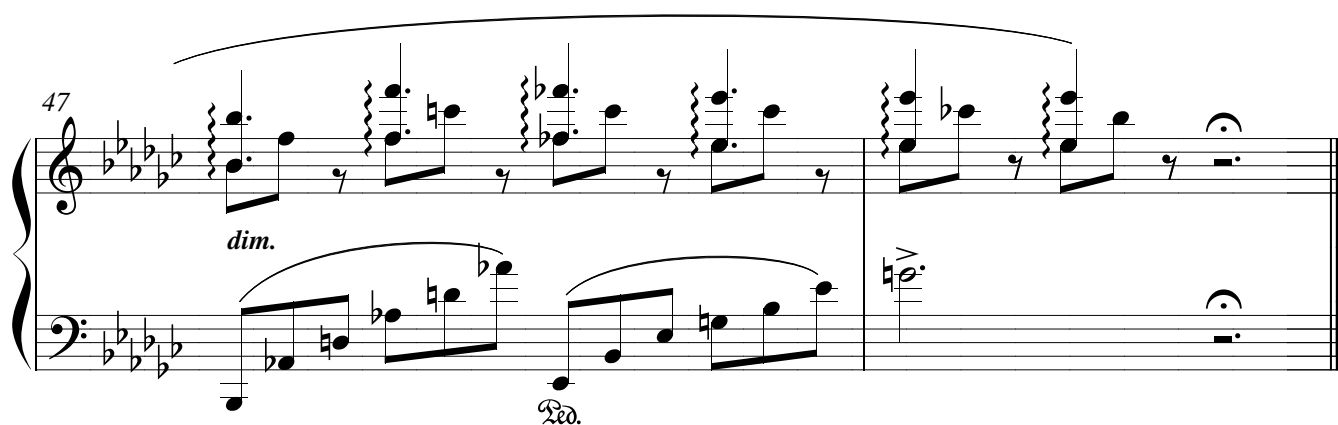
poco marcato

47

dim.

And.

2.-Թռչունը պատուհանիս առջեւ
2.-L'oiseau à ma fenêtre

Vif *8va*

p *8va*

4 *8va*

ten. *8va*

7 *8va*

ten. *con. Red.*

10 *8va*

Red. *Red.*

13 *8va*

mf rall.

f marcato

Red.

Tempo I

18

8va

pp

8va

24

8va

8va

27

8va

8va

30

8va

33

8va

sf

p

3.-Մուլուրիւն
3.-Paresse

Andante espressivo

The musical score is written for piano in 12/8 time, marked 'Andante espressivo'. It consists of four systems of music, each with a treble and bass staff. The key signature is three flats (B-flat, E-flat, A-flat). The first system (measures 1-2) features a melody in the treble staff with eighth notes and rests, and a bass line with eighth notes. The second system (measures 3-4) continues the melody with a slur over measures 3 and 4. The third system (measures 5-6) also features a slur over measures 5 and 6. The fourth system (measures 7-8) concludes the piece with a final slur over measures 7 and 8. The tempo and mood are indicated by the 'Andante espressivo' marking.

3

5

7

Andante espressivo

9

11

8

8

Ped.

8va-----

13

15

Ped.

Ped.

17

8va-----

rit.

a tempo

poco cresc.

marcato il basso

con Ped.

19 *marcato* 8va-----

21 *marcato* *marcato* *poco rit.* *a tempo* 8va-----

23 *cantabile*

25 *marcato* *poco a poco dim.* 8va-----

27 *più calmato* 8vb-----

The musical score is for a piano piece, measures 19 through 28. It is written in a key with two flats (B-flat and E-flat) and a common time signature. The score is arranged in five systems, each with a grand staff (treble and bass clefs). Measure 19 starts with a treble staff entry marked 'marcato' and an 8va (octave up) instruction. The bass staff has a whole note chord. Measure 20 continues the 'marcato' texture. Measure 21 has 'marcato' in both staves, with an 8va instruction above the treble staff. Measure 22 shows a change in the treble staff marked 'poco rit.' and 'a tempo' in the bass staff. Measure 23 features a 'cantabile' section in the treble staff. Measure 24 continues the 'cantabile' texture. Measure 25 returns to a 'marcato' texture. Measure 26 has a 'poco a poco dim.' (poco a poco diminuendo) instruction. Measure 27 is marked 'più calmato' (più calmo). Measure 28 concludes the piece with a final chord in the bass staff marked '8vb' (octave down) and a double bar line.

4. Պարե'նի
4.-Dansons!

13

Vif et âpre

mf sec

ten.

f

Red.

con Red.

ten.

ten.

ten.

ten.

16

ten.

sonore et accentué

19

ten.

ten.

sonore et accentué

22

ten.

ten.

ten.

25

ten.

sf très sonore

ten.

ten.

29

poco rit.

soutenu

chantant

p

ten.

33

36

cresc.

8va-----

40

brusquement

sf

sf

43

poco rit.

vivement au Tempo I

f

47

And.

50

ten. ten.

53

ten. ten. Red.

56

Red. *énergique* con Red. 8va

59

8va en augmentant Red. Red. Red. Red.

62

8va m.d. Red. Red. Red.

ՆՈՒԱԳԱՇԱՐ

Թիւ 2

SUITE

No. 2

17

Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

1.-Նախաբան 1.-Prélude

Tranquillo e espressivo

Piano

mf

The musical score is written for piano in 3/2 time, featuring a key signature of three flats (B-flat, E-flat, A-flat). The piece is marked 'Tranquillo e espressivo' and begins with a 'Piano' dynamic. The first system shows the initial measures, with a mezzo-forte (*mf*) marking. The second system includes an 'espressivo' marking and features sixteenth-note passages in both hands. The third system continues with sixteenth-note figures and an 'espressivo' marking. The fourth system concludes the excerpt with sustained sixteenth-note patterns in the bass and a melodic line in the treble.

Measures 9-10 of a musical score in 4/4 time, key of B-flat major. The score is written for piano. Measure 9 features a treble staff with a half note B-flat, a quarter note A, and a half note G, all marked with a '6' (sextuplet). The bass staff has a half note B-flat, a quarter note A, and a half note G, also marked with a '6'. Measure 10 continues the pattern with a treble staff half note B-flat, quarter note A, and half note G, and a bass staff half note B-flat, quarter note A, and half note G. The key signature has two flats (B-flat and E-flat).

Measures 10-11 of a musical score in 4/4 time, key of B-flat major. The score is written for piano. Measure 10 is marked **Vivo** and **f marcato**. It features a treble staff with a half note B-flat, a quarter note A, and a half note G, all marked with a '6'. The bass staff has a half note B-flat, a quarter note A, and a half note G, also marked with a '6'. Measure 11 continues the pattern with a treble staff half note B-flat, quarter note A, and half note G, and a bass staff half note B-flat, quarter note A, and half note G. The key signature has two flats (B-flat and E-flat).

Measures 12-13 of a musical score in 4/4 time, key of B-flat major. The score is written for piano. Measure 12 features a treble staff with a half note B-flat, a quarter note A, and a half note G, all marked with a '6'. The bass staff has a half note B-flat, a quarter note A, and a half note G, also marked with a '6'. Measure 13 continues the pattern with a treble staff half note B-flat, quarter note A, and half note G, and a bass staff half note B-flat, quarter note A, and half note G. The key signature has two flats (B-flat and E-flat).

Measures 14-15 of a musical score in 4/4 time, key of B-flat major. The score is written for piano. Measure 14 features a treble staff with a half note B-flat, a quarter note A, and a half note G, all marked with a '6'. The bass staff has a half note B-flat, a quarter note A, and a half note G, also marked with a '6'. Measure 15 continues the pattern with a treble staff half note B-flat, quarter note A, and half note G, and a bass staff half note B-flat, quarter note A, and half note G. The key signature has two flats (B-flat and E-flat).

Tempo I

16 *marcato* *ff* *espressivo* *slentando*

18 *slentando*

19 *espressivo* *marcato* *3* *slentando* *espressivo*

20 *slentando*

21 *molto espressivo* *marcato*

Detailed description: This musical score is for a piano piece, measures 16 through 21. The key signature has three flats (B-flat, E-flat, A-flat), and the time signature is 3/2. The score is written for a grand piano with a treble and bass staff. Measure 16 begins with a treble staff melodic line marked *marcato* and a bass staff accompaniment. A dynamic shift to *ff* *espressivo* occurs at the start of measure 17, which features a treble staff melodic line with a slur and a bass staff accompaniment with sixteenth-note chords. Measure 18 continues the *ff* *espressivo* texture with sixteenth-note chords in both staves, marked *slentando*. Measure 19 shows a treble staff melodic line with a slur and a bass staff accompaniment with sixteenth-note chords, marked *espressivo*. A *marcato* section begins in measure 20, featuring a treble staff melodic line with a slur and a bass staff accompaniment with sixteenth-note chords. Measure 21 concludes the piece with a treble staff melodic line with a slur and a bass staff accompaniment with sixteenth-note chords, marked *molto espressivo* and *marcato*. The score includes various articulations such as slurs, accents, and dynamic markings.

2.-Դավուլի հնչիւնին տակ
2.-Au son du davoul

Vif et amusant

f marcato

mf

8va-----

4

8va-----

marcato

7

marcato

8va-----

10

marcato

The musical score is written for piano in 4/4 time, featuring a lively and playful character. It consists of four systems of staves. The first system shows the beginning of the piece with a forte marcato dynamic in the left hand and a mezzo-forte dynamic in the right hand. The second system starts at measure 4 and includes an 8va (octave) marking for the right hand. The third system starts at measure 7 and also features an 8va marking. The fourth system starts at measure 10 and includes another 8va marking. The score is written in a key signature of two flats (B-flat and E-flat) and includes various musical notations such as eighth notes, sixteenth notes, and rests. The dynamics range from forte (f) to mezzo-forte (mf), with marcato indicating a strong, accented style.

8va-----

13

8va-----

8va-----

16

ff

8va-----

18

8va-----

8va-----

20

expressif

[illegible]

The first system of the musical score for 'The Little Boat' consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 4/4. The system begins with a measure number '32' and a tempo marking '8va' above the staff. The melody in the upper staff features eighth and sixteenth notes, often beamed together, with some measures containing triplets. The bass line in the lower staff is simpler, featuring quarter and eighth notes. The system concludes with a double bar line and a repeat sign.

8va-----

35

marcato *riten.* *ff a tempo*

marcato

8va-----

37

8va-----

39

marcato

sempre cresc. e marcato *respirer*

41

a tempo

8vb-----

3.-Գիշերերգ
3.-Nocturne

Andante con moto e con espressione *>espressivo*

The musical score is written for piano in G major (three sharps) and 6/8 time. It consists of four systems of two staves each. The first system (measures 1-3) begins with a piano (*p*) dynamic. The right hand features a melodic line with grace notes and a descending fifth scale, while the left hand provides a steady eighth-note accompaniment. The second system (measures 4-7) continues the melodic development with accents and a descending fifth scale. The third system (measures 8-11) introduces a *marcato* section in the right hand, marked by a change in the time signature to 4/8. The fourth system (measures 12-15) maintains the *marcato* character with a descending fifth scale in the right hand and a more active left hand. The score includes various musical notations such as slurs, ties, and dynamic markings.

p

marcato

marcato

12

16

marcato

20

marcato

24

28

ff marcato

8va

31

8va-----

5

p

34

più p

5

38

expressif

2

4

5

42

p

pp

morendo

2

4

4. Պարե'նի
4.-Dansons!

27

Vif et âpre

mf sec

4

ten.

f

Red.

7

con Red.

10

ten.

13

16

ten.

sonore et accentué

19

ten.

ten.

sonore et accentué

22

ten.

ten.

sonore et accentué

25

ten.

sf très sonore

ten.

sonore et accentué

29

poco rit.

soutenu

chantant

p

ten.

33

36

cresc.

8va-----

40

brusquement

sf

sf

43

poco rit.

vivement au Tempo I

f

47

And.

50

ten. ten.

53

ten. ten. Red.

56

énergique Red. con Red.

59

en augmentant Red. Red. Red. Red.

62

m.d. Red. Red. Red.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ
Խորհուրդ խորին
MESSE ARMÉNIENNE
O mystère profond

31

Գոհարիկ Ղազարոսյան
Koharik Gazarossian

Նախաբան
Prélude

Piano *Lento* *pp*

4 6

7 *marcato*

10 *p* *pp* *cresc.* *m.d. marcato* *m.d.* *m.d.*

13

generoso dim.

m.d.

m.d.

19

6

p

marcato

21

sf

sf sonore

24

m.d.

5

26

26

m.d.

Measures 26-28: Treble and bass staves. Measure 26 features a melodic line in the treble and a bass line with a half note chord. Measure 27 continues the melodic line with a slur. Measure 28 ends with a half note chord and a fermata.

29

29

pp una corda

poco cresc.

> marcato

Measures 29-31: Treble and bass staves. Measure 29 starts with a piano (*pp*) and *una corda* instruction. Measure 30 has a melodic line in the treble. Measure 31 ends with a half note chord and a fermata, marked *> marcato*.

32

32

p

Measures 32-34: Treble and bass staves. Measure 32 has a melodic line in the treble. Measure 33 has a half note chord in the bass. Measure 34 ends with a half note chord and a fermata.

35

35

Measures 35-38: Treble and bass staves. Measure 35 has a melodic line in the treble. Measure 36 has a half note chord in the bass. Measure 37 has a melodic line in the treble. Measure 38 ends with a half note chord and a fermata.

Ֆիւկ
Fugue

Allegretto

The musical score is written for piano in G minor, 3/4 time. It consists of five systems of staves, each with a treble and bass clef. The tempo is marked 'Allegretto'. The score includes various musical notations such as notes, rests, accidentals, and dynamic markings. The first system (measures 1-3) starts with a piano (*p*) dynamic. The second system (measures 4-7) includes a mezzo-piano (*mp*) dynamic and an 'espressivo' marking. The third system (measures 8-10) features a mezzo-forte (*mf*) dynamic and another 'espressivo' marking. The fourth system (measures 11-13) includes a forte (*f*) dynamic. The fifth system (measures 14) continues the piece. Fingerings are indicated by numbers 1-5 above or below notes. Ornaments (gamma symbols) are present above certain notes in measures 4, 6, 11, and 14. The piece concludes with a final chord in measure 14.

4

espressivo

mp

8

6

espressivo

mf

11

5

f

14

5

17

Measures 17-19. Treble staff: Measure 17 has eighth notes G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5. Measure 18 has eighth notes G5, F5, E5, D5, C5, B4, A4, G4. Measure 19 has eighth notes G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5. Bass staff: Measure 17 has quarter notes G3, F3, E3, D3. Measure 18 has quarter notes G3, F3, E3, D3. Measure 19 has quarter notes G3, F3, E3, D3.

20

Measures 20-22. Treble staff: Measure 20 has eighth notes G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5. Measure 21 has eighth notes G5, F5, E5, D5, C5, B4, A4, G4. Measure 22 has eighth notes G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5. Bass staff: Measure 20 has quarter notes G3, F3, E3, D3. Measure 21 has quarter notes G3, F3, E3, D3. Measure 22 has quarter notes G3, F3, E3, D3. Dynamic markings: *mf marcato* (measure 20), *espressivo* (measure 21).

23

Measures 23-25. Treble staff: Measure 23 has eighth notes G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5. Measure 24 has eighth notes G5, F5, E5, D5, C5, B4, A4, G4. Measure 25 has eighth notes G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5. Bass staff: Measure 23 has quarter notes G3, F3, E3, D3. Measure 24 has quarter notes G3, F3, E3, D3. Measure 25 has quarter notes G3, F3, E3, D3. Dynamic markings: *marcato* (measure 23), *mf* (measure 24), *espressivo* (measure 25).

26

Measures 26-28. Treble staff: Measure 26 has eighth notes G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5. Measure 27 has eighth notes G5, F5, E5, D5, C5, B4, A4, G4. Measure 28 has eighth notes G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5. Bass staff: Measure 26 has quarter notes G3, F3, E3, D3. Measure 27 has quarter notes G3, F3, E3, D3. Measure 28 has quarter notes G3, F3, E3, D3. Dynamic markings: *mf* (measure 26), *marcato* (measure 27).

29

Measures 29-31. Treble staff: Measure 29 has eighth notes G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5. Measure 30 has eighth notes G5, F5, E5, D5, C5, B4, A4, G4. Measure 31 has eighth notes G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5. Bass staff: Measure 29 has quarter notes G3, F3, E3, D3. Measure 30 has quarter notes G3, F3, E3, D3. Measure 31 has quarter notes G3, F3, E3, D3. Dynamic markings: *più lento* (measure 29), *m.d.* (measure 31).

32

35

38

42

46

*poco a poco acc.
cresc. sempre*

marcato

f a tempo

f

f

f

poco a poco largamente

marcato

6

5

Detailed description: This page contains five systems of musical notation for a piano piece. The first system (measures 32-34) features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a harmonic accompaniment. A sixteenth-note triplet is marked with a '6'. The second system (measures 35-37) continues the melodic and harmonic development, with a 'marcato' marking in the right hand. The third system (measures 38-41) shows a 'poco a poco acc. cresc. sempre' instruction and a 'f a tempo' marking. The fourth system (measures 42-45) is marked with a forte 'f' dynamic. The fifth system (measures 46-48) includes a 'poco a poco largamente' instruction and a 'marcato' marking in the left hand. A quintuplet is marked with a '5' at the end of the system.

a tempo

49

f

52

p

55

ben marcato

59

pp

marcato

6

62

Detailed description: This is a musical score for piano, spanning measures 49 to 62. The music is written in a key with one flat (B-flat) and a common time signature. The score is divided into five systems, each with a treble and bass staff. Measure 49 starts with a treble staff containing a half note G4 and a bass staff with a half note G2. A slur covers measures 49-51. Measure 52 begins a new phrase in the treble staff. Measure 55 features a treble staff with a half note G4 and a bass staff with a half note G2. A slur covers measures 55-58. Measure 59 starts with a treble staff containing a half note G4 and a bass staff with a half note G2. A slur covers measures 59-61. Measure 62 ends with a treble staff containing a half note G4 and a bass staff with a half note G2. The score includes various musical notations such as slurs, ties, and dynamic markings.

ԵՐԵՔ ՇԱՐԱԿԱՆ
 [ձախ ձեռքի համար]
TROIS CANTIQUES
 [pour la main gauche]

Գոհարիկ Ղազարոսեան
 Koharik Gazarossian

1.-Որ դասուց երկնաւորաց
 1.-Du monde céleste

Ծանր եւ հոգեշունչ

Piano

մեղմ

The musical score is written for the left hand in 3/4 time. It consists of four systems, each with two staves. The first system begins with a treble clef and a common time signature. The second system also starts with a treble clef and a common time signature. The third system continues with a treble clef and a common time signature. The fourth system starts with a treble clef and a common time signature. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings. The first system includes a treble clef and a common time signature. The second system includes a treble clef and a common time signature. The third system includes a treble clef and a common time signature. The fourth system includes a treble clef and a common time signature. The score is written in a style that is both elegant and expressive, with a focus on the left hand's capabilities.

9

musical score for measures 9-10. The treble clef staff contains a continuous eighth-note melody with slurs and accents. The bass clef staff features a harmonic accompaniment with chords and moving lines. A dynamic marking *mf* appears above the treble staff in measure 10.

11

musical score for measures 11-12. The treble clef staff continues the eighth-note melody. The bass clef staff has a more active accompaniment with eighth-note patterns and chords.

13

musical score for measures 13-14. The treble clef staff shows a change in the melody with some rests. The bass clef staff has a complex accompaniment. A dynamic marking *sf* is present above the treble staff in measure 14.

15

musical score for measures 15-16. The treble clef staff features a more melodic line with some rests. The bass clef staff continues with a harmonic accompaniment.

17

musical score for measures 17-18. The treble clef staff shows a final melodic phrase. The bass clef staff concludes the accompaniment. The piece ends with a double bar line in measure 18.

2.-Անկանիւմ առաջի քն
 2.-O Sainte Vierge agenouillons-nous devant Toi

Ծանր եւ աղաչեալ

մըմնջելով, մեղմօրէն արտայայտիչ

3

5

խնդրելով

7

մեղմամբ

3. Յնծութեամբ տօնեսցուի գծնունդ քո
3.-Réjouissons-nous de ta naissance

41

Ծանր եւ վեհօրէն

The musical score is written for piano in C major, 4/4 time. It consists of four systems of two staves each. The first system (measures 1-2) is marked 'Ծանր եւ վեհօրէն' (Somber and sublime). The second system (measures 3-4) begins with a measure rest and a triplet of eighth notes in the right hand. The third system (measures 5-6) contains the annotation 'մեղմօրէն' (moderato) above the right hand and 'մերդաշն' (mezzo-forte) below the left hand. The fourth system (measures 7-8) contains the annotation 'վեհ եւ լուսաւոր' (sublime and luminous) above the right hand. The score concludes with a final cadence in measure 10.

9

կենդանարար

մշտնջենարաշի

10

12

անկաշկանդ ու

14

հոգևիմ

16

ԾՆՆԴԵԱՆ ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐ CANTIQUES DE NOËL

43

Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

1.-Որ դասուց երկնաւորաց
1.-Du monde céleste, les voix arrivent

Piano *pp* **Lent et expressif** *8va*

1 3 6 9

sf *p*

11 8va-----

Measures 11 and 12 of a piano piece. Measure 11 features a treble clef with a melodic line of eighth and sixteenth notes, and a bass clef with a sustained chord. Measure 12 continues the treble melody with a trill on the final note, while the bass clef has a sustained chord. An 8va (octave up) marking is present at the start of measure 11.

13 8va—

espressivo marcato

Measures 13 and 14. Measure 13 has a treble clef with a melodic line and a bass clef with a sustained chord. Measure 14 features a treble clef with a melodic line and a bass clef with a sustained chord. An 8va (octave up) marking is present at the start of measure 13. The instruction *espressivo marcato* is written below the treble staff in measure 14.

15

Measures 15 and 16. Measure 15 has a treble clef with a melodic line and a bass clef with a sustained chord. Measure 16 continues the treble melody with a trill on the final note, while the bass clef has a sustained chord.

17

Measures 17 and 18. Measure 17 has a treble clef with a melodic line and a bass clef with a sustained chord. Measure 18 continues the treble melody with a trill on the final note, while the bass clef has a sustained chord.

19

f marcato

21

espressivo
sf
m.g.
f

24

m.g.
sf

26

m.g.

28

m.d. *sf* *p* *cresc.*

30

cresc.

32

sf *p* *marcato*

36

marcato espressivo

38

m.g.

40

cresc.

42

m.d.

44

ff

marcato espressivo

2.-Յնծութամբ տօնեցուք զծնունդ Բն
 2.-Réjouissons-nous de ta naissance

Moderato espressivo

The musical score is written for piano in 4/4 time. It consists of ten measures across five systems. The notation includes treble and bass staves with various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings.

- Measure 1:** Treble staff starts with a half note G4 (marked *mp*). Bass staff has a whole rest.
- Measure 2:** Treble staff has a half note A4. Bass staff has a half note F#3 (marked *p*).
- Measure 3:** Treble staff has a half note B4. Bass staff has a half note G3.
- Measure 4:** Treble staff has a half note C5. Bass staff has a half note A3.
- Measure 5:** Treble staff has a half note D5. Bass staff has a half note B3.
- Measure 6:** Treble staff has a half note E5. Bass staff has a half note C4 (marked *poco marcato*).
- Measure 7:** Treble staff has a half note F#5. Bass staff has a half note D4.
- Measure 8:** Treble staff has a half note G5. Bass staff has a half note E4.
- Measure 9:** Treble staff has a half note A5. Bass staff has a half note F#4.
- Measure 10:** Treble staff has a half note B5. Bass staff has a half note G4.

Dynamic markings include *mp* (mezzo-piano), *p* (piano), *pp* (pianissimo), and *mf* (mezzo-forte). The tempo/style marking is **Moderato espressivo**, and a specific instruction *marcato espressivo* appears in measure 7.

11 *sempre espressivo*
poco marcato

13

15

17

19 *sf*

This musical score is for a piano piece, spanning measures 11 to 19. The notation is in G major (one sharp) and 3/4 time. The score is written for a grand piano, with a treble and bass staff joined by a brace on the left. Measure 11 begins with a half note G4 in the treble and a half note G2 in the bass, both marked with a fermata. The bass line is marked *poco marcato*. The melody in the treble is marked *sempre espressivo*. The piece continues with various melodic and harmonic developments, including slurs, ties, and dynamic markings. Measure 19 concludes with a fortissimo (*sf*) chord in the bass and a half note G4 in the treble, both marked with a fermata.

ՆԱՅԵԱՑ ՍԻՐՈՎ

CANTIQUE

Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

Con moto

Piano

pp noble et fervent

5

9

mp

14

f

18

Measures 18-21. Treble clef: Melodic line with eighth and sixteenth notes. Bass clef: Supporting line with chords and eighth notes. Key signature: one sharp (F#).

22

Measures 22-25. Treble clef: Melodic line with eighth notes and a sixteenth-note run. Bass clef: Supporting line with chords and eighth notes. Key signature: one sharp (F#).

26

Measures 26-28. Treble clef: Melodic line with eighth notes. Bass clef: Supporting line with chords and eighth notes. Key signature: one sharp (F#). Dynamics: *mf* (measures 26-27), *sf* (measure 28).

29

Measures 29-31. Treble clef: Melodic line with eighth notes. Bass clef: Supporting line with chords and eighth notes. Key signature: one sharp (F#).

32

Measures 32-34. Treble clef: Melodic line with eighth notes. Bass clef: Supporting line with chords and eighth notes. Key signature: one sharp (F#). Dynamics: *l'intain* (measure 32).

35

f *sonore*

38

doux

sonorité

richement

41

bien en dehors la mélodie

p

45

cresc.

sf

marcato

marcato

49

sf doux sf

This system contains measures 49, 50, and 51. The key signature is one sharp (F#). Measure 49 features a treble staff with eighth and quarter notes and a bass staff with chords. Dynamic markings *sf* and *doux* are present. Measure 50 continues with similar textures and a *sf* marking. Measure 51 shows a more active treble staff with sixteenth-note runs and a *sf* marking.

52

sf sf marcato

This system contains measures 52, 53, and 54. Measure 52 has a *sf* marking. Measure 53 also has a *sf* marking. Measure 54 begins with a *marcato* marking and features a change in the bass staff, which now has a treble clef and plays a melodic line.

55

This system contains measures 55, 56, and 57. Measure 55 shows a change in the bass staff back to a bass clef with a more active melodic line. Measures 56 and 57 continue with complex textures in both staves.

58

p

This system contains measures 58, 59, and 60. Measure 58 has a *p* (piano) marking. Measure 59 features a long, sustained chord in the bass staff. Measure 60 concludes the system with a final melodic flourish in the treble staff and a sustained chord in the bass staff.

ՆԱԽԱԲԱՆՆԵՐ PRÉLUDES

Գոհարիկ Ղազարոսյան
Koharik Gazarossian

1.-Աղջի, մերըդ մեռել ա
1.-Mon enfant, ta mère est morte

Comme une marche funèbre

Piano

8va

8va

8va

8va

pp

5

marcato

mp

8va

8va

9

cresc.

p

13

sff

sff

sff

sff

poco a poco cresc.

8va

8va

8va

17 *8va*

p *p* *p* *sf* *p*

marcato

21

f *p* *espressivo* *p cresc.* *f* *p cresc.* *cresc.*

26

p *p* *p* *p*

30

p *p* *p* *p*

34

pp *pp* *pp* *pp*

2.-Աղջի անունդ Շուշան
2.-Chérie, ton nom est Chouchan

Comme une danse populaire

23

8va-----

3

3

3

f

28

sf

sf

33

ff *ten.* *marcato*

sf

ff *ten.* *marcato*

38

sf

espressivo

43

sf

marcato

49

sf

55

sf

60

sf

64

8va

sf

p con spirito

sf

2da.

69

8va

sf

sf

sf

sf

74 8va-----

espressivo *dim.*

80

cresc.

85

sf

89

f sf *f sf*

94

p espressivo

This system contains measures 94 through 98. The right hand features a melodic line with eighth and sixteenth notes, while the left hand provides a harmonic accompaniment with chords and moving lines. A crescendo hairpin is present over measures 96 and 97, leading to the *p espressivo* marking.

99

This system contains measures 99 through 103. The right hand continues the melodic development with some sixteenth-note passages. The left hand has a more active role with eighth-note patterns. The system concludes with a final chord in measure 103.

104

8va-----

f energico *sf* *sf* *cresc.*

This system contains measures 104 through 109. It begins with an 8va line. The right hand has a series of chords, some marked *sf* (sforzando). The left hand has a rhythmic accompaniment. A crescendo hairpin is shown over measures 107 and 108, leading to the *cresc.* marking. The system ends with a *Red.* (ritardando) marking.

110

8va-----

sf *p*

This system contains measures 110 through 114. It starts with an 8va line. The right hand features a melodic line with accents. The left hand has a rhythmic accompaniment. A crescendo hairpin is shown over measures 112 and 113, leading to the *sf* marking. The system ends with a *p* (piano) marking and a *Red.* marking.

115

8va-----

f

This system contains measures 115 through 119. It begins with an 8va line. The right hand has a melodic line with accents. The left hand has a rhythmic accompaniment. A crescendo hairpin is shown over measures 117 and 118, leading to the *f* (forte) marking. The system ends with a *f* marking and a ** Red.* marking.

3.-Գիշերուան լուսնեակը
3.-La lune de la nuit

61

The musical score is written for piano and grand staff in 3/4 time. It consists of four systems of music, each with a piano part and a grand staff part.

System 1: The piano part begins with a *pp* (pianissimo) dynamic, marked *Andantino*, and includes the instruction *marcato con espressione*. The grand staff part also starts with *pp* and features a *cresc.* (crescendo) marking.

System 2: The piano part continues with a *mf* (mezzo-forte) dynamic. The grand staff part includes a *cresc.* marking and a *mf* dynamic.

System 3: The piano part features a *p* (piano) dynamic. The grand staff part includes a *mf* dynamic.

System 4: The piano part is marked *marcato*. The grand staff part includes a *mf* dynamic.

15

2/4

18

pp

dim.

marcato

2/4

4/4

21

2/4

6/4

23

pp

2/4

4/4

espressivo

36

37

38

39

30

p

marcato espressivo
mf

31

32

33

p

8vb-----

sf

34

35

36

p

p

37

38

39

4.-Կալերի դամբէն
4.-À travers les champs

Allegretto

The musical score is written for piano in 6/4 time, marked **Allegretto**. The key signature consists of three sharps (F#, C#, G#). The score is divided into five systems, each with a treble and bass staff. The first system begins with a *marcato* marking. The second system starts with a measure number of 3. The third system starts with a measure number of 6 and includes a second ending bracket labeled '2' at the end. The fourth system starts with a measure number of 9. The fifth system starts with a measure number of 12 and includes a *marcato* marking at the bottom. The music features a variety of textures, including block chords, arpeggiated figures, and melodic lines with grace notes and slurs.

15

Measures 15 and 16 of a piano piece. The key signature is three sharps (F#, C#, G#). Measure 15 features a treble staff with a melodic line starting on a half note G#4, followed by quarter notes F#4, E4, and D4, and a bass staff with a steady eighth-note accompaniment. Measure 16 continues the melodic line in the treble and the accompaniment in the bass.

17

Measures 17, 18, and 19. Measure 17 has a treble staff with a melodic line and a bass staff with eighth-note accompaniment. Measure 18 continues the melody. Measure 19 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with eighth-note accompaniment, ending with a double bar line.

20

Measures 20, 21, and 22. Measure 20 has a treble staff with a melodic line and a bass staff with eighth-note accompaniment. Measure 21 continues the melody. Measure 22 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with eighth-note accompaniment, ending with a double bar line.

23

Measures 23, 24, and 25. Measure 23 has a treble staff with a melodic line and a bass staff with eighth-note accompaniment. Measure 24 continues the melody. Measure 25 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with eighth-note accompaniment, ending with a double bar line. The word *espressivo* is written above the bass staff in measure 25.

26

Measures 26, 27, and 28. Measure 26 has a treble staff with a melodic line and a bass staff with eighth-note accompaniment. Measure 27 continues the melody. Measure 28 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with eighth-note accompaniment, ending with a double bar line.

ՈՒԹ ՓՈՓՈԽԱԿ

67

Կոմիտաս Վարդապետի ժողովրդական եղանակի վրայ

HUIT VARIATIONS

sur un thème populaire de Père Komitas

Գոհարիկ Ղազարոսեան

Koharik Gazarossian

Thème
Vif et délicat

Piano

5

9

13

p

mf

mp

p

Var. I
Modéré et expressif

mf très sonore et soutenu *augmenter peu à peu de force*

5

sf

9

p *marcato* *expressif* *sf*

13

Var. II
Vif et vibrant

This musical score is for a piano piece, labeled "Var. II" and "Vif et vibrant". It is written in 6/8 time with a key signature of one sharp (F#). The score consists of five systems of music, each with a treble and bass staff joined by a brace. The first system (measures 1-3) features a melody in the treble staff with eighth-note patterns and a bass line with dotted half notes. The second system (measures 4-6) continues the melody with some chromatic movement. The third system (measures 7-9) shows the melody moving higher, with some notes marked with accents. The fourth system (measures 10-12) includes a "marcato" instruction and features the melody moving into the upper register, indicated by "8va" markings. The fifth system (measures 13-15) concludes the piece with a final cadence. Dynamics include *sf* (sforzando) and *marcato*. The piece ends with a double bar line.

Var. III
Lent et expressif

The musical score is written for piano in G major (one sharp) and 6/8 time. It consists of five systems of two staves each. The tempo and expression are marked 'Lent et expressif'. The score includes various dynamics and articulations:

- Measure 1:** Treble staff begins with a half note G4, followed by eighth notes. Bass staff has a half note G2. Dynamic: *mp*.
- Measure 2:** Treble staff has a half note A4, followed by eighth notes. Bass staff has a half note A2. Dynamic: *mp*.
- Measure 3:** Treble staff has a half note B4, followed by eighth notes. Bass staff has a half note B2. Dynamic: *mp*.
- Measure 4:** Treble staff has a half note C5, followed by eighth notes. Bass staff has a half note C3. Dynamic: *mp*.
- Measure 5:** Treble staff has a half note D5, followed by eighth notes. Bass staff has a half note D3. Dynamic: *mp*.
- Measure 6:** Treble staff has a half note E5, followed by eighth notes. Bass staff has a half note E3. Dynamic: *mp*.
- Measure 7:** Treble staff has a half note F#5, followed by eighth notes. Bass staff has a half note F#3. Dynamic: *mp*.
- Measure 8:** Treble staff has a half note G5, followed by eighth notes. Bass staff has a half note G3. Dynamic: *mp*.
- Measure 9:** Treble staff has a half note A5, followed by eighth notes. Bass staff has a half note A3. Dynamic: *mp*.
- Measure 10:** Treble staff has a half note B5, followed by eighth notes. Bass staff has a half note B3. Dynamic: *mp*.
- Measure 11:** Treble staff has a half note C6, followed by eighth notes. Bass staff has a half note C4. Dynamic: *mp*.
- Measure 12:** Treble staff has a half note D6, followed by eighth notes. Bass staff has a half note D4. Dynamic: *mp*.
- Measure 13:** Treble staff has a half note E6, followed by eighth notes. Bass staff has a half note E4. Dynamic: *mp*.
- Measure 14:** Treble staff has a half note F#6, followed by eighth notes. Bass staff has a half note F#4. Dynamic: *mp*.

Dynamic markings and articulations include:

- mp* (measures 1-14)
- mf* (measure 5)
- cresc.* (measures 5-6)
- f* (measure 7)
- p* (measure 8)
- marcato* (measures 11-12)
- marcato* (measures 13-14)

Var. IV
Lourd, avec humeur

The musical score for Var. IV, titled "Lourd, avec humeur", is written in 6/4 time with a key signature of three sharps (F#, C#, G#). The score is divided into four systems, each consisting of a piano (left) and treble (right) staff. The tempo and mood are indicated as "Lourd, avec humeur".

System 1: The treble staff begins with a half rest followed by a series of eighth notes. The piano staff features a half note chord, followed by a series of chords and a half note chord. A slur connects the first two chords in the piano staff.

System 2: The treble staff starts with a triplet of eighth notes, followed by a series of eighth notes and a half note. The piano staff has a half note chord, followed by a series of chords and a half note chord. A slur connects the first two chords in the piano staff. The system ends with a half note chord in the treble staff and a half note chord in the piano staff, marked with a forte (*sf*) dynamic.

System 3: The treble staff begins with a half note, followed by a series of eighth notes and a half note. The piano staff has a half note chord, followed by a series of chords and a half note chord. A slur connects the first two chords in the piano staff. The system ends with a half note chord in the treble staff and a half note chord in the piano staff, marked with a forte (*sf*) dynamic.

System 4: The treble staff starts with a half rest, followed by a series of eighth notes and a half note. The piano staff has a half note chord, followed by a series of chords and a half note chord. A slur connects the first two chords in the piano staff. The system ends with a half note chord in the treble staff and a half note chord in the piano staff, marked with a forte (*sf*) dynamic.

9

11

13

poco rit.

Var. V
Lent et douloureux

p expressif

5 *sf* *espressivo*

9 *pp* *8va---* *en dehors*

13 *pp* *8va---* *pp* *8va---*

17 *marcato espressivo*

21 *sf* *sf* *p* *poco rit.*

Detailed description: This is a musical score for piano, spanning measures 5 to 24. The key signature is two sharps (F# and C#), and the time signature is 4/4. The score is written for a grand piano, with a treble and bass staff. Measure 5 begins with a forte (*sf*) dynamic and an *espressivo* marking. Measures 9 and 13 feature piano (*pp*) dynamics and an *8va---* marking, indicating an octave shift. Measure 17 is marked *marcato espressivo*. Measure 21 starts with a forte (*sf*) dynamic, followed by a piano (*p*) dynamic and a *poco rit.* (slightly ritardando) marking. The score includes various musical notations such as notes, rests, beams, and slurs.

Var. VI
Vif et léger

p très rythmé

4

7

10

très sonore et expressif

14

Var. VII. Miserere
Andante espressivo

mp

pp

4

pp

7

p

10

poco cresc.

13

Measures 13-15. Treble clef: Melodic line with slurs. Bass clef: Rhythmic accompaniment of eighth notes with slurs and accents.

16

mf

Measures 16-18. Treble clef: Melodic line with slurs. Bass clef: Rhythmic accompaniment of eighth notes with slurs and accents. *mf* dynamic marking in measure 17.

19

cresc.

Measures 19-21. Treble clef: Melodic line with slurs. Bass clef: Rhythmic accompaniment of eighth notes with slurs and accents. *cresc.* dynamic marking in measure 19.

22

m.d.

p dolce

Red.

Measures 22-24. Treble clef: Melodic line with slurs. Bass clef: Rhythmic accompaniment of eighth notes with slurs and accents. *m.d.* dynamic marking in measure 22. *p dolce* dynamic marking in measure 24. *Red.* marking in measures 22 and 23.

25

25

28

28

marcato

31

31

poco rit.

a tempo

marcato

34

34

espressivo

dim.

Var. VIII
Vif et marqué

First system of musical notation (measures 1-5). The key signature is two sharps (F# and C#). The time signature is 6/8. The music is written for piano (p) and features a forte (sf) dynamic. The right hand plays chords with accents, and the left hand plays a rhythmic pattern with accents.

Second system of musical notation (measures 6-9). The music continues with a marcato (marked) dynamic. The right hand features a melodic line with a marcato marking. The left hand continues with a rhythmic pattern. An 8va (octave) marking is present above the right hand in measure 9.

Third system of musical notation (measures 10-13). The music continues with a marcato (marked) dynamic. The right hand features a melodic line with a marcato marking. The left hand continues with a rhythmic pattern. An 8va (octave) marking is present above the right hand in measure 10.

Fourth system of musical notation (measures 14-17). The music continues with a marcato (marked) dynamic. The right hand features a melodic line with a marcato marking. The left hand continues with a rhythmic pattern.

Fifth system of musical notation (measures 18-21). The music continues with a marcato (marked) dynamic. The right hand features a melodic line with a marcato marking. The left hand continues with a rhythmic pattern. An 8va (octave) marking is present above the right hand in measure 21. The system concludes with a forte (sf) dynamic and a tenuto (ten.) marking.

8va-----

22 *sf* *sf* *pp* *marcato*

ten. ten.

8va-----

8va-----

27

8va-----

8va-----

31 *pp*

8va-----

8va----- 8va-----

35 *marcato* *pp* *marcato* *pp*

8va----- 8va-----

39 *8va*

poco rit. *f a tempo*

43 *sf* *f*

f

48 *8va*

8va

52 *8va*

8va

56

8va

60 *f* *marcato* *f*

64 *sf* *sf*

68 *sf*

72 *ff* *sf* 8va

ՌԱՍՏ ՓԵՇՐԵՒ

RASD PECHREV

Գոհարիկ Ղազարոսեան
Koharik Gazarossian

Նախաբան Prélude

Allegro

Piano

p

mf

marcato

3

6

9

12

Measures 12-14. Treble clef: Rapid sixteenth-note runs. Bass clef: Accompanying notes and rests.

15

Measures 15-17. Treble clef: Fast sixteenth-note passages. Bass clef: Descending line in measure 15, then sustained notes.

18

Measures 18-19. Treble clef: Fast sixteenth-note passages. Bass clef: Sparse accompaniment.

20

Measures 20-21. Treble clef: Fast sixteenth-note passages. Bass clef: Descending line in measure 20, then sustained notes.

22

Measures 22-23. Treble clef: Fast sixteenth-note passages. Bass clef: Descending line in measure 22, then sustained notes.

24

rit. *p* *a tempo* *mf* marcato

This system contains measures 24, 25, and 26. Measure 24 features a rapid ascending eighth-note scale in the right hand and a sustained chord in the left hand. Measure 25 continues the scale and includes a 'rit.' (ritardando) marking. Measure 26 begins with a 'p' (piano) dynamic, followed by 'a tempo' and 'mf' (mezzo-forte) dynamics, and ends with a 'marcato' (marked) tempo change indicated by a fermata.

27

This system contains measures 27 and 28. Measure 27 continues the rapid eighth-note scale in the right hand, with a fermata at the end. Measure 28 continues the scale and includes a 'p' (piano) dynamic marking.

29

This system contains measures 29 and 30. Measure 29 continues the rapid eighth-note scale in the right hand, with a fermata at the end. Measure 30 continues the scale and includes a 'p' (piano) dynamic marking.

31

This system contains measures 31 and 32. Measure 31 continues the rapid eighth-note scale in the right hand, with a fermata at the end. Measure 32 continues the scale and includes a 'sf' (sforzando) dynamic marking.

33

This system contains measures 33, 34, and 35. Measure 33 continues the rapid eighth-note scale in the right hand, with a fermata at the end. Measure 34 continues the scale and includes a 'p' (piano) dynamic marking. Measure 35 continues the scale and includes a 'p' (piano) dynamic marking.

Ֆիւկ
Fugue

85

Allegretto moderato

Measures 1-3 of the Fugue. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is common time (C). The tempo is marked **Allegretto moderato**. The first staff (treble clef) is mostly empty. The second staff (bass clef) begins with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. Measure 1 starts with a quarter rest followed by a quarter note G#2, then an eighth note A2, and a quarter note B2. Measure 2 continues with a quarter note C3, an eighth note B2, and a quarter note A2. Measure 3 continues with a quarter note G#2, an eighth note F#2, and a quarter note E2.

Measures 4-6 of the Fugue. Measure 4 continues the bass line from measure 3. Measure 5 introduces a new voice in the treble staff with a quarter note G#4, an eighth note A4, and a quarter note B4. Measure 6 continues this voice with a quarter note C5, an eighth note B4, and a quarter note A4.

Measures 7-9 of the Fugue. Measure 7 continues the treble voice from measure 5. Measure 8 continues the bass line from measure 6. Measure 9 continues the treble voice from measure 7.

Measures 10-12 of the Fugue. Measure 10 continues the treble voice from measure 9. Measure 11 continues the bass line from measure 10, featuring a triplet of eighth notes (G#2, A2, B2). Measure 12 continues the treble voice from measure 10.

Measures 13-15 of the Fugue. Measure 13 continues the treble voice from measure 12. Measure 14 continues the bass line from measure 13. Measure 15 continues the treble voice from measure 13.

16

Measures 16-18 of a musical score in G major. Measure 16 features a treble staff with a quarter rest followed by eighth notes, and a bass staff with a dotted quarter note and eighth notes. Measure 17 has a treble staff with a half note and a bass staff with a quarter rest and eighth notes. Measure 18 continues with a treble staff half note and a bass staff eighth notes.

19

Measures 19-21 of a musical score in G major. Measure 19 has a treble staff with a dotted quarter note and eighth notes, and a bass staff with a dotted quarter note and eighth notes. Measure 20 features a treble staff with a half note and a bass staff with a quarter rest and eighth notes. Measure 21 continues with a treble staff half note and a bass staff eighth notes.

22

marcato

Measures 22-24 of a musical score in G major. Measure 22 has a treble staff with a dotted quarter note and eighth notes, and a bass staff with a dotted quarter note and eighth notes. Measure 23 features a treble staff with a half note and a bass staff with a quarter rest and eighth notes. Measure 24 continues with a treble staff half note and a bass staff eighth notes.

25

Measures 25-27 of a musical score in G major. Measure 25 has a treble staff with a dotted quarter note and eighth notes, and a bass staff with a dotted quarter note and eighth notes. Measure 26 features a treble staff with a half note and a bass staff with a quarter rest and eighth notes. Measure 27 continues with a treble staff half note and a bass staff eighth notes.

28

31

31

34

34

37

37

40

40

43

43

46

49

52

55

This musical score is for a piano piece, spanning measures 43 to 55. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 3/4. The score is written for a grand piano, with a treble and bass staff joined by a brace. Measures 43-45 show a complex texture with rapid sixteenth-note runs in the bass and more melodic lines in the treble. Measures 46-48 continue this pattern with some rests in the treble. Measures 49-51 feature a more active treble with eighth-note patterns and a bass line with sustained notes and some movement. Measure 52 introduces a forte (sf) dynamic in the bass with a sixteenth-note run. Measures 53-55 conclude the section with intricate sixteenth-note passages in both hands, including triplets in measure 55.

58

58 59 60

61

61 62 63

64

sf

64 65

65

65 66

66

Measure 66: Treble clef, key of D major (F#). The right hand plays a continuous eighth-note scale starting on D5, ascending to F#5. The left hand plays a sustained D4 octave pedal point.

67

Measure 67: Treble clef, key of D major (F#). The right hand continues the eighth-note scale, ascending to A5. The left hand plays a descending eighth-note line starting on D4, moving to C#4, B3, and A3.

68

Measure 68: Treble clef, key of D major (F#). The right hand plays eighth-note chords, primarily triads (D-F#, F#-A, A-B, B-D). The left hand plays a descending eighth-note line starting on D4, moving to C#4, B3, and A3.

69

Measure 69: Treble clef, key of D major (F#). The right hand plays eighth-note chords, primarily triads (D-F#, F#-A, A-B, B-D). The left hand plays a descending eighth-note line starting on D4, moving to C#4, B3, and A3.

70

Measure 70: Treble clef, key of D major (F#). The right hand plays eighth-note chords, primarily triads (D-F#, F#-A, A-B, B-D). The left hand plays a descending eighth-note line starting on D4, moving to C#4, B3, and A3.

71

Measures 71-72 of a piano piece. Measure 71 features a treble staff with a melodic line of eighth notes and a bass staff with a simple accompaniment of quarter notes. Measure 72 continues the melodic line in the treble staff, while the bass staff has a more complex accompaniment of eighth notes.

72

Measures 73-74 of a piano piece. Measure 73 has a treble staff with a melodic line and a bass staff with a complex accompaniment of eighth notes. Measure 74 continues the melodic line in the treble staff, while the bass staff has a more complex accompaniment of eighth notes.

73

Measures 75-76 of a piano piece. Measure 75 has a treble staff with a melodic line and a bass staff with a complex accompaniment of eighth notes. Measure 76 continues the melodic line in the treble staff, while the bass staff has a more complex accompaniment of eighth notes.

74

Measures 77-78 of a piano piece. Measure 77 has a treble staff with a melodic line and a bass staff with a complex accompaniment of eighth notes. Measure 78 continues the melodic line in the treble staff, while the bass staff has a more complex accompaniment of eighth notes.

76

Measures 79-80 of a piano piece. Measure 79 has a treble staff with a melodic line and a bass staff with a complex accompaniment of eighth notes. Measure 80 continues the melodic line in the treble staff, while the bass staff has a more complex accompaniment of eighth notes. The piece concludes with a double bar line and a final chord in the bass staff.

rall. *sf*

ՍՈՆԱԹ SONATE

Գոհարիկ Ղազարոսյան
Koharik Gazarossian

Moderato ♩ = 76

Piano

The musical score is written for piano in 3/4 time, key of D major (two sharps). The tempo is Moderato, with a metronome marking of ♩ = 76. The score is presented in piano format, with the right hand (treble clef) and left hand (bass clef) staves joined by a brace on the left. Measure numbers 1, 4, 7, and 10 are indicated at the start of their respective systems. The notation includes various musical symbols: slurs for phrasing, ties across measures, triplets (marked with a '3' and a bracket), and dynamic markings such as *sf* (sforzando), *poco rit.* (a little slower), *a tempo* (return to tempo), and *mf marcato con espressione* (moderately forte, marked with expression). The key signature remains D major throughout the shown measures.

14

Measures 14-16 of a piano piece. The key signature has two sharps (F# and C#). Measure 14 features a triplet of eighth notes in the right hand and a steady eighth-note accompaniment in the left hand. Measure 15 continues the accompaniment with a crescendo hairpin. Measure 16 has a forte (sf) dynamic marking and features triplets in both hands.

17

Measures 17-19. Measure 17 has a piano (p) dynamic. Measure 18 is marked *poco rit.* (poco ritardando). Measure 19 is marked *p a tempo* (piano at tempo) and *m.d.* (moderato). Measure 20 is marked *dolce* (dolce) and *m.g.* (moderato). The left hand has a triplet in measure 19.

20

Measures 20-22. Measure 20 has a mezzo-forte (m.g.) dynamic. Measure 21 has a mezzo-forte (m.g.) dynamic and a triplet in the right hand. Measure 22 has a fortissimo (sf) dynamic and a triplet in the left hand.

23

Measures 23-25. Measures 23 and 24 are marked *8va* (octave) and feature rapid sixteenth-note passages in the right hand. Measure 25 is marked *8va* and features a piano (p) dynamic. The left hand has a triplet in measure 25.

8va-----

26

sf 6 6 6 6

cresc. 6 3

29

6 6 6 6

sf 6 6

32

p espressivo

34

8va-----

6 6 6

3

pp

36

8va-----

p 6 3 3

marcato

appassionato

Detailed description: This musical score is for a piano piece, spanning measures 26 to 41. It is written for a grand piano with a treble and bass staff. The key signature has two sharps (F# and C#). The time signature changes from 2/4 to 3/4 at measure 29. The score features several dynamic markings: *sf* (sforzando) at measures 27, 30, and 34; *cresc.* (crescendo) at measure 28; *p* (piano) at measure 32; *pp* (pianissimo) at measure 35; and *p* (piano) at measure 36. There are also expressive markings: *espressivo* at measure 32 and *appassionato* at measure 40. The notation includes octaves (8va), sixths (6), and triplets (3). The piece concludes with a final chord in measure 41.

39

p

espressivo

f sonore

Più animato

42

fp

46

marcato

ten.

p espressivo

pp

50

mf

p

54

p espressivo

57

m.d. *m.g.* *m.d.* *m.g.*

61

p *cresc. poco a poco*

65

poco rit. *pp a tempo*

69

f decisivo

73

Measures 73-78 of a piano piece. The key signature has two sharps (F# and C#). The music features a complex interplay between the right and left hands. The right hand has a melodic line with eighth and sixteenth notes, while the left hand provides a harmonic foundation with chords and triplets. Dynamic markings include *sf* (sforzando) at measures 75 and 77. Measure 78 ends with a triplet of eighth notes.

79

Measures 79-82 of a piano piece. The key signature changes to one sharp (F#). Measure 79 begins with a *p cresc.* (piano crescendo) marking. The right hand features a triplet of eighth notes. Measure 80 has a triplet of eighth notes in the left hand. Measure 81 is marked *espressivo* and features a rapid ascending scale in the right hand. Measure 82 is marked *marcato* and features a triplet of eighth notes in the right hand.

83

Measures 83-87 of a piano piece. The key signature has one sharp (F#). The music continues with complex rhythmic patterns. Measure 83 has a triplet of eighth notes in the right hand. Measure 84 has a triplet of eighth notes in the left hand. Measure 85 has a triplet of eighth notes in the right hand. Measure 86 has a triplet of eighth notes in the left hand. Measure 87 has a triplet of eighth notes in the right hand.

88

Measures 88-91 of a piano piece. The key signature has one sharp (F#). The music continues with complex rhythmic patterns. Measure 88 has a triplet of eighth notes in the left hand. Measure 89 has a triplet of eighth notes in the left hand. Measure 90 has a triplet of eighth notes in the left hand. Measure 91 has a triplet of eighth notes in the left hand and a triplet of eighth notes in the right hand.

92 *p espressivo* *pp* 8va

97 *sf*

101 *Tempo I* *p dolce* *ten.*

105 *cresc.* *sf*

109 *espressivo* *molto espressivo*

Detailed description: This page contains five systems of musical notation for piano. The first system (measures 92-96) features a treble staff with rapid sixteenth-note passages and a bass staff with triplet eighth notes. Dynamics include *p espressivo* and *pp*. An 8va bracket is shown above the treble staff in measure 94. The second system (measures 97-100) continues the texture, with a forte (*sf*) dynamic in measure 98. The third system (measures 101-104) marks the beginning of *Tempo I* in 3/4 time, with a *p dolce* dynamic and a *ten.* (tension) marking. The fourth system (measures 105-108) shows a crescendo (*cresc.*) leading to a fortissimo (*sf*) dynamic. The fifth system (measures 109-112) concludes with *espressivo* and *molto espressivo* markings, featuring more complex rhythmic patterns and a final cadence.

Scherzo
Allegro scherzando $\text{♩} = 112$

The musical score is written for piano in 3/4 time, key of B-flat major. It consists of five systems of staves, each with a grand staff (treble and bass clef). The tempo is marked 'Allegro scherzando' with a quarter note equal to 112 beats per minute. The score includes various musical notations such as slurs, ties, and dynamic markings.

Measures 1-2: The piece begins with a forte (*sf*) dynamic. The right hand features a series of eighth notes, while the left hand plays a steady eighth-note accompaniment.

Measures 3-5: Measure 3 starts with a triplet of eighth notes in the right hand, marked *sf m.d.* (mezzo-forte, mezzo-dolce). The left hand continues with eighth notes, marked *m.g.* (mezzo-forte, grando). Measures 4 and 5 continue this pattern with similar dynamics.

Measures 6-8: Measure 6 features a triplet of eighth notes in the right hand. Measure 7 has a forte (*sf*) dynamic in the right hand. Measure 8 continues the eighth-note accompaniment in the left hand.

Measures 9-11: Measure 9 starts with a forte (*sf*) dynamic. Measure 10 features a forte (*sf*) dynamic in the right hand. Measure 11 is marked *sf con fuoco m.d.* (mezzo-forte, con fuoco, mezzo-dolce).

Measures 12: The final measure of the system features a trill (*tr*) in the right hand, marked *sf* (forte).

15

18

21

24

27

sf *m.g.*

sf *m.d.*

sf *m.d.* *m.g.* *marcato* *poco rit.*

Detailed description: This page contains a musical score for piano, spanning measures 15 to 30. The score is written for a grand piano with a treble and bass staff. The key signature is B-flat major (two flats). The time signature is 3/4. The music features a variety of textures and dynamics. Measures 15-17 show a flowing melody in the treble with a steady bass accompaniment. Measures 18-20 continue this texture. Measure 21 introduces a new texture with a more active bass line and a treble line featuring a forte (*sf*) dynamic and a mezzo-forte (*m.g.*) section. Measures 22-23 show a continuation of this texture. Measure 24 introduces a new texture with a forte (*sf*) dynamic and a mezzo-forte (*m.d.*) section. Measures 25-26 show a continuation of this texture. Measure 27 introduces a new texture with a forte (*sf*) dynamic and a mezzo-forte (*m.g.*) section. Measures 28-30 show a continuation of this texture, with a *poco rit.* marking at the end.

30 *espressivo*

m.d. *m.d.* *m.g.* *m.d.*

33

m.g. *m.d.*

35

m.d. *m.g.*

Più lento ♩ = 100

38 *sf* *f appassionato*

41 *sf* *p dolce* *poco marcato*

44

47

8va

sotto voce

dolce grazioso

50

8va

poco rit.

53

8va

a tempo

f maestoso

56

Measures 56-58 of a musical score. The system consists of three staves. The top staff is a single treble clef with a key signature of two flats (B-flat, E-flat) and a common time signature. It contains a melodic line with eighth and sixteenth notes, some beamed together. The middle staff is a grand staff (treble and bass clefs) with a key signature of two flats. It features a complex texture with many beamed sixteenth notes and some rests. The bottom staff is a single bass clef with a key signature of two flats, containing a simple harmonic line with quarter and half notes.

59

Measures 59-61 of a musical score. The system consists of three staves. The top staff is a single treble clef with a key signature of two flats. It contains a melodic line with eighth and sixteenth notes, some beamed together. The middle staff is a grand staff (treble and bass clefs) with a key signature of two flats. It features a complex texture with many beamed sixteenth notes and some rests. The bottom staff is a single bass clef with a key signature of two flats, containing a simple harmonic line with quarter and half notes.

62

Measures 62-64 of a musical score. The system consists of three staves. The top staff is a single treble clef with a key signature of two flats. It contains a melodic line with eighth and sixteenth notes, some beamed together. The middle staff is a grand staff (treble and bass clefs) with a key signature of two flats. It features a complex texture with many beamed sixteenth notes and some rests. The bottom staff is a single bass clef with a key signature of two flats, containing a simple harmonic line with quarter and half notes. The instruction *mf cantando* is written above the middle staff in measure 63.

65

Measures 65-67 of a musical score. The system consists of three staves. The top staff is a single treble clef with a key signature of two flats. It contains a melodic line with eighth and sixteenth notes, some beamed together. The middle staff is a grand staff (treble and bass clefs) with a key signature of two flats. It features a complex texture with many beamed sixteenth notes and some rests. The bottom staff is a single bass clef with a key signature of two flats, containing a simple harmonic line with quarter and half notes.

68

Measures 68-70. The score is in bass clef with a key signature of two flats. Measure 68 features a complex melodic line with many accidentals and a dynamic marking of *sf*. Measure 69 continues the melodic development. Measure 70 shows a change in dynamics to *p* and includes a crescendo hairpin.

71

Measures 71-72. Measure 71 is in bass clef with a key signature of two flats, featuring a dynamic marking of *sf* and the instruction *poco rit.*. Measure 72 is in treble clef with a key signature of one flat, marked *a tempo*, and includes a time signature change to 3/4.

73

Measures 73-75. Measure 73 is in treble clef with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. Measures 74 and 75 are in bass clef with a key signature of one flat, featuring a dynamic marking of *sf* and markings for *m.d.* (mezzo-forte) and *m.g.* (mezzo-giochiato).

76

Measures 76-78. Measure 76 is in treble clef with a key signature of one flat, marked *sf*. Measure 77 is in bass clef with a key signature of one flat. Measure 78 is in treble clef with a key signature of one flat, marked *sf* and *m.d.*.

79

Measures 79-81. Measure 79 is in treble clef with a key signature of one flat, marked *m.g.*. Measure 80 is in bass clef with a key signature of one flat, marked *m.d.*. Measure 81 is in treble clef with a key signature of one flat.

82 *sf con fuoco marcato*
m.d. *m.g.* *tr.*

85 *espressivo* *cresc.*

88

91 *espressivo*

94 *poco rit.* *a tempo* *sf* *ten.*

Detailed description: This page contains a musical score for piano, measures 82 through 94. The key signature is B-flat major (two flats). The score is written for a grand piano with a treble and bass staff. Measure 82 begins with a treble staff containing a half note B-flat and a half note A-flat, followed by a trill on B-flat. The bass staff has a half note B-flat and a half note A-flat. The tempo/mood is marked 'sf con fuoco marcato'. Measure 85 features a treble staff with a half note B-flat and a half note A-flat, followed by a trill on B-flat. The bass staff has a half note B-flat and a half note A-flat. The tempo/mood is marked 'espressivo'. Measure 88 features a treble staff with a half note B-flat and a half note A-flat, followed by a trill on B-flat. The bass staff has a half note B-flat and a half note A-flat. Measure 91 features a treble staff with a half note B-flat and a half note A-flat, followed by a trill on B-flat. The bass staff has a half note B-flat and a half note A-flat. Measure 94 features a treble staff with a half note B-flat and a half note A-flat, followed by a trill on B-flat. The bass staff has a half note B-flat and a half note A-flat. The tempo/mood is marked 'poco rit.' and 'a tempo'. The score ends with a double bar line and a 'ten.' marking.

Andante cantabile

Andante cantabile

5

cresc.

9

mp

12

cresc.

15

p

f

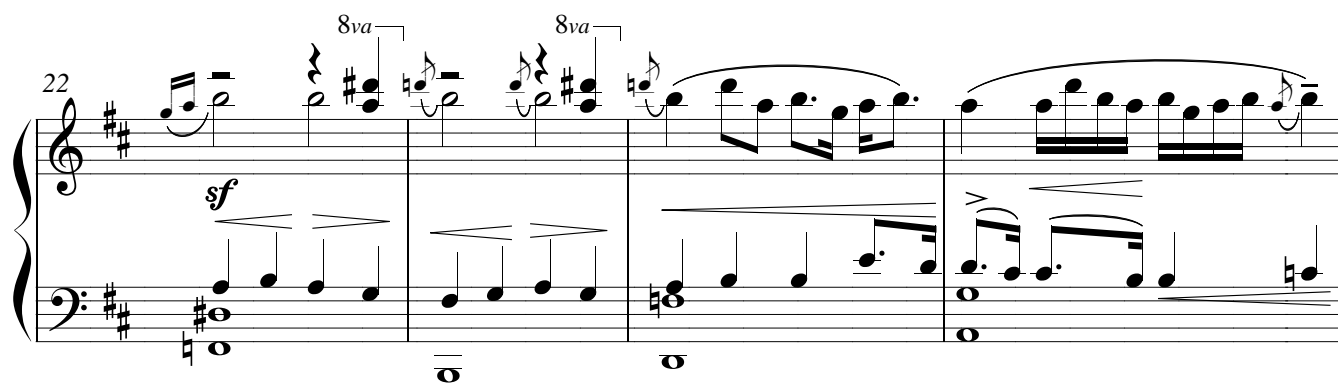
Detailed description: This is a musical score for piano, spanning measures 1 to 15. The key signature is D major (two sharps) and the time signature is common time (C). The tempo/mood is 'Andante cantabile'. The score is written for a grand piano with a treble and bass staff. Measures 1-4 show a melodic line in the treble staff with a crescendo hairpin, and a simple accompaniment in the bass staff. Measures 5-8 continue the melodic development with a 'cresc.' marking. Measures 9-11 feature a mezzo-piano (*mp*) dynamic and a more active bass line with eighth-note patterns. Measures 12-14 show a crescendo in the bass line. Measure 15 begins with a piano (*p*) dynamic and ends with a forte (*f*) dynamic marking.

18

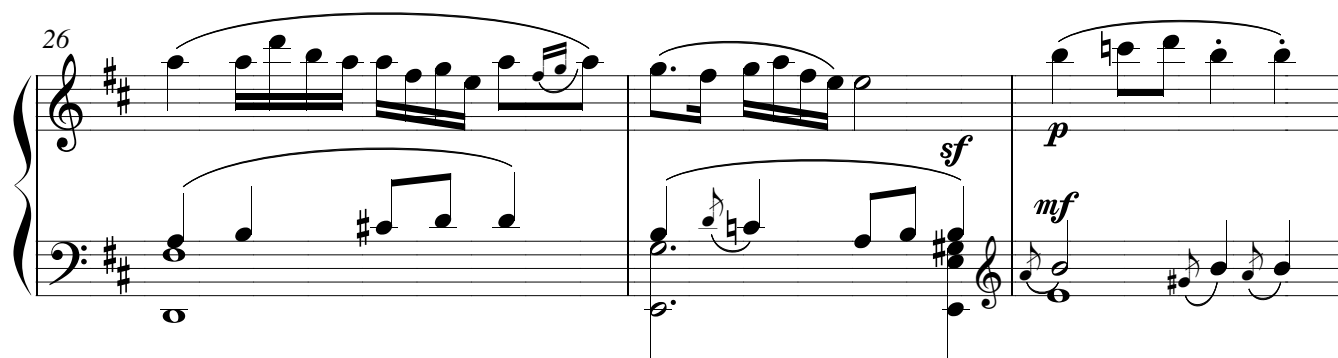
sf espressivo *marcato* 8va 8va

22

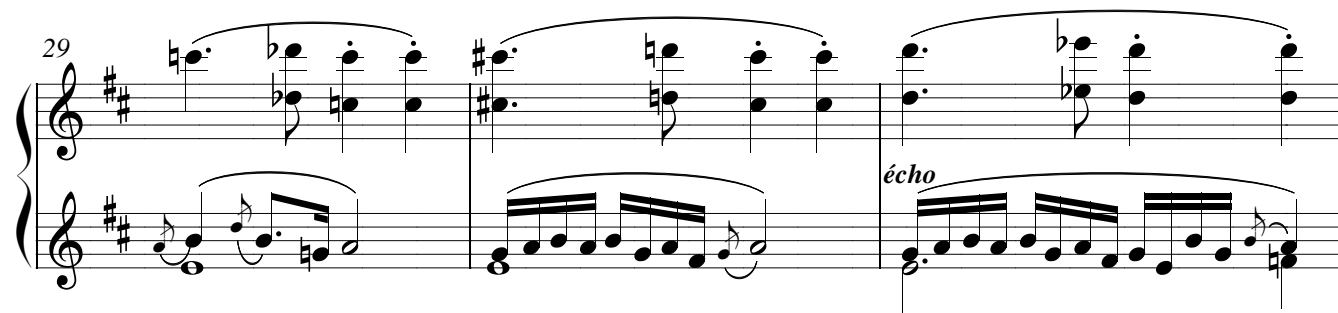
sf 8va 8va

26

sf *p* *mf*

29

écho

32

dolce espressivo *sf appassionato*

36

38

40

42

misterioso

This musical score is for a piano piece, spanning measures 36 to 42. The key signature is D major (two sharps). The score is written for a grand piano, with a treble and bass staff joined by a brace on the left. Measures 36-37 show a right-hand melody of eighth notes and a left-hand accompaniment of eighth notes with grace notes. Measures 38-39 continue this pattern, with the right hand moving to a higher register. Measures 40-41 feature a more complex right-hand melody with slurs and ties. Measure 42 begins with a right-hand melody and a left-hand accompaniment, followed by a section marked *misterioso* (ritardando) with a hairpin symbol, where the music slows down and the right hand plays sustained chords while the left hand continues its accompaniment.

45

pp

49

sf marcato

con sonore

8vb

52

marcato

55

m.g.

m.d.

58

p

Rondo - Moto perpetuo
Allegro

The musical score is written for piano in 2/4 time, featuring a Rondo - Moto perpetuo in the key of B-flat major. The tempo is marked Allegro. The score consists of five systems of music, each with a right-hand melody and a left-hand accompaniment.

System 1 (Measures 1-3): The right hand begins with a half note chord (B-flat, D-flat) followed by a half note (F). The left hand features a triplet of eighth notes (B-flat, D-flat, F) followed by a half note (B-flat). The first measure includes a forte (*sf*) dynamic marking. The second measure has a slur over the right-hand melody. The third measure has a forte (*sf*) dynamic marking.

System 2 (Measures 4-6): The right hand continues with a half note (F) followed by a half note (B-flat). The left hand continues with a half note (B-flat) followed by a half note (D-flat). The first measure has a forte (*sf*) dynamic marking. The second measure has a slur over the right-hand melody. The third measure has a forte (*sf*) dynamic marking.

System 3 (Measures 7-9): The right hand continues with a half note (B-flat) followed by a half note (D-flat). The left hand continues with a half note (D-flat) followed by a half note (F). The first measure has a forte (*sf*) dynamic marking. The second measure has a slur over the right-hand melody. The third measure has a forte (*f*) dynamic marking.

System 4 (Measures 10-12): The right hand continues with a half note (F) followed by a half note (B-flat). The left hand continues with a half note (B-flat) followed by a half note (D-flat). The first measure has a forte (*sf*) dynamic marking. The second measure has a slur over the right-hand melody. The third measure has a forte (*f*) dynamic marking.

System 5 (Measures 13-15): The right hand continues with a half note (B-flat) followed by a half note (D-flat). The left hand continues with a half note (D-flat) followed by a half note (F). The first measure has a forte (*sf*) dynamic marking. The second measure has a slur over the right-hand melody. The third measure has a forte (*f*) dynamic marking.

The score includes various musical notations such as slurs, triplets, and dynamic markings (*sf*, *f*, *cresc.*). The key signature has two flats (B-flat major), and the time signature is 2/4.

16

sf *p*

19

sf

21

m.d. *m.g.* *marcato*

23

marcato

26

marcato

29

marcato *meno marcato* *più marcato*

32

3/4

34

sf *2/4*

36

2/4

38 *cresc.* *espressivo*

41 *p*

44 *sf*

47 *p*

50

53

55

8va

p

57

8va

4 3 1 2 1 4 3 2 1 3 2

59

mf *leggero*

marcato

62

sf

sf

sf

Detailed description: This page contains a musical score for piano, spanning measures 53 to 62. The score is written for two staves (treble and bass clef). Measure 53 shows a melodic line in the treble staff and a more active line in the bass staff. Measure 55 features a key change to 3/4 time and a dynamic marking of *p* (piano). A dashed line labeled '8va' indicates an octave shift. Measure 57 continues the 3/4 time signature and includes a complex fingering sequence: 4 3 1 2 1 4 3 2 1 3 2. Measure 59 introduces a new section with a dynamic of *mf* (mezzo-forte) and the instruction *leggero* (light). The bass staff has a *marcato* (marked) instruction. Measure 62 begins a section with a dynamic of *sf* (sforzando) and features a key change to 2/4 time. The score concludes with a final measure in 2/4 time, also marked *sf*.

65

sf

68

p dolce

70

8va-----

> marcato

73

8va-----

75

vif et spirituel

8va-----

78 *8va*

79

80 *8va*

marcato

82

marcato

84 *8va*

espressivo

87

sf

p

88

89

90

sf

espressivo

91

92

93

marcato

94

95

marcato

meno marcato

con espressione

marcato

96

97

98

sf

p

poco marcato

99

100

101

poco a poco cresc.

104

sf
3

107

espressivo
marcato
sempre espressivo

110

p

113 *8va*

116 *marcato*

118 *marcato* *ten. poco rit.*

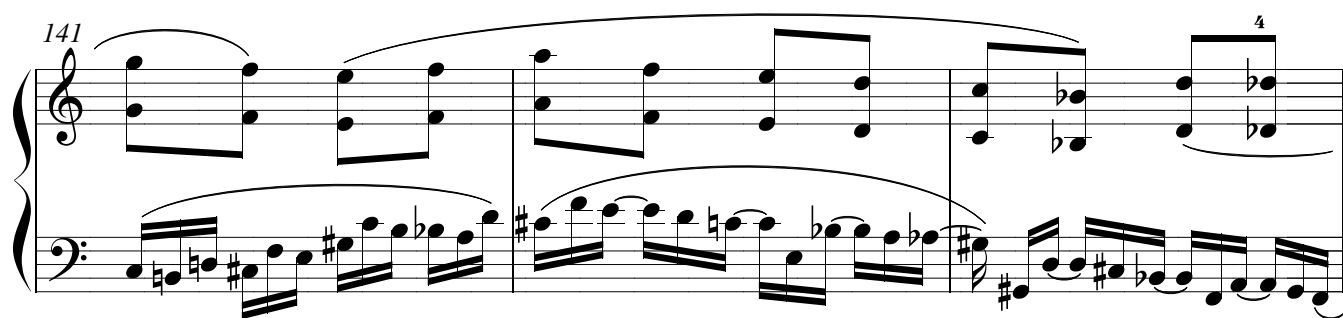
121 *f a tempo* *p* *f*

124 *p* *sec*

staccato e marcato sans pédale

141

144

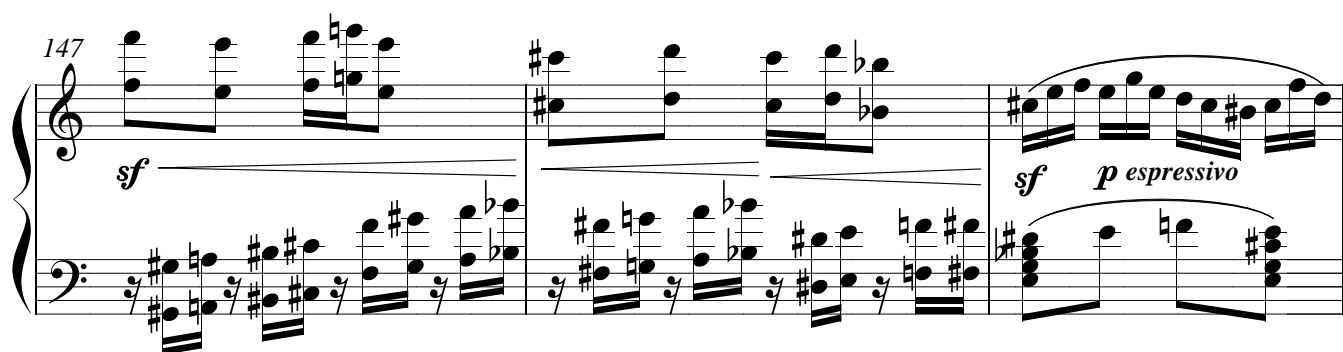
cresc. molto

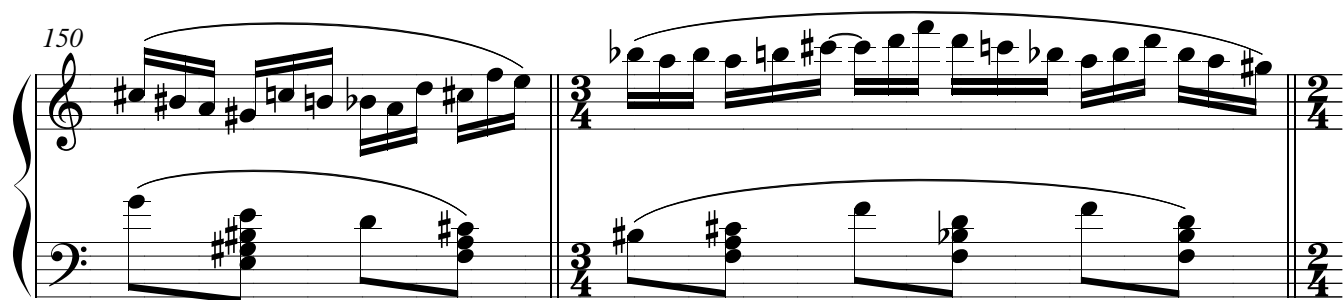
147

sf

sf p espressivo

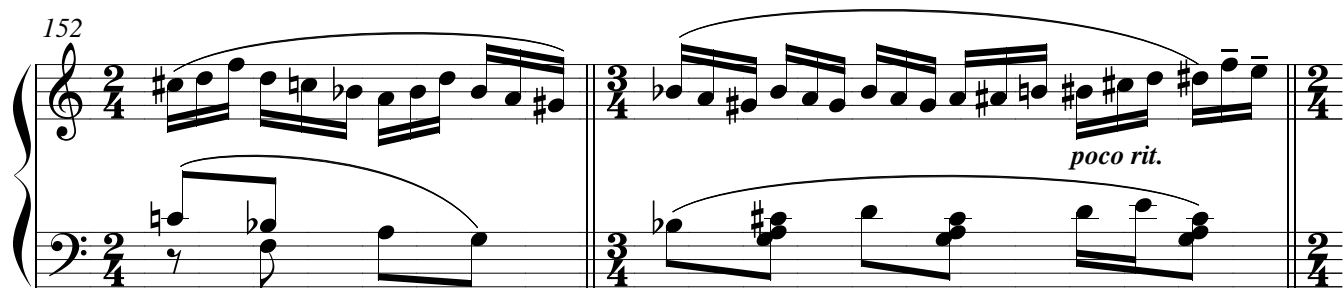

150

152

poco rit.

154 *sf a tempo*
marcato

157 *cresc.*

160 *poco accel.*

162 *p a tempo*
8va

165 *poco rit.* *sf*
8va

168

non legato

171

sf

5 1 1 3

174

non legato

marcato

177

sempre marcato

180

rinforzando poco a poco rit.

marteler

sf

8va

ԲԱՐԵՓՈՒՆԱԼ ԱԼԳՈՄ

ALBUM BIEN TEMPÉRÉ

Գոհարիկ Ղազարոսյան
Koharik Gazarossian

1.-Հայր մեր
1.-Choral

Andante con moto

Piano

The musical score is written for piano and consists of five systems of music. The tempo is marked 'Andante con moto'. The key signature is one sharp (F#), and the initial time signature is common time (C). The score includes various time signatures: 5/4, 4/4, and 3/4. Dynamics include *p* (piano), *pp* (pianissimo), *f* (forte), and *sf* (sforzando). The score concludes with a double bar line and repeat signs.

5

9

14

18

2.-Ծուլութիւն
(բանաստեղծութիւն Հայկանոյշ Մարգի)
2.-Paresse
(poème de Haïganouch Mark)

125

Lento

3 *espressivo*

5

7 *mf*

9

poco rit.

11

[a tempo]

13

p

15

marcato

17

8va

poco rit.

a tempo

sf marcato

espressivo

con Ad.

Ad.

19 *8va* *poco marcato* *marcato* *8va*

21 *8va* *marcato*

23 *a tempo* *poco rall.* *espressivo* *poco rit.*

25 *sf a tempo* *marcato*

27 *riten.* *8vb*

3.-Ժողովրդական ստեղծագործություն
3.-Pièce populaire

Allegro moderato

ben marcato

p *mf*

3

4

p

3

8

m.g. *m.g.* *m.d.* *m.d.* *m.d.* *m.d.* *mp*

Vivo

11

m.d. *m.d.* *m.d.* *p*

15 **Tempo I**

mf

Fin

19

cresc.

f

23

sf

3

3

Vivo

26

mp

30

34

34 **Tempo I**

38

38 *f* *energico*

41

41 *sf p*

D.C. al segno

4.-Նախարան (Յիշատակներ)
4.-Prélude (Souvenirs)

131

Allegro agitato

The musical score is for a piece titled "4.-Նախարան (Յիշատակներ)" (4.-Prélude (Souvenirs)) in 2/4 time, marked **Allegro agitato**. The key signature is D major (two sharps). The score is written for piano and consists of 13 measures. The first measure is marked *mf* and the subsequent measures are marked *sf*. The score includes a piano introduction with a sixteenth-note scale in the left hand and chords in the right hand. The tempo is marked **Allegro agitato**. The score includes dynamic markings (*mf*, *sf*), articulation (accents), and fingerings (6, 3). The score is divided into four systems of three measures each, with measure numbers 4, 7, and 10 indicated at the beginning of their respective systems.

14 *marcato*

17 *Moderato*
poco a poco rit.
p espressivo

21 *f*

26 *8va*
sf
f
sf
p

29 *sf*

Detailed description: This page contains five systems of musical notation for a piano piece. The key signature is three sharps (F#, C#, G#). The first system (measures 14-16) is marked 'marcato' and features a treble staff with a triplet of eighth notes and a bass staff with a sixteenth-note triplet. The second system (measures 17-20) is marked 'Moderato' and includes the instruction 'poco a poco rit.' and 'p espressivo'. It features a triplet of eighth notes in the treble and a sixteenth-note triplet in the bass. The third system (measures 21-24) is marked 'f' and features a treble staff with a triplet of eighth notes and a bass staff with a sixteenth-note triplet. The fourth system (measures 25-28) is marked 'sf' and 'f', and includes the instruction '8va' with a dashed line indicating an octave shift. It features a treble staff with a triplet of eighth notes and a bass staff with a sixteenth-note triplet. The fifth system (measures 29-32) is marked 'sf' and features a treble staff with a triplet of eighth notes and a bass staff with a sixteenth-note triplet.

Tempo I

32

cresc.

f *poco rit.* *p*

3 3 6

36

6 6 6

8va-----

39

8va-----

8va-----

6 6 6

marcato

42

espressivo *sempre espressivo*

3

5.-Գիշերերգ (Կեսօրուայ Գիշերերգ)
5.-Nocturne (Midi-Nocturne)

Moderato

3

6

8

10

espressivo

marcato

13

m.g.

17

8va

18

8va

8va-----

19

21

22

sf/espressivo

24

mf *cresc.* *m.g.*

27

Detailed description of the musical score: The score consists of five systems of piano music. The first system (measures 19-20) shows a right-hand melody with rapid sixteenth-note runs and a left-hand accompaniment of chords. A dashed line labeled '8va' indicates an octave shift. The second system (measures 21-22) continues the right-hand melody with similar rhythmic patterns. The third system (measures 23-24) features a more complex right-hand melody with many beamed sixteenth and thirty-second notes. The left hand has a more active line. The fourth system (measures 25-26) shows a continuation of the right-hand melody with some rests. The fifth system (measures 27-28) concludes the piece with a final chord in the right hand and a sustained bass note in the left hand.

6. Պարե'նի
6.-Dansons!

137

Vif et âpre

mf sec

marcato

4

ten.

Red.

7

marcato

10

13

marcato

ten.

The musical score is for a piece titled '6. Պարե'նի 6.-Dansons!'. It is in 2/4 time and B-flat major. The tempo/mood is 'Vif et âpre'. The score is divided into five systems, each with a measure number (4, 7, 10, 13) at the beginning. The first system starts with a treble clef and a bass clef. The treble clef has a whole rest in the first measure, followed by eighth notes in the second and third measures. The bass clef has a half note in the first measure, followed by eighth notes in the second and third measures. The second system starts with a treble clef and a bass clef. The treble clef has eighth notes in the first measure, followed by eighth notes in the second and third measures. The bass clef has a half note in the first measure, followed by eighth notes in the second and third measures. The third system starts with a treble clef and a bass clef. The treble clef has eighth notes in the first measure, followed by eighth notes in the second and third measures. The bass clef has a half note in the first measure, followed by eighth notes in the second and third measures. The fourth system starts with a treble clef and a bass clef. The treble clef has eighth notes in the first measure, followed by eighth notes in the second and third measures. The bass clef has a half note in the first measure, followed by eighth notes in the second and third measures. The fifth system starts with a treble clef and a bass clef. The treble clef has eighth notes in the first measure, followed by eighth notes in the second and third measures. The bass clef has a half note in the first measure, followed by eighth notes in the second and third measures.

16 *ten.*

19 *ten. ten.*
sonore et accentué

22

25 *ten.* *sf très sonore* *ten.*

29 *soutenu* *poco rit.* *chantant* *p* *ten.* *ten.*

33

f

36

8va

40

brusquement

sf

sf

43

poco rit.

vivement au Tempo I

f

marcato

47

sf

50

ten. ten.

53

ten. ten. Red.

56

Red. Red. 8va

59

8va en augmentant Red. Red. Red. Red.

62

8va m.d. 8va

7.-Ընտանիքի պատկեր «Անժել»
7.-Portrait de famille "Angèle"

141

Allegro scherzando

mf cresc. ten.

sf

sf

sf

sf

fp più piano marcato

tr

tr

marcato

13 *tr*

marcato *sf* *âpre*

17

sonore *dolce*

20

dim.

23

leggero

25

sf *sf*

27 *sf* *rit.* *a tempo*

30

33

Più lento ♩ = 100

36 *sf* *sf* *appassionato e espressivo*

39

42

sf *tendrement* *dolce*

45

sotto voce

47

8va-----

marcato *sonore*

50

8va-----

3/4

53

f *maestoso*

54

55

56

57

58

59

Tempo I

60

61

62

sf

63

64

64

Measures 64-65. Measure 64 is in 3/4 time with a treble clef and a key signature of two flats. The right hand has a whole note chord (F4, A4, C5) and the left hand has a whole note chord (F3, A3, C4). Measure 65 is in 4/4 time with a treble clef and a key signature of two flats. The right hand has a whole note chord (F4, A4, C5) and the left hand has a whole note chord (F3, A3, C4). The dynamic *sf* is marked in measure 65.

66

Measures 66-68. Measure 66 is in 3/4 time with a treble clef and a key signature of two flats. The right hand has a whole note chord (F4, A4, C5) and the left hand has a whole note chord (F3, A3, C4). Measure 67 is in 4/4 time with a treble clef and a key signature of two flats. The right hand has a whole note chord (F4, A4, C5) and the left hand has a whole note chord (F3, A3, C4). Measure 68 is in 4/4 time with a treble clef and a key signature of two flats. The right hand has a whole note chord (F4, A4, C5) and the left hand has a whole note chord (F3, A3, C4). The dynamic *sf* is marked in measure 67.

69

Measures 69-70. Measure 69 is in 4/4 time with a treble clef and a key signature of two flats. The right hand has a whole note chord (F4, A4, C5) and the left hand has a whole note chord (F3, A3, C4). Measure 70 is in 3/4 time with a treble clef and a key signature of two flats. The right hand has a whole note chord (F4, A4, C5) and the left hand has a whole note chord (F3, A3, C4). The dynamic *sf* is marked in measure 69.

71

Measures 71-72. Measure 71 is in 3/4 time with a treble clef and a key signature of two flats. The right hand has a whole note chord (F4, A4, C5) and the left hand has a whole note chord (F3, A3, C4). Measure 72 is in 3/4 time with a treble clef and a key signature of two flats. The right hand has a whole note chord (F4, A4, C5) and the left hand has a whole note chord (F3, A3, C4). The dynamic *sf* is marked in measure 71. The word *âprement* is written below the staff in measure 71.

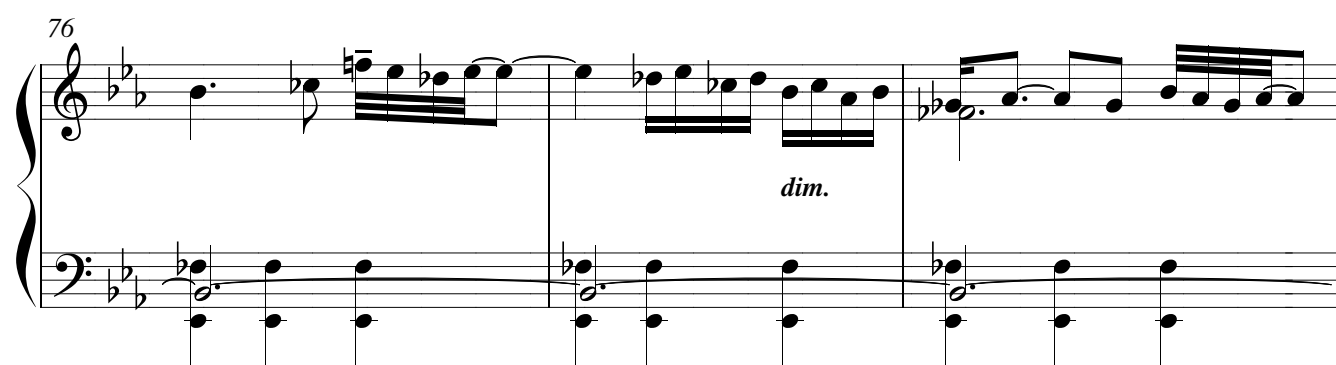
73 *tr*

marcato *âprement*

76

dim.

79 **Più lento**

p *cantabile*

83 *espressivo*

8vb

8.-Նախաբան
8.-Prélude

[Andante con moto]

The musical score is written for piano in a key with five flats (B-flat major or D-flat minor) and a 12/8 time signature. The tempo is marked [Andante con moto].

The score consists of four systems of music, each with a treble and bass staff joined by a brace. The first system begins with a piano (*p*) dynamic and a *con Sord.* (con sordina) instruction. The melody in the bass staff is characterized by a series of eighth notes, while the treble staff contains sustained chords. The second system continues this texture, with the treble staff introducing more complex chordal patterns. The third system features a *cresc.* (crescendo) marking and more active harmonic movement in both staves. The fourth system is marked *cantabile e espressivo* and features a more lyrical melody in the treble staff, with the bass staff providing a harmonic accompaniment of sustained notes and chords.

9

11

marcato *And.*

13

8va-----

p *poco cresc.*

16

8va-----

più cresc.

18

Maestoso

ff *espressivo sempre*

21

24

8va-----
leggiere

ff *p* *dolce ma animato*

27

8va-----

29

8va-----

31 *8va*

33 *p* *poco a poco riten. e dim.*

35

[Tempo I]

37 *pp* *8va*

39 *cresc.*

41

cantabile e espressivo

43

45

espressivo

poco rit.

a tempo

con Red. sempre

poco marcato

47

dim.

Red.

9.-Կալերի դամբէն
9.-À travers les champs

153

Allegretto

The musical score is written for piano in 6/4 time, marked **Allegretto**. The key signature consists of three sharps (F#, C#, G#). The score is divided into five systems, each with a measure number (1, 3, 6, 9, 12) at the beginning of the first staff. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, accidentals, and dynamic markings. The word *marcato* appears twice: once in the first system and once in the fifth system. The score features a variety of musical textures, including chords, single notes, and melodic lines. A slur with a '2' indicates a second ending in the third system. The piece concludes with a final chord in the fifth system.

1

3

6

9

12

marcato

marcato

15

Measures 15-16 of a piano piece. The key signature is three sharps (F#, C#, G#). Measure 15 features a treble staff with a melodic line starting on a half note G#4, followed by quarter notes F#4, E4, and D4, and a bass staff with a steady eighth-note accompaniment. Measure 16 continues the melodic line in the treble and the accompaniment in the bass.

17

Measures 17-19. Measure 17 has a treble staff with a melodic line of quarter notes G#4, F#4, E4, and D4, and a bass staff with eighth-note accompaniment. Measure 18 continues the melody. Measure 19 features a treble staff with a melodic line starting on a half note G#4, followed by quarter notes F#4, E4, and D4, and a bass staff with eighth-note accompaniment.

20

Measures 20-22. Measure 20 has a treble staff with a melodic line of quarter notes G#4, F#4, E4, and D4, and a bass staff with eighth-note accompaniment. Measure 21 continues the melody. Measure 22 features a treble staff with a melodic line starting on a half note G#4, followed by quarter notes F#4, E4, and D4, and a bass staff with eighth-note accompaniment.

23

Measures 23-25. Measure 23 has a treble staff with a melodic line of quarter notes G#4, F#4, E4, and D4, and a bass staff with eighth-note accompaniment. Measure 24 continues the melody. Measure 25 features a treble staff with a melodic line starting on a half note G#4, followed by quarter notes F#4, E4, and D4, and a bass staff with eighth-note accompaniment. The word *espressivo* is written above the bass staff in measure 25.

26

Measures 26-28. Measure 26 has a treble staff with a melodic line of quarter notes G#4, F#4, E4, and D4, and a bass staff with eighth-note accompaniment. Measure 27 continues the melody. Measure 28 features a treble staff with a melodic line starting on a half note G#4, followed by quarter notes F#4, E4, and D4, and a bass staff with eighth-note accompaniment.

29

espressivo

32

misterioso

35

p marcato

sf

8va

38

sf

8vb

41

espressivo

10.-Երազս
(բանաստեղծութիւն Հայկանոյշ Մարքի)
10.-Mon rêve
(poème de Haïganouch Mark)

Ե - ռա - զըս

8va

8va

4

8va

cresc.

8

11

14

Measures 14-16 of a piano piece. Measure 14 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a rhythmic accompaniment. Measure 15 continues the melodic line in the treble and the accompaniment in the bass. Measure 16 shows a change in dynamics with *f marcato* in the treble and *p* in the bass.

f marcato *p*

17

Measures 17-19. Measure 17 has a treble staff with a melodic line and a bass staff with a rhythmic accompaniment. Measure 18 shows a change in dynamics with *pp* in the treble and *f expressif* in the bass. Measure 19 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a rhythmic accompaniment, marked *marcato* and *expressif*.

pp *f expressif* *marcato* *expressif*

20

Measures 20-21. Measure 20 has a treble staff with a melodic line and a bass staff with a rhythmic accompaniment, marked *marcato* and *expressif*. Measure 21 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a rhythmic accompaniment, marked *ten.*

marcato *expressif* *ten.*

22

Measures 22-23. Measure 22 has a treble staff with a melodic line and a bass staff with a rhythmic accompaniment, marked *mp* and *ten.*. Measure 23 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a rhythmic accompaniment, marked *ten.*.

mp *ten.*

24

Measures 24-25. Measure 24 has a treble staff with a melodic line and a bass staff with a rhythmic accompaniment. Measure 25 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a rhythmic accompaniment.

26

3

3

3

3

3

28

calando

pp

expressif

31

34

sf

sf

Red.

11.-Ընտանիքի պատկեր «Շաֆէ»
11.-Portrait de famille "Chaké"

159

Grave

The musical score is written for piano in 4/4 time, marked 'Grave'. It consists of five systems of staves. The first system shows the beginning of the piece with a mezzo-piano (*mp*) dynamic. The second system starts at measure 3. The third system starts at measure 6 and includes the instruction *expressif*. The fourth system starts at measure 9. The fifth system starts at measure 11 and concludes the piece. The score features a variety of musical textures, including dense sixteenth-note passages in the right hand and sustained chords or simple rhythmic patterns in the left hand. Measure numbers 3, 6, 9, and 11 are clearly indicated at the start of their respective systems.

This musical score is for a piano piece, spanning measures 14 to 23. It is written in a key signature of one flat (B-flat) and a time signature of 4/4. The score is presented in five systems, each with a grand staff (treble and bass clefs).

- Measure 14:** The right hand features a series of eighth-note runs, while the left hand provides a steady accompaniment of quarter notes.
- Measure 16:** The right hand continues with eighth-note patterns, and the left hand has a more active role with eighth-note accompaniment.
- Measure 18:** The right hand has a melodic line with some rests, and the left hand continues with eighth-note accompaniment.
- Measure 20:** The right hand has a melodic line with some rests, and the left hand continues with eighth-note accompaniment.
- Measure 23:** The right hand has a melodic line with some rests, and the left hand continues with eighth-note accompaniment.

The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and rests. There are also some dynamic markings like *z* (zest) and *5* (five). The piece concludes with a double bar line at the end of measure 23.

26

28

31

33

35

moderato

expressif

12.-Աղուոր գիշեր
(բանաստեղծուիւն Անայիսի)

12.-Belle nuit
(poème de Anaïs)

Mesto andantino

4

8

12 8va-----

16 8va-----

21 *8va* *appassionato* *sonore*

Musical score for measures 21-23. Measure 21 has a treble clef and a dashed line labeled "8va" above it. Measures 22 and 23 have a 3/4 time signature. The music is in a key with four flats. Measure 21 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a supporting line. Measures 22 and 23 continue the melodic and harmonic development with various articulations and dynamics.

24

Musical score for measures 24-26. Measure 24 has a treble clef. Measures 25 and 26 have a 3/4 time signature. The music is in a key with four flats. Measure 24 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a supporting line. Measures 25 and 26 continue the melodic and harmonic development with various articulations and dynamics.

27

Musical score for measures 27-30. Measure 27 has a treble clef. Measures 28 and 29 have a 2/4 time signature. Measure 30 has a 3/4 time signature. The music is in a key with four flats. Measure 27 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a supporting line. Measures 28 and 29 continue the melodic and harmonic development with various articulations and dynamics. Measure 30 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a supporting line.

31 *sf*

Musical score for measures 31-34. Measure 31 has a treble clef. Measures 32 and 33 have a 3/4 time signature. Measure 34 has a 3/4 time signature. The music is in a key with four flats. Measure 31 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a supporting line. Measures 32 and 33 continue the melodic and harmonic development with various articulations and dynamics. Measure 34 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a supporting line.

35

marcato

This system contains measures 35, 36, and 37. Measure 35 features a treble clef with a complex, rapid sixteenth-note passage and a bass clef with a wavy line indicating tremolo. Measures 36 and 37 continue with similar textures, including a *marcato* marking in measure 36.

38

This system contains measures 38, 39, 40, and 41. Measure 38 has a triplet in the treble. Measures 39 and 40 show a continuation of the melodic lines. Measure 41 features a large, sustained chord in the bass.

42

This system contains measures 42, 43, 44, and 45. Measures 42 and 43 have accents (>) on the first notes. Measures 44 and 45 continue the melodic development with various articulations.

46

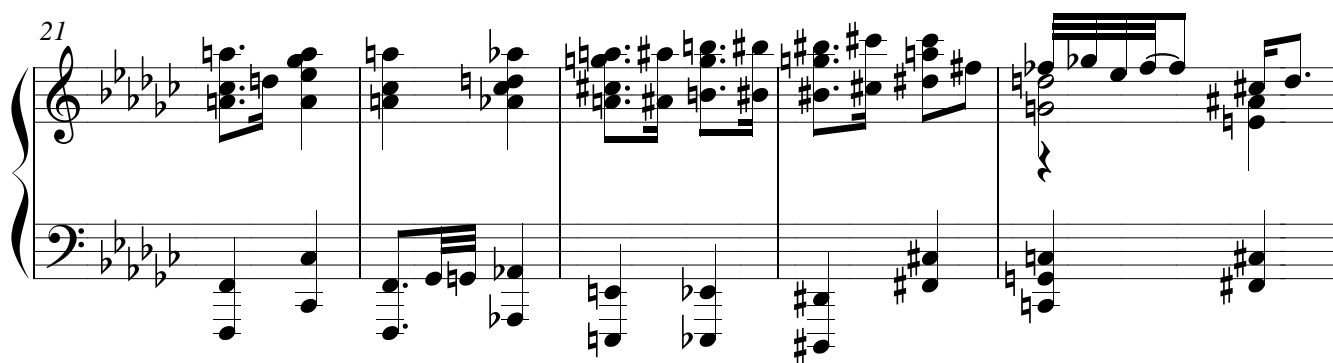
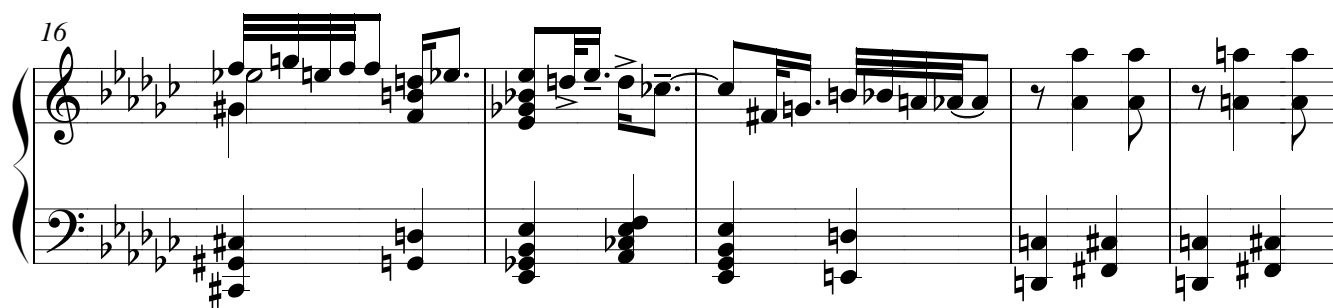
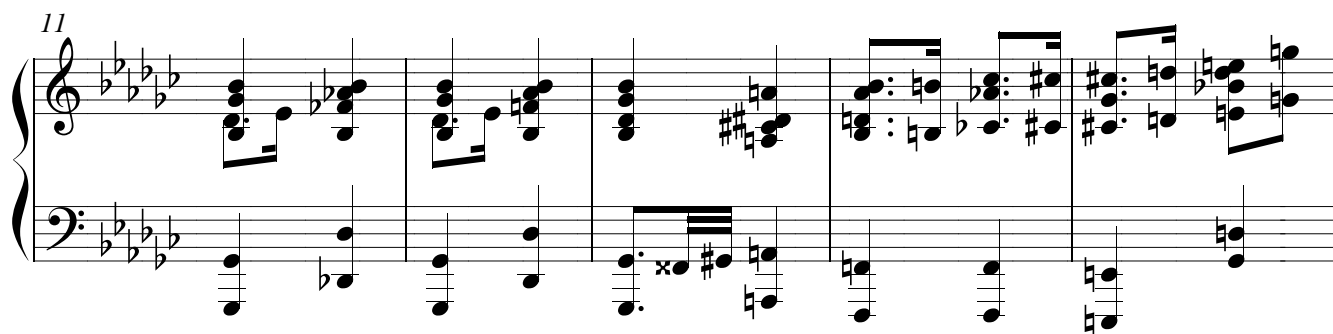
sf

This system contains measures 46, 47, 48, and 49. Measures 46 and 47 feature triplets in both staves. Measure 48 has a *sf* (sforzando) marking. Measure 49 concludes the system with a final chord and a repeat sign.

13.-Չափագրություն
(բանաստեղծություն Արման Խարբութեանի)
13.-Mensuration
(poème de Armand Harpoutian)

165

26

Musical score for measures 26-30. The piece is in a key with five flats (B-flat major or D-flat minor) and 3/4 time. Measures 26-30 show a complex interplay between the treble and bass staves, featuring sixteenth-note runs and chords. Measure 29 includes a fermata on a half note in the treble and a quarter note in the bass.

31

Musical score for measures 31-34. Measures 31-34 continue the complex texture with sixteenth-note patterns and chords. Measure 33 features a fermata on a half note in the treble and a quarter note in the bass.

35

Musical score for measures 35-37. Measures 35-37 show a continuation of the sixteenth-note runs and chords. Measure 37 has a fermata on a half note in the treble and a quarter note in the bass.

38

Musical score for measures 38-41. Measures 38-41 feature a change in texture. Measures 38-39 have sixteenth-note runs in the treble and chords in the bass. Measures 40-41 feature a forte (*sf*) dynamic with sixteenth-note runs in both staves.

42

douloureux

Musical score for measures 42-46. Measures 42-46 are marked *douloureux* (painful). Measures 42-43 feature a fermata on a half note in the treble and a quarter note in the bass. Measures 44-46 show a continuation of the sixteenth-note runs and chords.

47

47

50 *marcato*

50

marcato

55 *pp*

55

pp

61

61

67 *expressif*

67

expressif

73

Measures 73-76 of a musical score. The key signature has five flats (B-flat, E-flat, A-flat, D-flat, G-flat). The melody in the right hand features a series of eighth-note runs and chords. The left hand provides a harmonic accompaniment with chords and moving lines. A fortissimo (*sf*) dynamic marking is present in measure 75.

77

Measures 77-80 of a musical score. The melody in the right hand includes a grace note in measure 77 and continues with eighth-note patterns. The left hand accompaniment consists of chords and moving lines. A *sf* dynamic marking is present in measure 79.

81

Measures 81-84 of a musical score. The melody in the right hand features a series of eighth-note runs. The left hand accompaniment consists of chords and moving lines.

85

Measures 85-88 of a musical score. The melody in the right hand includes a half note in measure 85 and continues with eighth-note patterns. The left hand accompaniment consists of chords and moving lines. A fortissimo (*f*) dynamic marking is present in measure 85, and a decrescendo (*dim.*) marking is present in measure 87. The piece concludes with a final chord in measure 88.

14.-Առանձնություն
(բանաստեղծություն Թեո Մարթենի)
14.-Solitude
(poème de Théo Martin)

169

The musical score is written for piano and voice. It consists of four systems of staves. The key signature is E major (three sharps: F#, C#, G#) and the time signature is 3/4. The piano part is written in the bass clef, and the voice part is in the treble clef. The score includes various musical notations such as notes, rests, accidentals, and dynamic markings. The first system shows the beginning of the piece with a piano introduction. The second system starts at measure 4. The third system starts at measure 7. The fourth system starts at measure 11. The score concludes with a final cadence in the piano part.

16

Measures 16-18 of a musical score in G major (one sharp) and common time. The piece is in a 3/4 time signature. The melody in the right hand features eighth and sixteenth notes, while the left hand provides a bass line with eighth and sixteenth notes. Measure 18 ends with a double bar line.

19

Measures 19-21 of the musical score. The right hand continues the melodic line with eighth and sixteenth notes, and the left hand provides a bass line. Measure 21 ends with a double bar line.

22

Measures 22-24 of the musical score. The right hand features a triplet of eighth notes in measure 23. The left hand continues the bass line. Measure 24 ends with a double bar line.

25

Measures 25-29 of the musical score. The right hand has a whole rest in measure 25, followed by a melodic line starting in measure 26. The left hand continues the bass line. The word *marcato* is written above the first note of measure 26. Measure 29 ends with a double bar line.

30

Measures 30-33 of a musical score in A major (two sharps). The piece is in 4/4 time. The right hand features a melody with eighth and quarter notes, while the left hand provides a harmonic accompaniment with chords and single notes. Measure 33 includes a fermata over a half note in the right hand.

34

Measures 34-36 of the musical score. Measure 34 continues the previous texture. Measures 35 and 36 are marked with a 4/4 time signature and feature a change in the right-hand melody, which now includes more complex rhythmic patterns and ties.

37

Measures 37-40 of the musical score. Measures 37 and 38 show a continuation of the melodic and harmonic themes. Measures 39 and 40 conclude the section with a final cadence, featuring a whole note in the right hand and a half note in the left hand.

41

Measures 41-43 of the musical score. Measure 41 begins with a new melodic phrase in the right hand. Measures 42 and 43 continue this phrase, with measure 43 ending with a double bar line, indicating the end of the section.

5

9

13

expressif simplement

marcato

expressif

17

céder

2

21

2

24

2

27

2

16.-Նախաբան. Փեշրեւ
16.-Prelude: Pechrev

Andantino con espressione

p *espressivo marcato*

sf *marcato con espressione*

marcato il basso *tr*

mf

cresc. poco a poco *sf*

18 *sf* *sf* *marcato*

21 *espressivo*

24

28 *sf*

31

This musical score is for a piano piece, spanning measures 18 to 31. The key signature is B-flat major (two flats). The score is written for a grand piano, with a treble and bass staff joined by a brace. Measure numbers 18, 21, 24, 28, and 31 are indicated at the beginning of their respective systems. The notation includes various musical elements: eighth and sixteenth notes, triplets (indicated by a '3' in a circle), and rests. Dynamic markings include *sf* (sforzando) at measures 18 and 28, and *marcato* at measure 20. The *espressivo* marking appears at measure 21. The piece concludes with a double bar line at measure 31. The bass line in measures 28-31 features a long, sustained chord in the left hand.

17.-Յաւերժ շարժում

17.-Moto perpetuo

[Allegro]

This image displays the first thirteen measures of the piano introduction for 'The Swan' by Camille Saint-Saëns. The score is written for piano in 2/4 time, featuring a key signature of three flats (B-flat, E-flat, A-flat). The notation is presented in a system of five staves, each with a grand staff (treble and bass clefs). The first staff begins with a treble clef and a 2/4 time signature. The second staff includes the dynamic marking *sf quasi stacc.* and triplet markings. The third staff starts with a measure number '4' and includes a piano (*p*) dynamic marking. The fourth staff starts with a measure number '7'. The fifth staff starts with a measure number '10' and includes a fortissimo (*sf*) dynamic marking. The sixth staff starts with a measure number '13'. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, often beamed together, and rests. The overall texture is light and elegant, characteristic of the piece.

29 8va

Musical score for measures 29-31. Measure 29 has an 8va marking. The treble clef contains a rapid eighth-note scale. The bass clef contains a harmonic accompaniment with some rests.

32

Musical score for measures 32-33. Measure 32 continues the eighth-note scale in the treble. Measure 33 ends with a 3/4 time signature change.

34

Musical score for measures 34-35. Measure 34 has a 3/4 time signature change. Measure 35 has a 2/4 time signature change.

36

Musical score for measures 36-37. Measure 36 has a 2/4 time signature change. Measure 37 continues the piece.

38

sf

41

sf

44

sf *sf*

47

m.d. *m.d.*

50

m.d. *m.d.*

53

Musical score for measures 53-54. Measure 53: Treble clef has a half note G#4, quarter note A#4, quarter note B4, quarter note C#5. Bass clef has a half note G#2, quarter note A2, quarter note B2, quarter note C3. Measure 54: Treble clef has a half note G#4, quarter note A#4, quarter note B4, quarter note C#5. Bass clef has a half note G#2, quarter note A2, quarter note B2, quarter note C3.

55

8va-----

Musical score for measures 55-56. Measure 55: Treble clef has a half note G#4, quarter note A#4, quarter note B4, quarter note C#5. Bass clef has a half note G#2, quarter note A2, quarter note B2, quarter note C3. Measure 56: Treble clef has a half note G#4, quarter note A#4, quarter note B4, quarter note C#5. Bass clef has a half note G#2, quarter note A2, quarter note B2, quarter note C3.

57

8va-----

Musical score for measures 57-58. Measure 57: Treble clef has a half note G#4, quarter note A#4, quarter note B4, quarter note C#5. Bass clef has a half note G#2, quarter note A2, quarter note B2, quarter note C3. Measure 58: Treble clef has a half note G#4, quarter note A#4, quarter note B4, quarter note C#5. Bass clef has a half note G#2, quarter note A2, quarter note B2, quarter note C3.

59

leggero

marcato

Musical score for measures 59-61. Measure 59: Treble clef has a half note G#4, quarter note A#4, quarter note B4, quarter note C#5. Bass clef has a half note G#2, quarter note A2, quarter note B2, quarter note C3. Measure 60: Treble clef has a half note G#4, quarter note A#4, quarter note B4, quarter note C#5. Bass clef has a half note G#2, quarter note A2, quarter note B2, quarter note C3. Measure 61: Treble clef has a half note G#4, quarter note A#4, quarter note B4, quarter note C#5. Bass clef has a half note G#2, quarter note A2, quarter note B2, quarter note C3.

62

sf

Musical score for measures 62-64. Measure 62: Treble clef has a half note G#4, quarter note A#4, quarter note B4, quarter note C#5. Bass clef has a half note G#2, quarter note A2, quarter note B2, quarter note C3. Measure 63: Treble clef has a half note G#4, quarter note A#4, quarter note B4, quarter note C#5. Bass clef has a half note G#2, quarter note A2, quarter note B2, quarter note C3. Measure 64: Treble clef has a half note G#4, quarter note A#4, quarter note B4, quarter note C#5. Bass clef has a half note G#2, quarter note A2, quarter note B2, quarter note C3.

65

sf

68

70

73

staccato

75

8va-----

78

8va-----

80

8va-----

marcato

82

8va-----

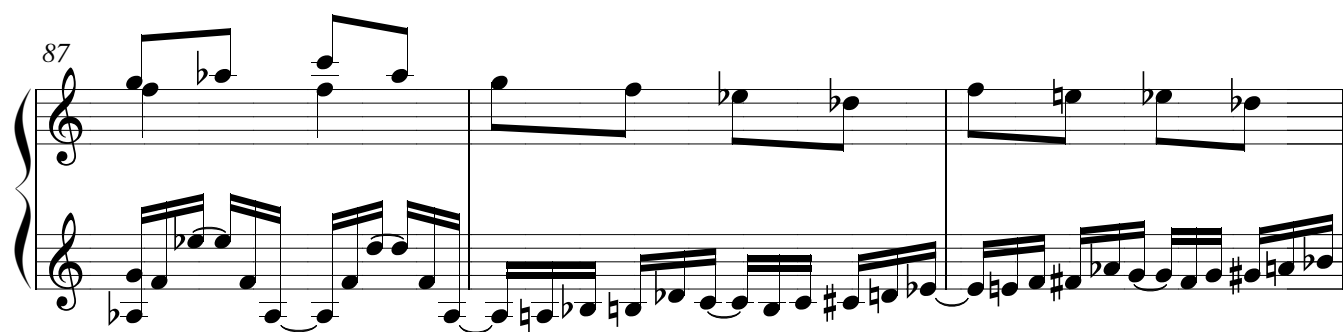
marcato

84

8va-----

marcato

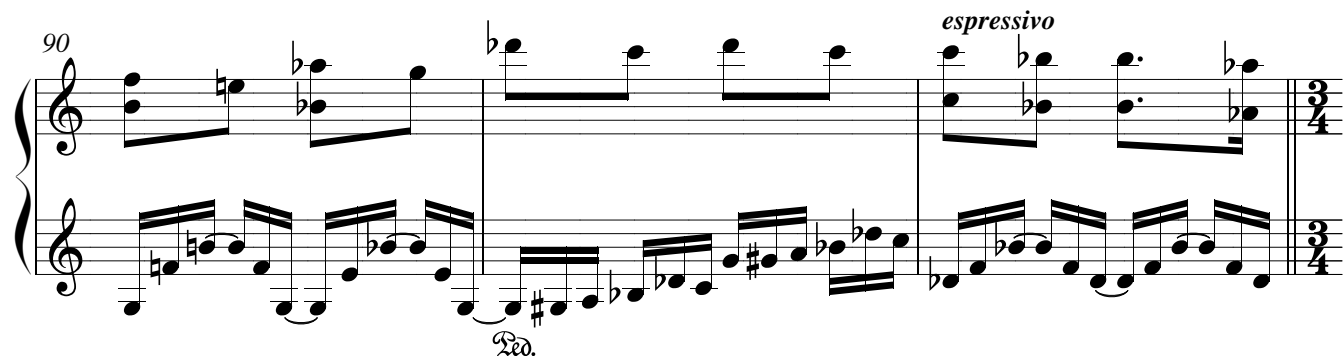
87

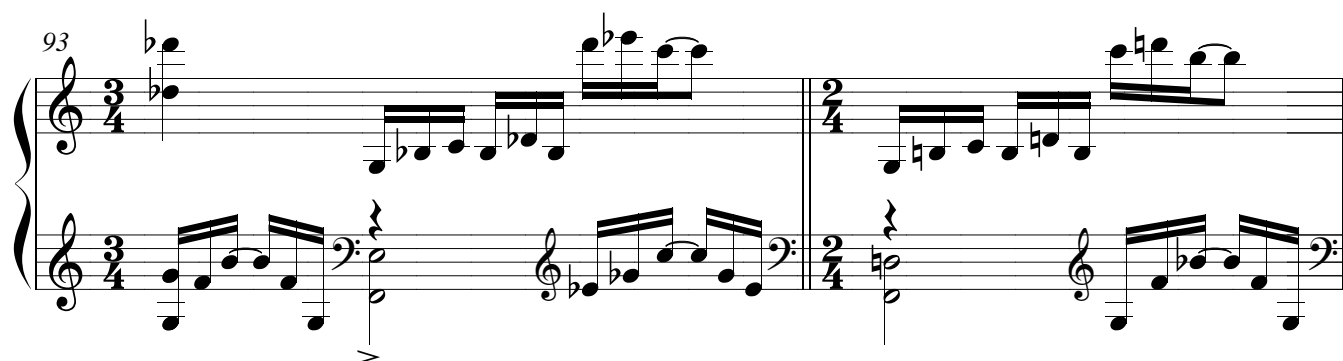
90

espressivo

Red.

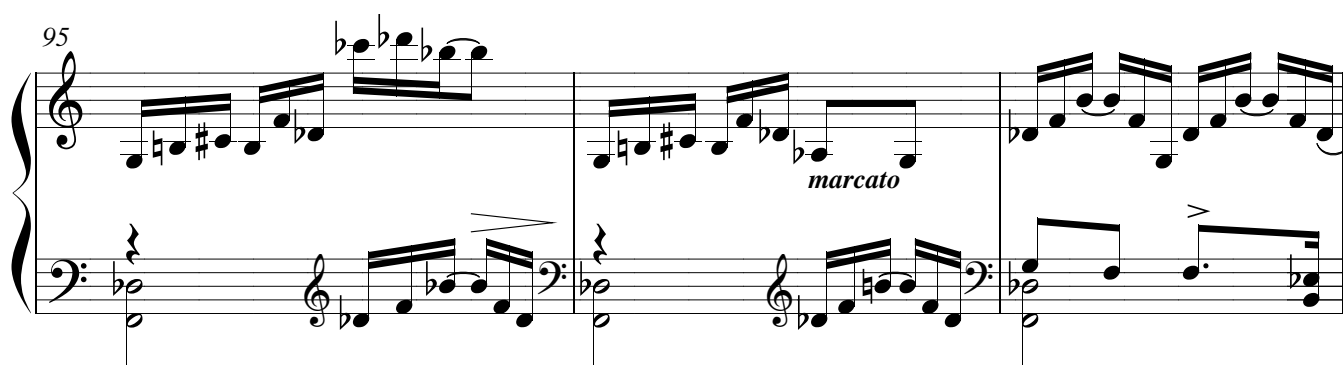

93

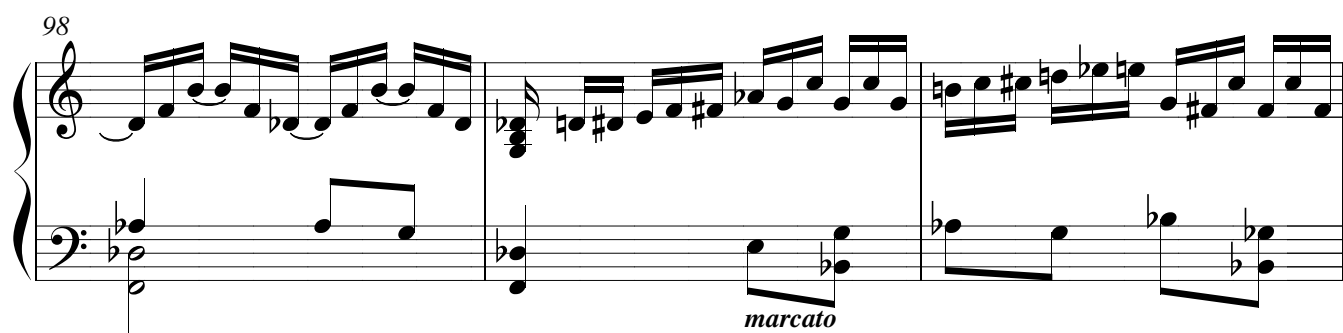
95

marcato

98

marcato

101

Measures 101-103. The right hand features a complex melodic line with many accidentals and slurs. The left hand provides a simple harmonic accompaniment with eighth notes and rests.

104

Measures 104-106. Measure 106 includes a triplet in the right hand. The left hand continues with a steady accompaniment.

107

Measures 107-109. Measures 107-108 feature triplets in the right hand. The word *espressivo* is written below the right hand staff. The left hand has a more active accompaniment.

110

Measures 110-112. Measure 111 includes a triplet in the right hand. The word *espressivo* is written below the right hand staff. The left hand has a more active accompaniment.

113

8va-----

marcato

116

118

121

124

mf

127

130

132

135

138

sf
marcato

sf
marcato

sf
marcato

2 3 1 2

3 4 5 3 1 2

3 1 2

3 1 2

Detailed description: This page contains five systems of musical notation for piano. Each system consists of a grand staff (treble and bass clefs). The first system (measures 127-129) is in 3/4 time. The second system (measures 130-131) changes to 2/4 time. The third system (measures 132-134) continues in 2/4 time. The fourth system (measures 135-137) includes the instruction *sf marcato* in measure 136. The fifth system (measures 138-140) includes the instruction *sf marcato* in measure 138 and features complex rhythmic patterns with fingerings (2 3 1 2, 3 4 5 3 1 2, 3 1 2, 3 1 2) in measures 139 and 140. The key signature has one flat (B-flat).

141

Measures 141-143. Treble clef: Quarter notes G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. Bass clef: Triplet eighth notes G2, A2, B2; quarter notes C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. Measure 142 has fingerings 1, 4, 3, 2. Measure 143 has a flat on B4.

144

Measures 144-146. Treble clef: Quarter notes G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. Bass clef: Triplet eighth notes G2, A2, B2; quarter notes C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. Measure 145 has a sharp on B4. Measure 146 has a sharp on B4 and a fermata on C5.

147

Measures 147-149. Treble clef: Quarter notes G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. Bass clef: Triplet eighth notes G2, A2, B2; quarter notes C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. Measure 147 has a forte (sf) dynamic. Measure 148 has a sharp on B4. Measure 149 has a sharp on B4 and a forte (sf) dynamic.

150

Measures 150-151. Treble clef: Quarter notes G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. Bass clef: Triplet eighth notes G2, A2, B2; quarter notes C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. Measure 150 has a sharp on B4. Measure 151 has a sharp on B4 and a 3/4 time signature change.

152

Measures 152-154. Treble clef: Quarter notes G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. Bass clef: Triplet eighth notes G2, A2, B2; quarter notes C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. Measure 152 has a sharp on B4 and a 2/4 time signature change. Measure 153 has a sharp on B4 and a 3/4 time signature change. Measure 154 has a sharp on B4 and a 2/4 time signature change.

154

marcato

157

160

162

165

168

168

171

171

174

174

177

177

180

180

19.-Հայր մեր
19.-Choral

Andante con moto

5

9

14

18

p

pp

f

sf

p

sf

sf

20.-Սգոյ քայլերգ
20.-Marche funèbre

191

Comme une marche funèbre

The musical score is written for piano and includes an 8va (octave) staff. It is in 5/4 time and consists of three systems of music.

System 1 (Measures 1-4): The piano part begins with a series of chords in the bass. The 8va staff has whole notes with a *pp* (pianissimo) dynamic marking.

System 2 (Measures 5-8): The piano part continues with chords. The 8va staff has a *marcato* marking and a *mp* (mezzo-piano) dynamic marking. The system ends with a crescendo hairpin.

System 3 (Measures 9-12): The piano part continues with chords. The 8va staff has a *cresc.* (crescendo) marking and a *p* (piano) dynamic marking. The system ends with a crescendo hairpin.

System 4 (Measures 13-16): The piano part continues with chords. The 8va staff has a *poco a poco cresc.* (poco a poco crescendo) marking and a *sf* (sforzando) dynamic marking. The system ends with a crescendo hairpin.

8va-----

17

p *>*

sf *p*

marcato

21

f *p*

espressivo
p cresc.

f *p cresc.*

cresc.

26

30

p

34

pp *pp*

Detailed description: This page contains a musical score for piano, spanning measures 17 to 34. The score is written for a grand piano with a treble and bass staff. Measure 17 starts with a treble staff containing a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. A dynamic of *p* and an accent mark are present. A bracket labeled '8va' spans measures 17-19. Measure 20 has a treble staff with a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. Measure 21 has a treble staff with a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. Measure 22 has a treble staff with a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. Measure 23 has a treble staff with a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. Measure 24 has a treble staff with a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. Measure 25 has a treble staff with a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. Measure 26 has a treble staff with a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. Measure 27 has a treble staff with a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. Measure 28 has a treble staff with a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. Measure 29 has a treble staff with a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. Measure 30 has a treble staff with a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. Measure 31 has a treble staff with a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. Measure 32 has a treble staff with a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. Measure 33 has a treble staff with a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. Measure 34 has a treble staff with a whole note chord of D#4, E#4, and F#4, and a bass staff with a whole note chord of G#3, A#3, and B#3. The score ends with a double bar line.

23.-Օդի հոսանք
(բանաստեղծություն Արման Խարբուրեանի)
23.-Courant d'air
(poème de Armand Harpoutian)

193

[Agitato]

4

pp

8

12

15

18

3

21

3

25

3

29

3

34

3

3

3

3

3

39

3

3

3

3

43

3

3

3

3

3

3

3

3

8va

47

3

3

3

3

3

3

3

3

sf

51

3

3

3

3

24.-Տարբերակեալ բանաստեղծութիւն
(բանաստեղծութիւն Արման Խարբութեանի)

24.-Poème varié
(poème de Armand Harpoutian)

Moderato

p *doucement tendre*

sempre cresc.

sf

pp *expressif*

m.d.

l'ine en dehors

expressif

doux

expressif

doux

intimement

douleur

très expressif

sf

surtout doux

14 *tendre*

sf p chant

17 *[rit.] a tempo*

sf

espressivo tendrement

marcato

20

f

p

And.

23

p legato

p à la douceur

p

8va-----

26 *8va* *sf* *cresc.* *f* *accent nécessaire*

29 *sourd* *p* *cresc.* *gronder*

32 *p* *cresc.* *intimement* *doux* *expressif*

34 *cresc.* *doux* *expressif*

36 *p* *doucement* *révolter* *marcato* *céder* *a tempo* *f* *aspirer* *élévation*

39

con moto

legato

Agitato

42

céder

cresc.

più cresc.

46

f

meno f

marcato

p espressivo

pp

ten.

50

marquer le rythme

poco cresc.

54

cantabile

marquer

1er plan marquer m.d.

p espressivo

accompagnement

57

cresc.
marquer
m.d. m.g.
m.d. m.g.
sf

61

legato
âprement
sf

65

a tempo
céder
pp douceur
1
2
5

69

cresc.
f
3 1 2

73

rythmé

sf

79

expressif

83

sf marcato sempre

88

ten.

respirer

sf

92 *p espressivo* *delicatamente* 8va-----

97 *énergiquement* *sf*

101 *f* *sonore* *p* *longtemps* **Tempo I**

105 *dim.* *sf*

109 *m.d.* *m.g.* *dim.* *poco rit.*

ՆԱԽԱԲԱՆՆԵՐ PRÉLUDES

203

Գոհարիկ Ղազարոսյան
Koharik Gazarossian

dédié à Barbara von Gehlen

Նախաբան թիվ 1

Prélude No. 1

Agitato

Piano

p

5

9

14

18

mp

mf

23

f

27

sf

rall.

31

a tempo

8va

p subito

36

riten.

f a tempo

41

rall.

Detailed description: This page contains five systems of musical notation for piano. The first system (measures 23-26) features a treble and bass staff with a forte (*f*) dynamic. The second system (measures 27-30) includes a piano part with a forte (*sf*) dynamic and a 'rall.' (rallentando) marking. The third system (measures 31-35) shows a piano part with a 'p subito' (piano subito) marking and an 'a tempo' instruction. The fourth system (measures 36-40) includes a piano part with a 'riten.' (ritardando) marking and a 'f a tempo' instruction. The fifth system (measures 41-45) shows a piano part with a 'rall.' (rallentando) marking. The score is written in G major and 4/4 time, with various articulations and dynamics throughout.

à Armand Ani
Նախաբան թիվ 2
Prélude No. 2

205

Con moto e con espressione

p

f

sf cresc.

f

20

8va

sf

24

espressivo

sf

3

rall.

p a tempo cresc.

28

fp

32

cresc.

3

35

rall.

Detailed description: This page contains five systems of musical notation for a piano piece. Each system consists of a grand staff (treble and bass clefs). The first system (measures 20-23) features a melodic line in the right hand with eighth and sixteenth notes, and a more rhythmic accompaniment in the left hand. A dynamic marking of *sf* (sforzando) appears at the end of the system. The second system (measures 24-27) includes a variety of markings: *espressivo* and *sf* at the start, a triplet of eighth notes in measure 25, *rall.* (ritardando) in measure 26, and *p a tempo cresc.* (piano, at tempo, crescendo) in measure 27. The third system (measures 28-31) shows a consistent eighth-note pattern in the right hand and a more complex, syncopated bass line. A *fp* (fortissimo) marking is present in measure 30. The fourth system (measures 32-34) features a melodic line in the right hand and a steady eighth-note accompaniment in the left. A *cresc.* (crescendo) marking is in measure 33, and a triplet of eighth notes appears in measure 34. The fifth system (measures 35-38) continues the melodic and accompaniment patterns, with a *rall.* marking in measure 37. The key signature changes from one sharp (F#) to two flats (Bb, Eb) between measures 34 and 35.

38

pp *a tempo*

Measures 38-41: The piece begins in the bass clef with a piano (*pp*) and *a tempo* marking. Measure 38 features a triplet of eighth notes. Measure 39 contains a sextuplet of eighth notes. Measure 40 has a triplet of eighth notes. Measure 41 concludes with a half note in the treble clef.

42

Measures 42-45: Measure 42 starts with a triplet of eighth notes in the bass clef. Measure 43 continues with eighth notes in the bass clef. Measure 44 features a half note in the treble clef. Measure 45 ends with a half note in the bass clef.

46

Measures 46-49: Measure 46 begins with a triplet of eighth notes in the treble clef. Measure 47 continues with eighth notes in the treble clef. Measure 48 features a half note in the treble clef. Measure 49 ends with a half note in the treble clef.

50

Measures 50-53: Measure 50 starts with a triplet of eighth notes in the treble clef. Measure 51 continues with eighth notes in the treble clef. Measure 52 features a half note in the treble clef. Measure 53 ends with a half note in the treble clef.

à Hatchik Chaké
Նախաբան թիվ 3
Prélude No. 3

Vif et sensible

pp *ben cantando il tema*

3

6

9

12 *f*

14

16 *p*

18 *sf*

20 *p subito*

23

Measures 23-25 of a musical score in G major. The right hand features a melodic line with eighth and sixteenth notes, while the left hand provides a rhythmic accompaniment with eighth notes. A slur covers measures 23-25.

26

Measures 26-28 of a musical score in G major. The right hand has a melodic line with eighth notes and a final half note. The left hand has a rhythmic accompaniment with eighth notes. Dynamics include *sf* (sforzando) and *f* (forte). A slur covers measures 26-28.

29

Measures 29-31 of a musical score in G major. The right hand features a melodic line with eighth notes and a final half note. The left hand has a rhythmic accompaniment with eighth notes. A slur covers measures 29-31.

32

Measures 32-34 of a musical score in G major. The right hand features a melodic line with eighth notes and a final half note. The left hand has a rhythmic accompaniment with eighth notes. A slur covers measures 32-34. A dynamic marking of *8va* (octave) is present above the right hand in measure 33.

à Sona Berdj
Նախաբան քի 4
Prélude No. 4

211

Ad libitum **Grave**

p cresc.

3

6

9

molto cresc.

8va

5

5

5

5

11 *mp con melancolia*

14 *ff*

17

19 *espressivo* **Vivo**

21 **[Tempo I]** *p* *riten.*

Detailed description: This page contains a piano score for measures 11 through 24. The music is in 2/4 time and D major. Measures 11-13 are marked *mp con melancolia*. Measures 14-16 are marked *ff*. Measures 17-18 continue the melodic and harmonic development. Measures 19-20 are marked *espressivo*. Measures 21-24 are marked **[Tempo I]** and *p*, with a *riten.* (ritardando) instruction at the end of measure 23. The score features various piano techniques including slurs, ties, and dynamic markings.

à Aram et Nina Khatchadourian
Նախաբան Թի 5
Prélude No. 5

213

Allegretto

3/4 + 2/4

3

sf

4

6

marcato

rit.

7

a tempo

9

p

sf

8va--

10

sf

rubato

12

sf

rit.

a tempo

con Ped.

13

Measures 13 and 14 of a piano piece. Measure 13 features a treble staff with a series of eighth notes and a bass staff with a similar rhythmic pattern. Measure 14 continues the melody in the treble staff and adds a new line in the bass staff. The key signature has two sharps (F# and C#).

14

Measures 14 and 15. Measure 14 shows a treble staff with a melodic line and a bass staff with a supporting line. Measure 15 continues the melody in the treble staff and adds a new line in the bass staff. The key signature has two sharps (F# and C#).

16

Measures 16 and 17. Measure 16 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a supporting line. Measure 17 continues the melody in the treble staff and adds a new line in the bass staff. The key signature has two sharps (F# and C#).

17

Measures 17 and 18. Measure 17 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a supporting line. Measure 18 continues the melody in the treble staff and adds a new line in the bass staff. The key signature has two sharps (F# and C#).

à Serpouhi Haygaz
 Նախաբան թիվ 6
 Prélude No. 6

Andantino ♩ = 63

4

7

10

8va

12

8va

espressivo

14

16

18

20

23

à Suzanne Guébel
Նախաբան Թի 7
Prélude No. 7

Moderato

The musical score is for a piece in 4/4 time, marked Moderato. It is written for piano and features a key signature of three sharps (F#, C#, G#). The score is divided into four systems, each with a measure number (1, 2, 4, 5) at the beginning of the first staff.

System 1 (Measures 1-2): The right hand begins with a half note F#4, followed by a half note G#4. The left hand has a whole rest in measure 1, then a series of eighth notes in measure 2. Dynamics include *sf* (sforzando) on the first note of the right hand and *p* (piano) on the first note of the right hand in measure 2. The left hand has a *Red.* (Reduction) marking.

System 2 (Measures 3-4): The right hand continues with a half note A#4, followed by a half note B4. The left hand has a series of eighth notes. Dynamics include *sf* (sforzando) on the first note of the right hand and *p* (piano) on the first note of the right hand in measure 4. The left hand has a *Red.* (Reduction) marking.

System 3 (Measures 5-8): The right hand continues with a half note C5, followed by a half note D5. The left hand has a series of eighth notes. Dynamics include *sf* (sforzando) on the first note of the right hand and *p* (piano) on the first note of the right hand in measure 8. The left hand has a *Red.* (Reduction) marking.

System 4 (Measures 9-12): The right hand continues with a half note E5, followed by a half note F#5. The left hand has a series of eighth notes. Dynamics include *sf* (sforzando) on the first note of the right hand and *p* (piano) on the first note of the right hand in measure 12. The left hand has a *Red.* (Reduction) marking.

This image shows measures 6 through 12 of the musical score for 'The Swan' by Camille Saint-Saëns. The score is written for piano and features a variety of musical notations including triplets, slurs, and dynamic markings such as *p* (piano) and *sf* (sforzando). The key signature is A major, and the time signature is 4/4. The notation includes many beamed sixteenth and thirty-second notes, creating a flowing, melodic texture. Measure 12 ends with a double bar line and a key signature change to B-flat major, indicated by two flat symbols.

13

Measures 13 and 14 of a musical score in A major (two sharps). Measure 13 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a rhythmic accompaniment. Measure 14 continues the melody in the treble and has a triplet of eighth notes in the bass.

15

Measures 15 and 16. Measure 15 has a melodic line in the bass staff. Measure 16 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a rhythmic accompaniment. A dynamic marking of *sf* (sforzando) is present in measure 16.

17

Measures 17 and 18. Measure 17 has a melodic line in the treble staff. Measure 18 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a rhythmic accompaniment. A triplet of eighth notes is marked in the treble staff of measure 18.

19

Measures 19 and 20. Measure 19 has a melodic line in the treble staff. Measure 20 features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a rhythmic accompaniment. A dynamic marking of *p* (piano) is present in measure 20. The piece concludes with a double bar line and a repeat sign.

à Malvine Haïk
Նախաբան թիվ 8
Prélude No. 8

221

Allegro agitato

Allegro agitato

1 *p* 5 5 5 5 5 5

4 *p* 5 5 5 5 5 5 *f passionato* 5 5 8va-----

8 8va----- 5 5 5 *sf* 5 5

11 *dolce* 5 5 *marcato* 5 5 *p* 5 5

14 5 5 5 5 5 5 5 5

18

5

5

5

p

5

5

21

5

5

5

5

red.

24

rit.

5

5

5

a tempo

5

5

27

5

5

5

5

5

5

30

5

5

rit.

a tempo

5

6

This musical score is for a piano piece, spanning measures 18 to 35. It is written in treble and bass staves. The key signature has two sharps (F# and C#). The score includes various musical notations such as eighth notes, sixteenth notes, and chords. Fingerings are indicated by numbers 1-5. Dynamics include piano (*p*) and a range of articulations like *rit.* (ritardando) and *a tempo*. A *red.* (ritardando) marking appears at measure 21. The piece concludes with a final chord in measure 35.

à Anna
Նախաբան Թի 9
Prélude No. 9

223

Con moto e con espressione

3

5

7

m.d.

m.g.

marcato

sf

5

8

Measures 8-9 of a musical score in 4/4 time, key of D major. Measure 8 features a treble clef with a whole note chord (D4, F#4, A4) and a bass clef with a whole note chord (D3, F#3, A3). Measure 9 features a treble clef with a whole note chord (D4, F#4, A4) and a bass clef with a whole note chord (D3, F#3, A3). Both measures include a '5' fingering for the right hand.

9

Measures 10-11 of a musical score in 4/4 time, key of D major. Measure 10 features a treble clef with a whole note chord (D4, F#4, A4) and a bass clef with a whole note chord (D3, F#3, A3). Measure 11 features a treble clef with a whole note chord (D4, F#4, A4) and a bass clef with a whole note chord (D3, F#3, A3). Both measures include a '5' fingering for the right hand.

10

Measures 12-13 of a musical score in 4/4 time, key of D major. Measure 12 features a treble clef with a whole note chord (D4, F#4, A4) and a bass clef with a whole note chord (D3, F#3, A3). Measure 13 features a treble clef with a whole note chord (D4, F#4, A4) and a bass clef with a whole note chord (D3, F#3, A3). Both measures include a '5' fingering for the right hand.

11

marcato

écho

pp

8vb

Measures 14-15 of a musical score in 4/4 time, key of D major. Measure 14 features a treble clef with a whole note chord (D4, F#4, A4) and a bass clef with a whole note chord (D3, F#3, A3). Measure 15 features a treble clef with a whole note chord (D4, F#4, A4) and a bass clef with a whole note chord (D3, F#3, A3). Both measures include a '5' fingering for the right hand. The score includes a *marcato* marking, a *écho* marking, a *pp* marking, and an 8vb marking.

à Mathias
Նախաբան թիւ 10
Prélude No. 10

225

Deciso

mf

p

8va-----

3

5

8va-----

7

p misterioso

3

6

9

dolce espressivo

11 *p affettuoso*

13

14 *molto espressivo e riten.* *a tempo*

16 *marcato* 8va

18 *marcato* *sf*

Նախաբան թիւ 11
Prélude No. 11

227

Con moto e con espressione

pp

3

5

marcato espressivo

7

9

pp *dolcissimo*

11

riten.

13

[a tempo]

15

cresc.

17

cresc.

19

rit.

This system contains measures 19 and 20. Measure 19 features a treble staff with a half note G4, a half note F#4, and a half note E4, followed by a quarter rest. The bass staff has a half note G3, a half note F#3, and a half note E3, followed by a quarter rest. Measure 20 continues with a treble staff containing a half note D5, a half note C#5, and a half note B4, followed by a quarter rest. The bass staff has a half note D4, a half note C#4, and a half note B3, followed by a quarter rest. The tempo marking 'rit.' is placed below the treble staff in measure 20.

20

[a tempo]

This system contains measures 20 and 21. Measure 20 features a treble staff with a half note G4, a half note F#4, and a half note E4, followed by a quarter rest. The bass staff has a half note G3, a half note F#3, and a half note E3, followed by a quarter rest. Measure 21 continues with a treble staff containing a half note D5, a half note C#5, and a half note B4, followed by a quarter rest. The bass staff has a half note D4, a half note C#4, and a half note B3, followed by a quarter rest. The tempo marking '[a tempo]' is placed below the treble staff in measure 20.

22

This system contains measures 22 and 23. Measure 22 features a treble staff with a half note G4, a half note F#4, and a half note E4, followed by a quarter rest. The bass staff has a half note G3, a half note F#3, and a half note E3, followed by a quarter rest. Measure 23 continues with a treble staff containing a half note D5, a half note C#5, and a half note B4, followed by a quarter rest. The bass staff has a half note D4, a half note C#4, and a half note B3, followed by a quarter rest.

24

rit.

This system contains measures 24 and 25. Measure 24 features a treble staff with a half note G4, a half note F#4, and a half note E4, followed by a quarter rest. The bass staff has a half note G3, a half note F#3, and a half note E3, followed by a quarter rest. Measure 25 continues with a treble staff containing a half note D5, a half note C#5, and a half note B4, followed by a quarter rest. The bass staff has a half note D4, a half note C#4, and a half note B3, followed by a quarter rest. The tempo marking 'rit.' is placed below the treble staff in measure 24.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ INDEX

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ACKNOWLEDGMENTS	v
ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ PREFACE	vii
ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ WORKS FOR PIANO	1
Նուագաշար թիվ 1 Suite No. 1	3
1.-Նախաբան Prélude	3
2.-Թռչունը պատուհանիս առջեւ L'oiseau à ma fenêtre	8
3.-Ծուլութիւն Paresse	10
4.-Պարէ՛նք Dansons!	13
Նուագաշար թիվ 2 Suite No. 2	17
1.-Նախաբան Prélude	17
2.-Դաւուլի հնչիւնին տակ Au son du davoul	20
3.-Գիշերերգ Nocturne	24
4.-Պարէ՛նք Dansons!	27
Հայկական պատարագ, «Խորհուրդ խորին» Messe Arménienne, “O mystère profond”	31
Նախաբան Prélude	31
Ֆիւկ Fugue	34
Երեք շարական ձախ ձեռքի համար Trois cantiques pour la main gauche	38
1.-Որ դասուց երկնաւորաց Du monde céleste	38
2.-Անկանիւք առաջի քն O sainte Vierge agenouillons-nous devant Toi	40
3.-Ցնծութեամբ տօնեցուք զծնունդ քն Réjouissons-nous de ta naissance	41

Ծննդեան շարականներ	
Cantiques de Noël	43
1.-Որ դասուց երկնաւորաց	
Du monde céleste, les voix arrivent	43
2.-Ցնծութեամբ տօնեցուք զծնունդ քո	
Réjouissons-nous de ta naissance	48
Նայեաց սիրով	
Cantique	50
Նախաբաններ	
Préludes	54
1.-Աղջի, մերբդ մեռել ա	
Mon enfant, ta mère est morte	54
2.-Աղջի անունդ Շուշան	
Chérie, ton nom est Chouchan	56
3.-Գիշերուան լուսնեակ	
La lune de la nuit	61
4.-Կալերի ճամբէն	
À travers les champs	64
Ութ փոփոխակ Կոմիտաս Վարդապետի ժողովրդական եղանակի վրայ	
Huit variations sur un thème populaire de Père Komitas	67
Ռասսո փեշրել	
Rasd Pechrev	82
Նախաբան	
Prélude	82
Ֆիւկ	
Fugue	85
Սոնաթ	
Sonate	92
-Moderato	92
-Scherzo - Allegro scherzando	99
-Andante cantabile	106
-Rondo - Allegro	110
ԲԱՐԵՓՈԽԵԱԼ ԱԼԴՈՄ	
ALBUM BIEN TEMPÉRÉ	124
1.-Հայր մեր	
Choral	124
2.-Ծուլութիւն	
Paresse	125
3.-Ժողովրդական ստեղծագործութիւն	
Pièce populaire	128
4.-Նախաբան (Յիշատակներ)	
Prélude en (Souvenirs)	131
5.-Գիշերերգ (Կեսօրուայ Գիշերերգ)	
Nocturne (Midi-Nocturne)	134

6.-Պարե՛նք Dansons!	137
7.-Ընտանիքի պատկեր «Անժել» Portrait de famille “Angèle”	141
8.-Նախաբան Prélude	148
9.-Կալերի ճամբեն À travers les champs	153
10.-Երազ Mon rêve	156
11.-Ընտանիքի պատկեր «Շաքե» Portrait de famille “Chaké”	159
12.-Աղուոր գիշեր Belle nuit	162
13.-Չափագրություն Mensuration	165
14.-Առանձնություն Solitude	169
15.-Ճեմմա կը քնանայ Gemma dodo	172
16.-Նախաբան. Փեշրեւ Prélude: Pechrev	174
17.-Յաւերժ շարժում Moto perpetuo	176
19.-Հայր մեր Choral	190
20.-Սգոյ քայլերգ Marche funèbre	191
23.-Օդի հոսանք Courant d’air	193
24.-Տարբերակեալ բանաստեղծություն Poème varié	196
 Նախաբաններ Préludes	 203
Նախաբան թիւ 1 Prélude No. 1	203
Նախաբան թիւ 2 Prélude No. 2	205
Նախաբան թիւ 3 Prélude No. 3	208
Նախաբան թիւ 4 Prélude No. 4	211
Նախաբան թիւ 5 Prélude No. 5	213
Նախաբան թիւ 6 Prélude No. 6	216
Նախաբան թիւ 7 Prélude No. 7	218
Նախաբան թիւ 8 Prélude No. 8	221

Նախաբան թիւ 9	
Prélude No. 9	223
Նախաբան թիւ 10	
Prélude No. 10	225
Նախաբան թիւ 11	
Prélude No. 11	227

ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
«Սաքենիկ ճ. Չագըր հիմնադրամ»

ՏԻԳՐԱՆ ԶՈՒՀԱՃԵԱՆ

- 1.-Սուրբ, սուրբ եւ Հայր մեր, 1999
- 2.-Արչակ Բ., օփերա, 2000
  - ա.-Երգի եւ դաշնակի համար
  - բ.-Նուագազորութիւն
  - գ.-Նուագախումբի նուագարանները առանձին (24 հատոր)
- 3.-Աւէ Մարիա, 2000
- 4.-Կառթ, ջութակի, թաւջութակի, դաշնակի եւ հարմոնիումի համար, *Չորս փուկ*, լարային եռանուագի եւ քառանուագի համար, 2000
- 5.-Ստեղծագործութիւններ դաշնակի համար, 2005
- 6.-Մեներգներ եւ խմբերգներ դաշնակի նուագակցութեամբ, 2005
- 7.-Ստեղծագործութիւններ նուագախումբի համար, 2005
- 8.-Ստեղծագործութիւններ փողային նուագախումբի համար, 2005
- 9.-Յաւերժ չարժում, դաշնակի եւ նուագախումբի համար, 2005

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱ

Դաշնակի ստեղծագործութիւններ, 2000

ՄԱԿԱՐ ԵԿՄԱԼԵԱՆ

Դաշնակի ստեղծագործութիւններ, 2000

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ

Գուչակուհին, քառաձեռն դաշնակի համար, 2000

ԱՐՔԱՏԻ ՔՈՒԿԷԼ

Էջեր ալպոմէն եւ Հայկական պար, դաշնակի համար, 2000

ԱՐԱՄ ԽԱԶԱՏՐԵԱՆ

Album of Selected Recordings of Aram Khachaturian's Works, 2004

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

- 1.-Ստեղծագործութիւններ դաշնակի համար, 2005
- 2.-Ստեղծագործութիւններ ջութակի եւ դաշնակի համար, 2005
- 3.-Ստեղծագործութիւններ թաւջութակի եւ դաշնակի համար, 2005
- 4.-Ստեղծագործութիւններ սրինգի եւ դաշնակի համար, 2005
- 5.-Ստեղծագործութիւններ երգեհոնի համար, 2005
- 6.-Ստեղծագործութիւններ լարային քառանուագի համար, 2005
- 7.-Հայկական ծիսերգութիւն, դաշնակի, ջութակի եւ թաւջութակի համար, 2005
- 8.-Ռոմանս, Կարօտի երգ, դաշնակի, սրինգի եւ ջութի համար, 2005
- 9.-Ութ փոփոխակ Կոմիտաս Վարդապետի ժողովրդական եղանակի վրայ, սրինգի, 2 ջութակի, ջութի եւ թաւջութակի համար, 2005
- 10.-Պատարագ, Նախաբան, օպուսյի, 2 ջութակի, ջութի եւ թաւջութակի համար, 2005

Հասցէ՝

Armenian General Benevolent Union

15, Emad El-Din Street

Cairo - 11111

Egypt